

ЭРЭЛХЭГ СЭРЭГШЭДЭЭ ХҮНДЭЛЖЭ...

1943 оной июлин 5-да Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай ябасые үндэһөөрнь хубилгаһан Орловско-Курска дүхэригэй байлдаан эхилһэн юм. Тэрэ гэхээр 55 жол үнгэршэбэ. Тийн байгша оной августын 21-дэ авиазаводой «Рассвет» гэхэн соёлой байшан соо тус байлдаанда хабаадаһан Улаан-Удын Железнодорожно районной, мүн Загорск тосхойной ветерануудтай уулзалга үнгэргэгдэбэ.

Нэн түрүүн 57358-дахи сэрэгэй частиин майор А.В.Собко амаршалгын үгэ хэлээ. Удаань Буряад Республикын Правительствын, мүн Дайнай болон ажалай ветерануудай республиканска холбооной зүгһөө И.И. Пилипенко гарай бэлгүүдэе, амаршагын бэлгүүдэе ветерануудта барюулба.

Удаань бага зал соо ветерануудые урижа, эдэһэй дээжээр хүндэ-лөө. Эндэ Железнодорожно районной захиргаанай гүлваа Н.П.Быков, тус районной ветерануудай холбооной түрүүлэгшэ Я.П.Скорповский, мүн тэрэнэй орлогшо Д.М.Бобровский гэгшэд удаа дараалан үгэ хэлээбэ. Тийн «Рассвет» гэхэн соёлой байшанай дэргэдэхи вокальна

бүлэг дайнай үсын дуунуудые дуулажа, ветерануудые уяруулааһэн.

Энэ һайндэр эмхидхэхэ талаар Железнодорожно районной захиргаан, тус районной ветерануудай холбоон үнэн зүрхэһөө оролдоо гэжэ эли. Һайн лэ даа, ингэжэшые һаань, ветерануудайнгаа аша тунһе харюулхаяа оролдоо хадаа. Хэды ябагдаха наһан бэ даа. Жэлһээ жэлдэ тэдэ үсөөржэл байна. Мүнөө дээрэ Железнодорожно райондо Орловско-Курска дүхэригэй байлдаанда хабаадаһан 104 ветеран үлэнхэй, зүгөөр муу бэстэй, хэбтэриин болонхой, олонийнь тус уулзалгада ержэ шатаагүй.

Хүндэтэ ветеранууд, таанатдаа доро дохинобди.

Дыжит МАРХАДАЕВА.
ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: уулзалгын үедэ.

Гомбо САМБЯЛОВАЙ фото.

«Буряад үнэн» - 99

УНШАГШАДАЙ АНХАРАЛДА!

Августын 1-нээ захил эхилэнхэй!

«Буряад үнэмнай» 1999 оной I хахадта гурбан захилтай байха:

1. «БҮРЯАД ҮНЭН» газетэ «ДҮХЭРИГ» ба «БИЗНЕС-ОЛЗОТОЙГОО» хамта: 44 түх. 70 мүнг.
Гурбан харын сэн 22 түх. 35 мүнг.

2. «ДҮХЭРИГ»:
ДОЛООН ХОНОГТОО НЭГЭ УДАА, ЧЕТВЕРГДЭ
ХОРИН НЮУР ДЭЭРЭ ГАРАНА: 24 түх.
Гурбан харын сэн 12 түх.

3. «БИЗНЕС-ОЛЗО»:
ДОЛООН ХОНОГТОО НЭГЭ УДАА, ПЯТНИЦАДА 12 НЮУР
ДЭЭРЭ ГАРАНА: 19 түх. 50 мүнг.
Гурбан харын сэн 9 түх. 75 мүнг.
Ажаглалта: захилай сэнгүүд почтын сэнтээ хамта.
РЕДКОЛЛЕГИ.

Ц.ШАГЖИНАЙ НЭРЭМЖЭТЭ

Һаяхан Буряад Республикын Соёлой министрствэдэ журналистуудтай, искусствын ажалшадтай уулзалга үнгэргэгдэжэ, бэлиттэй уран зохөөлшө, драматург Ц.Шагжинай нэрэмжэтэ шангуудые олгохо тухай хөөрэлдөөн соёлой министр Е.Б.Раднаевагай кабинет соо болобо.

Драматическа зохөөлнуудые, һонин пьесэнуудые бэшэдэг республикынгаа уран зохөөлшодой зохөөхы эдэбхиһе бадарааха, шэнэ зүжэгүүдые олошоруулха зорилго табигдана гэшэ. «Шэнэ нэрэмжэтэ» гэхэн конкурс харалгын үедэ Ц.Шагжинай нэрэмжэтэ шанда драматургнуудай тон шэнэ зүжэгүүд дэбжүүлэгдэхэ. Зохөөлнуудыень тусхай комиссийн гэшүүд, искусство болон литературын мэдээжэ уран бэлиттэн Михаил Елбонов, Владимир Кондратьев, Дарима Сангажапова, Доржо Эрдынеев, Цырендулма Дондогой, Анатолий Политов, Бато Баяртуев гэгшэд сэгнэхэ, зүбшэн хэлсэхэ юм. Комиссийн түрүүлэгшээр соёлой министр Е.Б.Раднаева томилогдоо.

Хөөр жол соо нэгэ удаа эрхим драматургнууд Ц.Шагжинай нэрэмжэтэ шанда хүртэхэ юм. Мүнөө үедэ олондо мэдээжэ драматургнууд, уран зохөөлшө Ардан Ангархаев, Михаил Батоин, Бата-Мүнхэ Пурбуев, Геннадий Башкуев, Баир Эрдынеев болон бусадтай зохөөлнууд зүбшэн хэлсэгдэхээр хүлээгдэнэ.

Б.ДОРЖИЕВА.

ҮШӨӨ ДАХИН ҮЕРЭЙ ТОДХОРНУУД ТУХАЙ

Үерэй болохын урда тээ санитарно-эпидемиологическа албан халдабарита доторой үбшэнүүдээр үбдэһэн зоной тоо олошороо гэжэ мэдээсээ һэн. Мүнөө дээрээ, Буряад Республикын олон газарнуудай үертэ абтаад байхада, байдал бүришые аюултай болоо. Тиймэһээ тус албанайхид яажа үбшэнһөө һэргылхэб гэжэ үшөө дахин ойлгуулха, һануулха уялгатай гэшэ.

Заабаринуудайнь эгээл шухалануудые нэрлэе:

- юрэ газарагуур ябаад ерэхэдээ, заал һаа гараа мьлэтэй уһаар угаагты;
- түүхэй уһа уужа болохогүй, һайса бусалгаха хэрэгтэй;
- үертэ абтаһан газарнуудта ажаһуудаг хүнүүд, уһанай татахада, гэрэйнгээ газра досоохыне микробуудые усадхадаг бодосуудые хэрэглэн сэбэрлэгты.

Хэрбээ тус үбшэнүүдтэ нэрбэгдэхээр һанаагүй һаа, хэзээнэйхиһээ үлүүгээр ариг сэбэрые сахиха ёһотойт.

Госсанэпиднадзорой мэдээсэлээр
ДЫЖИД МАРХАДАЕВА бэлдэбэ.

ВНИМАНИЕ!
ВКЛЮЧАЙТЕСЬ!
Новое издание
«ДЕЛОВАЯ БУРЯТИЯ 99»

Многолетний опыт! Качество! Размещение в сети Интернет! Целенаправленное воздействие! Концентрированная информация!

21-54-90 "Бизнес-Б"

ИНСТИТУТ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ИННОВАЦИЙ (г.Москва)

(некоммерческое высшее учебное заведение; лицензия №16-002 от 09.09.1996г.)

Представительство Института в г.Улан-Удэ объявляет набор студентов на заочное, очно-заочное обучение по следующим специальностям:

- государственное и муниципальное управление;
- юриспруденция;
- экономика (менеджмент, бухучет, аудит, финансы и кредит, маркетинг);
- социология;
- психология;
- художественный дизайн;
- дефектология.

Профессорско-преподавательский состав г.Москвы.

Институт выдает диплом государственного образца.

Срок обучения на базе общего образования - 5 лет, средне-специального и высшего - 2,5 года. Старшеклассникам предоставляется возможность совмещения учебы в школе и институте. Обучение платное - 6.000 рублей.

Прием по результатам тестирования и собеседования до 31 августа 1998 года.

Наш адрес: 670000, г.Улан-Удэ, ул. Советская, 30, каб. 18.
Тел.: 21-36-44, 22-58-08.

Уважаемые школьники, а также их родители!
Узнать Вы не хотите ли немножечко о нас?

ПРЕДСТАВИТЕЛЬСТВО МОСКОВСКОГО ИНСТИТУТА ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ИННОВАЦИЙ

Для учащихся 11 классов предоставляет возможность совмещения занятия в школе с заочной учебой в нашем институте. После тестирования вы зачисляетесь на 1 курс.

Наши сессии проходят 2 раза в учебный год в г. Улан-Удэ.
Осень - октябрь
Весна - апрель
Прослушав лекции профессорско-преподавательского состава г.Москвы, вы выполняете контрольные работы. Весной, успешно сдав зачеты и экзамены, переводитесь на 2 курс нашего ВУЗа.
Оплата за 1 профильный курс - 3000 руб., за последующие 4 года по 6000 руб.

Улаан-Үдэ хотын лагерьнуудай түлөөлэгшэд, гадна Зэдын аймагай «Черёмушки», Хэжэнгын «Кижинга», Захааминай «Гэсэр», Баргажанай «Барилдаан», Хурамхаанай «Шатар» гэгшэд болоно.

ХҮҮГЭДЭЙ СПАРТАКИАДА

Байгша оной августын 21-дэ Улаан-Үдэ хотын «Огонёк» гэхэн лагерьта зунай лагерьнуудай спартакиадын хүүлшын үдэр үнгэржэ, дүнгүүд гаргагдахан байна. Эндэ арбан юэн лагерьнаа үхибүүдэй команданууд ерэжэ, хаба шадалаа туршалсаа. Тэдэнэй олонхинь

Түрүүшын нуури «Дружба» команда эзэлэе, хоёрдохи - «Надежда», гурбадахуури түрүүшынхиеэ спартакиада да хабаадахан Баргажанай аймагай «Барилдаан» гэхэн командада хүртөө.

Дыжид МАРХАДАЕВА.

Гомбо САМБЯЛОВАЙ фото.

ШАСАРГАНА ШЭНЖЭЛЭГДЭНЭ

Уржадэр Улаан-Үдэ хотодомнай шасаргана тухай уласхоорондын 3-дахи хуралдаан эхилбэ. Тус хуралдаанда Монголой, Хитадай, Швециин, Финляндииин, Америкийн болон Россин хэдэн регионуудай эрдэмтэд хабаадажа, дүй дүршлээрөө хубаалдахань.

Россин хүдөө ажыхын академиин Сибириин таһагай Президиумай Түрүүлэгшэ, академик Пётр Гончаров амаршалгын үгэ хэлэхэдэе, сугларагшадта шасаргана тухай тобшохоноор хөвөржэ үгэб. Дэлхэй дээрэ оройдбол 35 янзын шасаргана бии. Тэдэнэй 27-ниинь Сибириин регионуудта гаргагдахан байха юм.

Энээнэй удаа тус хуралдаан 6 секци болон хубаараад, ажалаа үргэлжэлүүлбэ.

Борис БАЛДАНОВ.

АНХАРАГТЫ: «АТТРАКЦИОН КВ»

Августын 30-най үдэр Буряадай гүрэнэй филармонин концертнэ зал соо «Аттракцион КВ» гэхэн погруппна концерт наадаая харуулхань. Тэдэнэр олондо мэдээжэ болоһон 70-80-яад онуудай ба мүнөө үеын

эстрадна ород, буряад болон англи хэлэн дээрэ дуунуудые дууладаг юм. Тус группные хүтэлбэрлэгшэ Анатолий Вороновой уран бэлг олоной дура татадаг. Энэ концерт үдэшин 6 сагта эхилхэ.

Светлана ЖИГЖИТОВА.

«БОЛЕЗНЬ, КОТОРОЙ НИКТО НЕ ГОВОРIT»

Опорожнение кишечника и туалетная гигиена являются наиболее личными мероприятиями дня. Поэтому многие люди, обнаруживая на туалетной бумаге кровь или кровь в кале, не сообщают об этом членам семьи и даже своему врачу. Кровотечения из толстой кишки часто связывают с геморроем. Таким образом, многие жертвы колоректального рака (рак ободочной и прямой кишки) занимаются самолечением, используя тайком неэффективные «средства от геморроя».

Такая чрезмерная стыдливость стоит жизни. Например, только в США колоректальный рак поражает

ШЭМЭТЭ ТЭЖЭЭЛЭЙ БЭЛДЭГДЭЭШЬЕ ҺААНЬ...

Хура бороогой болижо, сэлмэг үдэрнүүдэй тогтомсоор мал ажал эрхилдэг Ташалангай кооперативай тэжээл бэлэдхэгшэдэй 4 звено нуга сабшалан дээрээ гараба. Дүй дүршэлтэй, хүтэлбэрлэхы шадбаритай механизаторнууд Владимир Ивановой, Александр Васильевай, Виктор Ковалевой болон Цырен Аюшеевэй хүтэлбэрилдэг звенонууд эдэ үдэрнүүдэ бүтээсэ ехэтэйгээр ажалаа ябуулна. Жэсээнэ, Ивановой звеногой гэшүүд 30 гектар сабшалан дээрэхэе хайн шанартай 100 центнерэй сомоонуудтай болонхой. Васильевай, Аюшеевэй хүтэлбэрилдэг звенонуудта мүн лэ тэды шэнээн үбһэн даб дээрээ хүрилэгдэнхэй.

Ташалангай механизаторнууд силос дараха даабаряа дүүргэбэ. Ташалагда 1500 тонно, Нарин нууринда 500 тонно шэмэ ехэтэй тэжээл нүхэндэ дарагдаа. **Далай ХУБИТУЕВ.**

АЖАЛДА АБЬЯАСТАЙ

Тогтууригүй, мүн хүйтэн уларилтай Сибириин олон нотагуудаар хитад хүдэлмэрилэгшэд эдэб хэлсээнүүдые баталжа, хото, хүдөөгэй зониие овоциин зүйлнүүдээр хангадаг болоһоор тиимэшье удаан саг болоогүй даа.

Үсэд нэтэрүү, ажалша бэрхээрээ хитад огородшод манайшье республикын ажалшадые нилээдшы гайхуулан байха. Хэжэнгын аймагай акционернэ «Шулууга» бүлгэмдэ хитад огородшод хүдэлжэ, овоциин тогтууритай ургаса жэлһээ жэлдэ хуряажа, аймагай, мүн хүршэ нотагуудай зониие газарай эдөөгээр гүйсэд хангадаг болонхой.

Энэ бүлгэмдэ байгша ондошье хүдэлжэ байһан хитад огородшод урда жэлэйхидэл тогтууритай хайн ургаса хуряахаар оролдосо үүсхэлтэйгөөр хүдэлмэрилнэ. Ойрын үдэрнүүдэ тэдэнэр огородойнгоо эдээнэй түрүүшын ургасые Хэжэнгын зондо худалдажа захалхань.

Л. ШАГДАРОВ.

Поздравляю с началом учебного года Министерство образования и науки, учителей и мастеров производственного обучения Республики Бурятия. Директор ж.д. лицея №1 Мирза АХАДОВ

НҮҮДЭЛ ЗҮБЛӨӨН

Байгша оной августын 26-27-ной үдэрнүүдэ хүн зонийн социальна талаар хамгаалгын эмхи зургаануудай хүтэлбэрлэгшэдэй нүүдэл зүблөөн болобо. Энэ зүблөөн дээрэ байгша оной түрүүшын хахад жэлэй дүнгүүдые, 2000 он болотор бээлүүлхэ хэмжээ ябуулгануудые зүбшээ байһа. Тус асуудалаар Буряад Республикын социальна хамгаалгын министр Степан Ефимов элдхээ. Нүүдэл зүблөөндэ республикын хүн зонийн социальна талаар хамгаалгын 26 таһагай территориальна 14 түбэй, 13 интэригэрэй хүтэлбэрлэгшэд хабаадажа, өөһэдынгөө байра байр тухай мэдээсэлнүүдые хэһэн юм. Хоёр үдэрэй турши болоһон зүблөөндэ хабаадагшад Гусиноозёрск хотын зонтой уулзалгануудые үнгэргөө, элүүржүүлгын «Уголок» лагерийн хүдэлмэрилтэй танилсаа, Гусиноозёрскын ГРЭС-хүтэлбэритэй уулзаа.

Д. ГОМБОЖАЛОВ.

МҮНГЭН ДУТАЛДАЖА...

Уржадэр Улаан-Үдэ хотын Эрдэм нуралсалай таһаг хургуулиин директорнүүдые суглуулжа суглаа үнгэргэбэ. Энэ суглаан дээрэ хургуулинуудай заһабарилга болон шэнэ нуралсалай жэлдэ бэлэдхэл мүнгэнэй шалтагаанһаа боложо муугаар ябуулагдана гэжэ хэлэгдээ. Энээнһээ гадна багшанарай августын хуралдаанда зүбшэгдэхэ асуудалнууд тухай хэлсэгдэхэн байна.

Борис БАЛДАНОВ.

УНААН МАЛГАЙГАА АБАХА СҮЛӨӨГҮЙ

Зунай хүүлшын нарада сэлмэг үдэрнүүд ехэ үсөө тохёолдоно. Тиин үбһэшэд үмсын ба өөрын малда үбһэ ехээр бэлэдхэхэ гэжэ оролдонод. Энэ жэлдэ ногоон ханаагүй хайн ургаа, бороогой хаалта хээгүй хаа, ахы яһала урагшатай байха нэн.

Захааминай аймагай Далахай болон Утаата нотагуудын зон үхэр малдаа эдкүүлхэ үбһэ айл айлаараа болон тургаралнуудаараа бүлэг боложо хубаараад, эбтэй хуряанад. Тэдэнэй зарим нэгэниинь техникэ хэрэгсэл нүгөөдүүлүн хажуур, тармуур барижа, гарайнгаа холотой хүдэлнэ. Хүдөө нотагай мүнгэ далин абахагүй зон үхэр малынь ехэ туһа, олзо боложо үгэнэ ха юм.

Светлана ЖИГЖИТОВА.

ШЭНЭ ХЭШЭЭЛ

Сентябриин нэгэнһээ 9-дэхи, 10-дахи, 11-дэхи классайхид налог тухай хуули гаргалгы асуудалнуудые үзэхэ хэшээлэе ябадаг болохонь. 24 хэшээлһээ бүридэхэи тусхай энэ программые Эрдэм ухаанай болон нуралсалай министрство гүрэнэй налогово албантай хамта байгуулаа юм.

Борис БАЛДАНОВ.

проводится безотлагательное лечение. Частыми симптомами развития раковой опухоли является кровотечение из прямой кишки, запоры или поносы, вздутие живота. Характер симптомов строго индивидуален для каждого человека. Поэтому, о любых симптомах, проявляющихся более двух недель, необходимо сообщить своему лечащему врачу. Республиканский центр колопроктологии проводит все виды обследования толстого кишечника и прямой кишки, включая оптоволоконную колоноскопию и объявляет о проведении с 24 августа

месячника профилактики прямой и ободочной кишки. Консультации проводятся ежедневно с 13 до 15 часов специалистами центра по адресу: ул. М.Расковой, 2, Городская больница №4 (п. Загорский). Республиканский центр колопроктологии. Проезд автобусом №3, 21, 51 до остановки «Бурятия». Справки по телефону: 25-21-58. Приглашаем всех желающих обследовать свой кишечник и получить консультацию интересующему Вас специалисту. Консультации бесплатны. Врач центра **М.П.Кисельников.**

Школа 1... (тогда Сел... (аймак) бы... (назад. Сте... (лекция мст... (немоглим. (поминьт о... (нашепейт... (Основа... (Ягжаанск... (средства... (Верхнеуд... (следениа... (назачья... (располаг... (Верхнеуд... (Селегянск... (почтовому... (открытия... (напечатан... (особого... (вопросам... (восточных... (изданной в... (1905г. (следующее... (Верхнеуд... (Диагност... (И.А.Фролов... (самом цент... (Ягжаанск... (русско - (школу». Н... (также, ч... (И.А.Фролов... (дарил на... (Верхнеудин... (известна в... (фроловска... (преобразова... (учительску... (Благотвори... (содержал... (знание ил... (ладил жал... (обеспечива... (учебникам... (особиями... (предметам... (Далее из... (узнаем, что... (Ягжаана ус... (обучение: «В... (школы был... (человек со... (окончанин... (идите, тогд... (приходском... (вопросы на... (обучались ч... (кока не буду... (успешнойсд... (раковы нач... (сведения о... (Ягжаан, ос... (году. Мест... (школы по п... (определить... (была в Ягжа... (стандце, в... (дирна и сто... (то есть как... (Нью на ка... (станция Ягж... (разрушен в... (школы с тало... (Станцияки... (перселник... (Орогой. Ст... (знают, что... (средня шко... (Ягжаане.

Февраля и Октября 1917г. и гражданской войны – смуты учились знаменитые оронгойцы: известный классик бурятской детской литературы Бавасан Абидуев и народный писатель Бурятия, заслуженный деятель искусств России Намжил Балдано. (Правда, Н.Г.Балдано потом

Янгажанская школа детям долины. Самые ближние школы находились на приличном удалении в 18 – 20 верстах – это церковно – приходские училища сел Нижний – Убукуи, Каленово, Жаргаланта, затем, чуть позже в Среднем Убукуе и Ганзурино. Грамотность среди бурят тогда была очень низкая. Так, в Янгажане из 571 жителя грамоту знали 42 казака. Девочки почти не обучались.

станичниками кандидатом в судьи, с 1897г. ежегодно на выборах утверждался почетным судьей всей станицы Янгажанской (входили казаки Иволги, Гильбиры, Харганы, Сутоя, Янгажана, Нижнего Оронгоя, выселок Шулута и Солонцовские). Награжден серебряной нагрудной медалью «За усердие» на Станиславской ленте. Первый раз почетным

наравне со старейшими учителями Селенгинского аймака И.Я.Кондаковым из села Харьяска (Усть-Кяхта, Чикойский хошун) и Д.И.Шиловым из Селенгинского 2-классного училища.

В 1918 году Советская власть начала преобразования в просвещении. Школы отделили от церкви, отменили преподавание, вернее, зубрежку малопонятного, противоречивого толкования закона божьего, это значительно облегчило детям обучение. Зато ввели необходимые предметы, как природоведение, одобрили преподавание на родном языке; поощряли изучение быта, обычаев своего народа, включая историю монгольских племен и хозяйственного уклада степняков. В школах появились учителя монгольского языка, но их было мало. Повсюду не хватало учебников на родном языке, пособий и книг для бурят.

В истории народного образования 1918 год выдался невероятно трудным. В августе неимоверно трудная в Верхнеудинске и аймаках Бурятии. По всей Сибири и России шла гражданская война. Учителям перестали выдавать жалования, некоторые голодали, ходили в обносках, – таково содержание письма учительницы Ичетуевского училища М.А.Бросимовой, сохранившегося в архиве. Без государственного содержания школы не отапливались, не снабжались письменными принадлежностями, учебниками, отменялись надолго занятия – из-за появления вооруженных отрядов, случившихся перестрелок родители боялись отпускать детей. В Гильбире, например, вовсе вынуждены были закрыть школу на год.

Улучшение положения в деле народного просвещения началось после 1920 года, во всех аймаках созданы были отделы, ведавшие обучением детей. Школа в селах стало открываться значительно больше. Например, в Оронгойском хошуне было уже семь приходских училищ – Оронгойское (с.Жаргаланта), Нижне-Оронгойское, Иволгинское, Гильбиринское (Верхний Оронгой), Загустайское, Гусиноозерское (Тамча), Селенгинское 2-классное. В основном сельские школы оставались еще долго начальными. Назывались они школами 1-й ступени для детей с 8 лет, обучались в них с 6 лет. Впервые в Бурятии с 1920 года были открыты сельские средние школы – так называемые школы 2-й ступени. И не сразу, а спустя десятилетия таковой станет и Оронгойская (бывшая Янгажанская) школа. Но эта история уже поколения ныне здравствующих жителей Оронгойской долины, полагаю, достаточно известна, об этом есть кому рассказать. Думаю, будут написаны интересные и полезные воспоминания.

Юрий БУДАЕВ.

Школа в селении Янгажан для детей оронгойских бурят (тогда Селенгинского округа, аймака) была основана 100 лет назад. С тех пор прошел целый век и ее история известна лишь немногим. Однако, мы обязаны помнить об истоках нашей нынешней просвещенности.

Основал и содержал Янгажанское училище на свои средства купец из Верхнеудинска П.А.Фролов. Для сведения: Янгажанская казачья станица располагалась в 60 верстах от Верхнеудинска – на юг по Селенгинско – Кяхтинскому почтовому тракту. Известие об открытии этой школы напечатано в книге «Труды особого совещания по вопросам образования восточных инородцев», изданной в Санкт-Петербурге в 1905г. Сообщалось

следующее: «В 1898 году Верхнеудинский благотворитель П.А.Фролов открыл в самом центре кочевий янгажанских бурят русско – бурятскую школу». Напомним также, что купец П.А.Фролов достаточно щедро дарил на просвещение. В Верхнеудинске многим была известна в начале столетия фроловская школа, позже преобразованная в 2-классную учительскую семинарию. Благотворитель полностью содержал школу: нанимал здание или строил новое, выделял жалование учителям, обеспечивал учащихся учебниками, снабжал пособиями по разным предметам, поставлял дрова.

Далее из того источника узнаем, что первые ученики Янгажана успешно закончили обучение: «В 1903 году из этой школы было выпущено 13 человек со свидетельством об окончании полного курса». Как видите, тогда в одноклассном приходском, по нынешним понятиям начальном, училище обучались четыре – пять лет, пока не будут подготовлены к успешной сдаче экзаменов. Вот такие начальные скупые сведения о школе в деревне Янгажан, основанной в 1898 году. Место расположения школы по переписи трудно определить, видимо, открыта была в Янгажанской казачьей станице, в пяти верстах от дацана и столько же верстах от селения Нижний – Оронгой, то есть как раз посередине. Ныне на карте Бурятии нет станицы Янгажан, и дацан был разрушен в 30-е годы, да и школы с таким названием нет. Станичники давно переселились в теперешний Оронгой. Старожилы однако знают, что Оронгойская средняя школа началась в Янгажане. В ней еще до

заканчивал обучение в училище села Жаргаланта, называвшейся тогда Оронгойским приходским училищем – это по месту нахождения Оронгойской хошунной, волостной управы). Родитель перевел его туда потому, что в

Янгажанская школа в 1900 году, видимо, была переведена из частной в ведение директора народных училищ Забайкальской области. Еще через два года передана она из Селенгинского уезда под надзор инспектора народных училищ Верхнеудинского уезда и называлась Янгажанское приходское училище. Приходские – это начальные одноклассные училища, но курс обучения был распределен на пять лет. Детей с 9-10 лет обучали грамоте, чтению, письму, арифметике, закону божьему; давали основы земледельческих познаний и небольшую практику, обязывали укреплять здоровье ребят физкультурой. Получив свидетельство приходского училища, сельские грамотей могли уезжать в города Верхнеудинск, Селенгинск, Кяхту – в уездные училища и готовить себя для продолжения образования в гимназиях. Правда, такое своим чадам позволяли лишь состоятельные хозяева.

Янгажане занятия велись на русском, а бурятскому мальчику на неродном языке грамота и арифметика сначала не давались. По переписи 1897 года в Янгажане находилась казачья станичная управа. Домов указано 88, юрт 113, а население свыше 500 жителей. Они составляли 108 бурятских крестьянских хозяйств, то есть казаки тогда, считаясь на службе, накрепко были привязаны к земле – каждый имел 15 десятин надела. В станице содержалось 249 лошадей, до 800 коров, 2000 овец, сеяли только ярицы 238 десятин, обязательно овса и еще пшеницы. Проживало тут 22 ремесленника. А селение Нижний – Оронгой было вдвое – втрое крупнее: значился 357 домов крестьян и 84 дома казаков, проживало около 1400 человек. Они составляли 233 хозяйства кочевых бурят и 78 хозяйств казаков. Крестьяне имели 440 юрт, а казаки 34 постоянных и 67 переносных. Содержалось 660 лошадей, до 1000 коров более 2000 овец, 102 жителя занимались ремеслом, их отпускали на промысел.

Нижний – Оронгой обозначен как булук, то есть не просто селение, а как территория проживания кочевников – бурят оронгойской долины. 233 хозяйства представляли поземельную общину – группу хозяйств, сообща владевших земельными угодьями, включая заимки, выселки, места кочевий.

Получив представление о численности населения, можно понять, как необходима была

блустителем Янгажанского училища избран в 1905 году, в 1907 году повторно. Почетный блуститель тогда исполнял ту же благородную и полезную обязанность, что и купец П.А.Фролов. Избирался блуститель сроком на три года. И на свои средства содержал школу: предоставлял помещения с классными комнатами, нанимал подводы для учеников дальних деревень, снабжал их одеждой, обувью, пропитанием в школе, выделял жалование учителям, призвал земляков вносить пожертвования на обучение детей. Словом, немало старания прилагал, «чтобы всем детям школьного возраста данной местности предоставлена была возможность учиться в школе», – так определялась эта добровольная служба почетного

Заслуги старейшего учителя Сыретара Ганжурова отмечены Советской властью

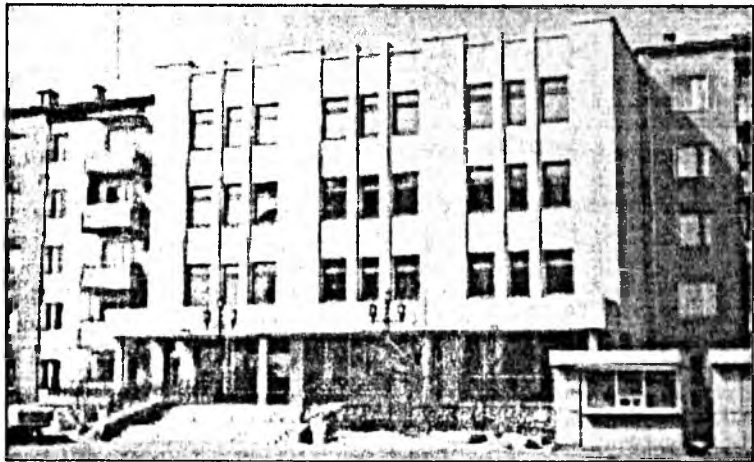
блустителя Янгажанского приходского училища казачьего младшего урядника Хандажаба Ганжурова. Сын его Сыретар Ганжуров очень долго, целых 18 лет учительствовал в родной станице; а по документам 1918 года он уже значится в Гильбиринском приходском училище, – раньше село называлось Верхним Оронгоем. Заслуги в деле просвещения старейшего учителя Сыретара Ганжурова отметила наградой Советская власть в 1939 году, – об этом упоминается во 2-м томе капитальной книги «Очерки истории культуры Бурятии». Его помнит ныне здравствующий старейшина из Иволги, кандидат исторических наук Б.Д.Цыбиков.

Из других учителей Янгажана в отчете за 1918 год называется Доржи Цыренжапов. Школа к тому времени уже именуется Нижне-Оронгойским училищем. Ему за стаж работы более пяти лет положили надбавку к жалованию –

Оронгойская средняя школа начиналась в Янгажане.

Республикын эдиршүүлэй

ЗАЛУУШУУЛАЙ МЭДЭСЫН
ЗАЯАЛЖАЛ БАЙНАШ

Номой сангай байшан

Директор
Е.Ю. Рябушева

Энэл даа, үнэн сэхэ ажалшаг

Энэниие хараха гүт?

Һонирхолтой сонин
(Уншалгын зал соо)

Бурядай АССР-эй Соёлой министерствын захиралтаар 1978 оной сентябриин 1-дэ Улаан-Үдэ хотодо республиканска эдиршүүлэй номой сан нээгдэһэн байна. Анха түрүүн Горькийн нэрэмжэтэ республиканска үндэһэгэнэй номой сангай байшангай нэгэ хубиень эзэлдэг хэн. Тэрэл жэл С.А.Боржонова директорээр томилогдоо. ВЛКСМ-эй 50 жэлэй нэрэмжэтэ РСФСР-эй гүрэнэй республиканска эдиршүүлэй номой сан «бага хүүндээ» номуудые үгэжэ, түрүүшын туһаламжа хүргөө бэлэй. Байрлаха газараа нэгэтэ бэшэ нэлгээшье хаа, шэнэ номой сангай хүдэлмэрилэгшэд зорилготойгоор ажаллаа.

Мүнөө үедэ Буряад Республикын үндэһэгэнэй номой сангай директорээр ажаллажа байһан И.И.Петухова 1979 оной һүүл багаар эдиршүүлэй номой сангай директорээр томилогдоо. Ида Ильиничнагай үүсхэлээр богони болзор соо дүрбэн дабхар байшан барюулагдаа хэн. 1988 оной январь соо гүрэнэй гэхэн статуста хүртэһэн эдиршүүлэй номой сан шэнэ байшандаа ороһон юм.

15 мянга гаран уншагшад, тэдэнэй тоодо оюутад болон хурагшад номой санда бэшгэдэнхэй. Мүнөө үедэ Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Е.Ю.Рябушева тус номой сангай директорээр ажаллана. Библиотекейн коллективэй бүхы 26 хүдэлмэрилэгшэд булдаа эдэбхитэй, уншагшадаа ойлгодог, һайн зангай хүнүүд мүн.

Мүнөөдэрэй үедэ эдиршүүлэй номой сан урдаа иимэ гурбан зорилго табина:

- мэдээсэлэй талаар уншагшадайнгаа эрилтэнүүдые дүүргэхэ;
- библиотекейнгээ бааза дээрэ залуушуулай соёлой болон хурган хүгжөөлгын түб байгуулха;
- республикын номой сангуудай методическа хүтэлбэри бэелүүлхэ.

Хотын хуралсалай гуламтануудгай хамта нягта

холбоотойгоор хүдэлдэг. Мэргэжэлэй болон дунда мэргэжэлэй тусхай хургуулинуудтай, ветерануудай республиканска советтэй, Буряад Республикын Залуушуулай хэрэгүүдэй, аяншалгын, физическэ культура болон спортын талаар гүрэнэй хороонтой, Эрдэм ухаанай болон хуралсалай министерствэтэй жэл бүри тусхай хэлсээ батална.

160 мянга гаран номууд, 300 гаран сэтгүүл болон газетэнүүд эндэ уншагшадта дурадхагдана. Искусствын талаар таһагта нотонууд, диафильмнүүд, слайднууд, пластинканууд бии. һүүлшын жэлнүүдтэ библиотекейн жасада шэнэ номууд үсөөнөөр ороно. 1992 ондо 14 мянган хэһэг ном библиотекедэ эрээ хэн. Харин 1997 ондо энэ тоо оройдоол 4 мянга болоо. Энэниһээ гадна жэл бүри газетэ болон журналнуудга багаар захил хэгдэнэ. Иимэ байдал мүнэһэнэй багаһаа сэхэ дулдыдана ха юм.

Һүүлэй жэлнүүдтэ залуушуул хэрэг эрхилэлгын гү, али ородоор хэлэбэл, «деловой литератураар» һонирходог болонхой. Тиймэһээ мэдээсэлэй-библиографическа таһагта залуу үетэнэй һонирходог литературын тусхай таһаг бии. Эндэ экономикаар, юриспруденцеар, банковска хэрэгээр, маркетингаар болон бусад, һүүлэй үеын, шэнэ болоһон мэргэжэлнүүдээр литература дурадхагдана. Мүн электронно каталогууды хэрэглэхэ аргатай. Түлбэритэ хангалга эм-

хидхэнэй ашаар олоһо мүнөөрөө 5 компьютер, принтер, сканер, 3 ксерокс эдиршүүлэй библиотекта абанхай.

Ветерануудай республиканска советтэй хамта нягта харилсаатайгаар хүдэлдэ байна. Дайнда хабаадаһан ветерануудтай элэл уулзалганууд, түхэрэ шэрээнүүд эмхидхэгдэнэ. Тийгэжэ «Залуушуулай эдиршүүлэй» орондоо дуратай үзэл бодол түрүүлхэ» гэхэн федерална тусхай программа бэелүүлэгдэнэ.

1992 онһоо библиотекейн дэргэдэ хизаар орон шэнжэлэлгын кафедра хүдэлнэ. Залуу уншагшад, республикынгаа түрүү хүнүүдтэй, уран зохиол шодтой, уран зураашадтай эрдэмтэдтэй һонирхолтой уулзалганууды үнгэргэнэ. Мүн 31-дэхи хургуулиг баталһан хэлсэһэнэй ёһоор хизаар ороно шэнжэлэлгын «Посейдон» гэхэн кружок амжалтантайгаар хүдэлдэ байдаг.

Залуушуулые экологическа талаар хүмүүжүүлгын гэхэн зорилго мүн табигданхай. Библиотекейн экологическа таһаг 17-ахи, 15-дахи, 5-дахы хургуулинуудай экологическа түбүүдтэ эдиршүүлэй уран бэлгэ түбэй «Экос» гэхэн экологическа хургуулиг нягта харилсаатай. Таһагта хүдэлмэрилэгшэд экологическа мурьсөөнүүдые үнгэрэнэ.

Мүн тийхэдэ литературын темэдэ зориулагдаһан видеолекториян программанууд залуушуулые гуманитарна түбэй хүмүүжүүлгэдэ туһална.

Экологическа кафедра эдэбхитэйгээр ажаллана

НОМ
БУ
Н
О
Э
ТЭ
- М
«Оро
далай
үндэр
видео
Эндэ
темэй
нүүдэ
мэдэс
филь
асара
байна
номой
Росси
шуулэ
эблэл
Буря
габья
Елена
хөөр
- һу
нар в
териал
хэрэг
байша
хэһээ
үнгэр
Мүн
һанаа
тодорх
эрдэм
хүнүү
Энэ т
туһала
текни
класс
бодол
оюутад
амжал
байдаг
Аха
бодол
эмхид
амара
хөөр
«Сво
наада
Жэс
онууд
ринга
шабин
эрилт
гаар
лээр
байгу
өөһэд
шээдэ
Елена
Окут
«Бай
гэхэн
гичес
нүүдэ
занша
ондо
эмхид
үетэн
талаар
Гэр б
туһат
гээшэ
гүрэл
аргата
Эдэ
хизаар
«Нют
татайг
Энэ
ганса
мүн ү
гигэр
Буря
ситед
бурал
багша
Буря
хөөр
гэшүү
дой н

ПАНОРАМА

НОМОЙ САНГАЙ 20 ЖЭЛЭЙ ОЙ

БУРИ ҮРГЭДХЭН, НОМОЙ САН!

ОЮУНБОДОЛОН, ЗҮРХЭ СЭДЬХЭЛЭЙ ТЭЖЭЭЛЛГОДОГ

Манай библиотекэд «Ород литературы гүн далай соо», «Искусствын үндэр орёл» гэхэн видеолекторинууд хүдэлдэг. Энд дээр хэлэгдэхэн темнүүдээр видеофильмүүд уншагшаднай хаража, мэдэсээ дээшлүүлнэ. Эдэ фильмүүдэ Москваһаа асараабди. Үшөө захил хээд байнабди, гэжэ эдиршүүлэй номой сангай директор, Россин Федерациин эдиршүүлэй библиотекэнүүдэй эблэлэй вице-президент, Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрлэгшэ Елена Юрьевна Рябушева хөөрэнэ.

Мүнөөнэй сагта өөрынгөө ханаа бодолоо баримталан, тодорхойлон хэлэжэ шададаг, эрдэмтэй, шадамар бэрхэ хүнүүдэ сэгнэнэ ха юм. Энэ талаар залуу үетэндэ туһаламжа хүргэн, библиотекын дэргэдэ аха классайхидай ухаан бодолой (ИКС) болон оюутад «Общение» клубууд амжалтатайгаар хүдэлжэ байдаг.

Аха классайхидай ухаан бодолой клуб 1994 ондо эмхидхэгдээ. Тус клубайхид амаралта бүхэндэ сугларжа хөөрлэдэг, «Брейн-ринг», «Своя игра» мэтэн наадануудыг үнгэргэнэ. Жэшээлбэл, 1997-1998 онуудай сезон «Брейн-рингдэ» 25-даху хургуулин шабинар түрүүлжэ гараа хэн.

Хотын оюутад эрилтэнүүдэ ханамжатайгаар шэнжэлхэнэй хүүлээр «Общение» клуб байгуулаабди. Оюутад өөһэдөө хөөрлэдөөнэй темыг шэлдэг, гэжэ директор Елена Юрьевна хөөрэнэ. Оюутад клубтай хамта «Байгалай найдалнууд» гэхэн медико-психологическа түбэйхид хэшээлнүүдэ үнгэргэдэг заншалтай. Энэ түб 1998 ондо библиотекын дэргэдэ эмхидхэгдээ. Тус түб залуу үетэндэ психологическа талаар туһаламжа хүргэдэг. Гэр бүлэ байгуулаха талаар туһатай зүбшэл үгэдэг гэшшэ. Мүн лэ залуушуулай түрэлхидтэ эндэ туһа хүргэхэ аргатай.

Эдээнһээ гадна эндэ хизаар ороноо шэнжэлгын «Нютаг» клуб амжалтатайгаар хүдэлжэ байдаг. Энэ клубай зүблөөнүүд ганса номой санда бэшэ, мүн үндэһэтэнэй лицейдэ үнгэргэгдэдэг гэшшэ. Буряадай гүрэнэй университетэй болон бусад буралсалай гуламтануудай багшанар ержэ, үхибүүдэ Буряад Республикын түүхэ хөөржэ үгэдэг. Клубай гэшүүд уран зохёолшодой намтарнуудтай, шэнэ

номуудтай танилсана. Барднуудай студи эмхидхэхэ талаар ажал ябуулагдана.

Номой сангай эрдэмэй ажал «Залуушуул ба ном», «Залуушуул болон номой сан» гэхэн гол шэглэлээр ябуулагдана. 1996 ондо «Залуушуул болон ном» гэхэн эрдэмэй-практическа конференци болоо юм. 1997-1998 онуудта эдиршүүлэй номой санда «Библиотекэ залуушуулай нодөөр» гэхэн эрдэмэй-практическа конференци үнгэргэгдэжэ байна. 3 шатаһаа бүридэхэн энэ конференцие Буряад Республикын Соёлой министерство, Эрдэм ухаанай болон хуралсалай министерство, Залуушуулай хэрэгүүдэй, аяншалгын, физическэ культура болон спортын талаар гүрэнэй хороон, Зүүн Сибириин гүрэнэй соёлой болон искусствын академи ба эдиршүүлэй номой сан эмхидхэнэ. Мүнөө үедэ 2 шатань үнгэргэгдөөд байна. Түрүүшын шатада уншагшад, дээдэ болон дунда тусхай мэргэжэлэй хургуулинуудай оюутад, училищинуудай болон хургуулинуудай хурагшад «21-дэхи зуун жэлэй номой сан», «Номой сангуудыг хамгаалха тухай Россин Федерациин Президентдэ бэшэг», «Минии түрүүшын номой сан», «Минии уншагшын намтар», «Номой сангай директор байбал» гэхэ мэтэ темнүүдээр найруулга, рефератуудыг бэшэ хэн. Хоёрдохи шата 6-даху лицейдэ, медицинскэ колледждо, Зүүн Сибириин гүрэнэй соёлой болон искусствын академидэ тусхай секцинуудээр үнгэргэгдөө. Эдэ шатануудта хабаадагшадта гарай бэлэгүүд барюулагдаа. Тус конференциин 3-даху шата октябрь соо «Би ба номой сан» гэхэн түхэрэн шэрээгээр үргэлжэлүүлэгдэхэ. Нэгэдэхи шатада хабаадаһан Валентин ба Виталий Степочкинуудай «Бидэ - эдиршүүлэй номой сангай уншагшадбди» гэхэн найруулгыг «Үнэн» сониной уншагшадта дурадхабалнай, үлүү болохогүй гэжэ ханагдана.

«БИДЭ - ЭДИРШҮҮЛЭЙ НОМОЙ САНГАЙ УНШАГШАДБДИ»

Бидэ хэдэн жэлэй турша соо эдиршүүлэй номой санда ердэгбди. Эндэ элдэб түхэлэй литература олохо арга бии. Тиймэнээ үдэрэй ямаршыг сагта эдиршүүлэй номой санда орожо, хонирхоһон литература уншахада, мүн зөөлэн диванууд дээрэ һуужа, сэтгүүлнүүдыг ирахада, ямар гоёб даа! һүүлшын үедэ эндэ бүри сээр, гоё болоо гэшшэ. Ехэ хонин текст гү, али материал уншажа үрдэггүй һаа, ксерокс дээрэ гаргуулаад, гэртээ ошоод уншаха арга бии. Англи болон бусад хэлэнүүдэй лингафонно курсанууд эмхидхэгдэнхэй. Хэрэг

эрхилэлгын - мэдээсэлэй сектор ажалладаг.

Номой сангай этаж бүхэндэ хонирхолтой стэндүүд байха. Абонемент соо бүхы таһагууд номерлогдонхой, бэшгэдэнхэй. Тиймэнээ хэрэгтэй номуудаа түргөөр олохош.

Номой сангай хүдэлмэрилэгшэдтэй хөөрлэдэхэдэ, аятай. Энэ коллективэй гэшүүд бултадаа өөрынгөө ажалда тон дуратай хүнүүд. Алишыг ушарта бэдэрхэн материалыг олоод үгэхэ...

Үшөө нэгэ найруулгаһаа хэнэг дурадхая: «Эндэхи хүдэлмэрилэгшэд тухай хэлэнгүй гарабалнай, алдуу болохо. Ажалай ветеран Эмма Николаевна Баранова 10 гаран жэл энэ библиотекэдэ хүдэлжэ байна. Таһагуудыг даагшад Валентина Ивановна Гуслиякова, Веста Владимировна Ламатханова, Светлана Чагдуровна Цыденова, Раиса Александровна Краснова, Алла Александровна Хандирова, Юлия Яковлевна Бодягина, Людмила Алексеевна Кузнецова гэшшэд мэргэжэлэй, ехэ дүй дүршэлтэй хүдэлмэрилэгшэд гэшшэ. Мүн бусадшыг библиотекарьнууд шадамар бэрхэнүүд. Мүнөө үедэ эдиршүүлэй номой сан ажалшадайнгаа мэргэжэл дээшлүүлгын талаар тусхай программа абаад байна. Энэ программын гури-маар түхэрэн шэрэнүүд, мэргэжэлтэ хуралсал үнгэргэгдэнэ. Энээнһээ гадна Зүүн Сибириин гүрэнэй соёлой болон искусствын академиин багшанар библиотекарьнүүдтэ лекци уншана.

Манай библиотекэ мүнөө үеын элдэб оньһон техникээр найнаар хангаданхай гэжэ ханааб. Юундэб гэхэдэ, 4 таһагтамнай компьютер, ксерокс, принтер, сканер бии. Энээнһээ гадна эндэ редакцино-хэблэлэй таһаг эмхидхэжэ байнабди. Элдэб багахан буклет болон номуудыг гаргажа эхилэнхэйбди, гэжэ директор Е.Ю.Рябушева хөөрэнэ.

Мүнөө үеын иимэ олон хэрэгтэй оньһон техниктэй гуламта даб дээрэ олохогүйт. Номой сангай залнууд соо гоё үнгэтэй хибэсүүд дэлгэгдэнхэй. Уншалгын зал соо стол бүхэн дээрэ лаампанууд табигданхай юм.

Манай номой сан Россин эдиршүүлэй эрхим 5 номой сангай нэгэн болодог гэшшэ. Директорын Россин Федерациин эдиршүүлэй номой эблэлэй вице-президент мүн.

«Библиотекэ тухай хэдышыг саг соо хөөрэхэ аргатайбди. Харин манай номой сан тухай бэшэбэл, олохон хуудаһан хэрэгтэй даа!» - гээд Ксения Шутко найруулгаяа дүүргэнэ. Эдиршүүлэй оюун ухаанда, зүрхэ сэдхэлдэ тэжээл олгодог гуламтатай байһандаа омогорхнобди.

Гүрэнэй республиканска эдиршүүлэй номой сангай директорэй орлогшо В.ГАРАНКИНА болон манай корр. Б.БАЛДАНОВ бэлдэбди. Аркадий БАТОМУНКУЕВАЙ фото.

Поэртэй танилсагты (А.А.Хандирова)

Байшан соо хатараял даа!

Багашыг һаа, номдо гуратайб

Номоошыг үзлнэбди, амарагыг абаабди

Танай анхаралда - шэнэ номууд

Арьямнай уран гоёор бэшээн шүлэгүүдээ маанартаа уншажархиха. Тэрэ холын жэлнүүдтэ бэшээн шүлэгүүдынь «Буряад үнэн» газетэдэмнай толилогдог байгаа.

Үдэ хүрөөд, сэрэгэй албанда ошонгүй, тэрэл жэлдээ Москвагай кинематографиин дээдэ нургуулида ороо бэлэй. Түрүүшынгээ киноискусствын замые «Монгол-кино», «Казахфильм» студи-

«ЖАРАН НАНАНАЙ ЖАРГАЛ НАЙХАН ЛЭ»

Манай Буряадоронһоо гараһан мэдээжэ кинорежиссёрнуудай нэгэн, мүнөө «Мосфильм» киностудида ажаллажа байһан Буряад Республикын соёлой габьяата ажал ябуулагша Арья Бато-Цыренович Дашиев август нарын нүүлээр 1938 ондо Бэшүүрэй аймагай Баруун Харлан нютагта түрөө юм.

Бато-Цырэнба Дулмацу Дашиевтанай бүлэдэ табадахи үхибүүниинь алтан дэлхэй дээрэ,

нуудһаа эхилжэ, удаань «Мосфильм» студида ажаллаа. Өөрын табихан хэдэн олон кинофильмүүд бии: «Три солнца», «Крик тишины», «Утро обреченного прииска», «Берег спасения».

Арья Бато-Цыренович Татьяна Валентиновна хоёр басаганиинь Уласхоорондын харилсаануудай дээдэ нургуулида нурана. Тээмэндэ Улаан-Үдээ эрэхэдэнь, олон зон сугларһан байна. Тиихэдэ Буряад

эжынгээ 41-тэй байхадань, түрөө бэлэй, абань заахан байхадань, хүндэ үбшэнгөөр үбдөөд, наһа бараа. Эгээ ехэ Аюша ахань 17-той байхадаа, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ халуун дайнай үедэ, залуухан лейтенант 1944 ондо хосороо юм. Гурбан эгэшэ-нэрын олон үхибүүдтэй, ашанар, зээнэртэй ажал-лайнгаа амаралтада гараһан, түрэл нютагтаа ажаһуудаг.

Харланайнгаа эхин нургуулида нуража ябахаданай Искра Нимаевна Норбоева багшамнай байгаа, мүнөө 74 наһатай, Улаан-Үдэдэ ажаһууна. Арья бага балшар наһанһаа номдоо бэрхэ, ном ехээр уншаха, зураг зураха, дуу дуулаха, нютагайнгаа зондо нурагшадтайгаа хамта концерт харуулдаг хэн. Табадахи класста бидэнэр бултадаа Хягтын 7 жэлэй нургуулида нурагша хэмди.

7-дохи классаа дүүргээд, Хягтын соёл-гэгээрэлэй училищида ороо. Удаань «Знамя Ленина» газетэдэ корреспондентээр хүдэлжэ байтарнь, Бэшүүрэй аймагай комсомолой 2-дохи секретарь болгоһон байна. 1958 ондо манай нютагайнмай 3 хүбүүдые нэгэ үдэр армида абаһан юм. Арья Дашиев, Константин Аюшеев ба эдэ мүнүүдэй автор гурбан бэлэйбди. Арьямнай Улаан-

орондомнай Россин кинематографистнуудай бүлгэм нээгдээ хэн.

Хүндэтэ манай Арья Бато-Цыренович, 60 наһанайтнай ойгоор дашарамдуулан, ута наһа, удаан жаргал үрээгээд, найхан шэнэ фильмүүдые табижа, Буряад оронойнгоо зониие баясуулжа ябыт даа, гэжэл хүсэхэ байнабди.

ВЛАДИМИР ВАНЧИКОВ.
Авторай фото.

Калейдоскоп

ТЯНЕТСЯ ВВЫСЬ УЛАН-БАТОР

В центре монгольской столицы сдано в эксплуатацию самое высокое в городе здание - в нем 14 этажей.

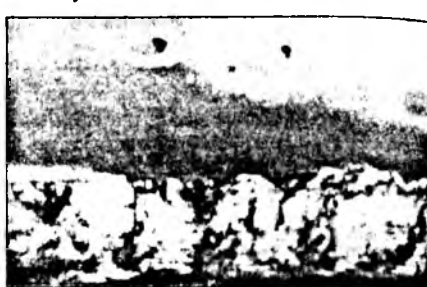
Примечательно, что эта новостройка, сооруженная из железобетонных конструкций и стекла, впервые целиком возве-

дена монгольскими компаниями. И лишь системой телекоммуникаций и электронной охраны занимались специалисты из Сингапура. Всего на строительство высотного здания было затрачено около пяти лет.

УЛАН-БАТОР

«ПАРЯЩИЙ АНГЕЛ»

Так можно было бы назвать изображение, запечатленное на этой фотографии, обошедшей недавно многие журналы мира. Ее сделал фотограф-пенсионер из Нью-

тона Ричард Стедман, причем по чистой случайности. В один из чудесных январских дней нынешнего года Ричард и его супруга Шерил, путешествовавшие в автомобиле по пустынному, однако же не лишённому дикого очарования штату Аризона, решили сделать короткую остановку и полюбоваться закатом на фоне величественного Колорадского плато. И вот, когда отроги плато позолотили

лучи заходящего солнца, Ричард достал свою простенькую Минолту - чтобы потом, как говорится, было что вспомнить.

Этот снимок принес чете скромных пенсионеров из Техаса нешуточный доход. Но еще, как призналась Шерил, нас словно бы осенила благодатью простертая длань ангела, и отныне мы и сами чувствуем себя окрыленными.

БОГАТЫЕ - ТОЖЕ ЛЮДИ

И подарки они друг другу тоже дарят. Но - особым, по особым каталогам. Например, по каталогу «Репорт» со скромным подзаголовком «Для самых богатых». Скажем, «яхта на день рождения» за 3 миллион долларов? Или «набор к Рождеству» из золотых настольных часов и стирального клавиш за 1.075.000 долларов? Или «свадебный подарочный комплект» спортивный «мерседес» последней модели ровно за миллион? И - если вы сами богатый и другому богатому подарка не сделаете по должному поводу, сразу увидите, что богатые тоже платят...

СТРАХ НАД ЛОНДОНОМ

Последнее время жители северных окраин британской столицы пребывают в ужасе. И немудрено. Например, неподалеку от станции метро «Ачуэй» поздние прохожие были не раз атакованы странными мерзкими существами, с виду очень похожими на белок.

«Похоже, мы имеем дело с неизвестным ранее гибридом серой белки и крысы», - заявил биолог Тони Стивенс, специалист по грызунам. В самом деле, как утверждают свидетели, тварей не отличить от белок. Только они гораздо крупнее; морды у них вытянутые, уши маленькие - как у крыс, а в окрасе преобладает рыжина. Зато повадки - чисто крысиные. Впрочем, от белки и крысы, существ в общем-то пушистых, их отличает

крайняя агрессивность. Появление столь необычного гибрида теоретически допустимо, - говорит Тони Стивенс, - поскольку и белки, и крысы относятся к одному отряду грызунов. Однако с точки зрения генетики - это полный нонсенс.

Как бы там ни было, факт остается фактом: уродливая помысь не только существует, но и время от времени терроризирует лондонцев.

Откуда же, спрашивается, могли взяться эти твари? Судя по всему, в Лондон их, скорее всего, завезли на каком-нибудь торговом судне из той же Индии, где что ни год обнаруживаются всякого рода мутанты. И большой город белки-крысы выбирают отнюдь не случайно. А почему - это, должно быть, понятно всем.

Из центральных изданий подготовила Д.ЭРДЫНИЕВА

(Ц.А.А. Осодоев) «Наһанай Осодоев» наһагша т майн 28-н Цыр Дондоков абжа! Ям нухэрье гэшэбта. баяр та Баярлаһан гэдэгтэл, уншаад, сэдхэлэй элирхэйл аргагүй сөөрэйгты Журнал шо Матв Осодоевой шарайе, үгэрхэд абтарые үнэнөөр, тэрэниие гайхан, ба уншахын гаргалта Бэлиг гэж бээ. «Хү гарама бэ хүйтэнш бэ тэрэл улаа хүжэгэр сагта ним байдаг нү мэтэшэлэ нүдэн тух тодоор, байналта үнэхөөрөө М.М.О бэшээшэ Матвейн бэлэглэн гэжэ номы дээрэнэ гыень ун хуудаһану аз дурсаб Тэндэ иигэ түрүүн н ханаһан «Хамтада «Үнэнэй» танилсаж ашагтайг түлөөдэ э бэлэглэн 23.VI.73 он гэжэ бэшэ Матвейн бэшэһэн биэдэнэй ханилсаһан Тимэ даа газетын түрүүн т ороходомн хаар олон хүдэдэг түлэб рел таһагта на даагша Р.Ц амар х бэлитгэй хүдэдэг Эдэниай Г.Ц.А а М.М.Осод Матвей

байгаа хадаа тэрэндээ орохуу даа. Матвей Осодоевоор эгээл ехээр гайхаһан гэлыһэмни гэхэдэ, тэрэнэй хэлэниинь бэлэй. Эрхүүгэй буряадаад, литературна хэлээр тон бэрхээр дуугарха, илан-гаяа бэшэхэдээ бэрхэ. Редакциин суглаанууд

замые харалсадаг, өөрынгөө темэ оложо үрдээ-гүйшүүдэ туһалха, тэдэниие тодоруулжа, редакциядаа бараг журналистнуудые бэлдэхын тулада ханашалдаг хүн байгаа гээд тэмдэглэхэ хүсэлтэйб. Ганса тэрэ зүжэгөөр бэшэ даа, мүн үшөөшье ондоо темээр

НАЙН НҮХЭРӨӨ НАНАН ДУРСАХАДА

Ц.Д. Дондоковагай «Наһанайм бэшэгтэ Матвей Осодоев» гэнэн дурсалгаһаа лабагша татагдаба. 1998 оной 11-ийн 28-най сонин).
Цырен-Дулма Дондоковна! Цырен-Дулма юба! Ямар найн найханаар зүхэрымнай дурдаба ээшэбта. найнта даа, ехэ баяр тандаа хүргэнэб. Баярлаһан хирээ бархирдаг гэдэгтэл, дурсалгыетнай уншаад, дуугарангүй, сэдхэлэйнгээ байдалые элрхэйлэнгүй байха аргагүй шэнгил. Хүли-сөөрэйгты.
Журналист, уран зохиол-шо Матвей Михайлович Осодоевой образые, түхэл шарайе, аяг зангыень, үнгэрхэдөө үндэр дабтарыеньшье аргагүй үнэнөөр, зохидоор, гэрэниие таниха хүнэй гайхан, бахархан, хүчингүй уншагын аргагүйгөөр гаргалбалта даа абжаамнай. Бэлиг гээшэмнай энэл юм бээ. «Хүнһөөл хаа үлүү гарама бэшэ, саг үргэлжэ, хүйтэнш байг, дулаанш байг, тэрэл улаахан, буурахагүй хүжэгэр улаан, ямаршые сагта иимээр лэ харагдажа байдаг нюуртай бэлэй гэхэ мэтэшэлэн. Мүн саашаа нюдэн тухайнышье амаргүй тодоор, элээр бэшээд байналта даа. Матвейнай үнэхөөрөөл иимэ хэмнай.
М.М.Осодоев тухай бэшээшьеетнай уншаад, Матвейн өөрын намда бэлэглэһэн «Ууган хүбүүн» гэжэ номые зориута олоожо, дээрэн үлөөһэн тэмдэг-гыень уншажа, номойн хуудануудые иража, мүн лэ дурсаба гэшье аабзаб. Тэндэ иигэжэ бэшэгдэнхэй: түрүүн нэрээрнь намда хандаһанай һүүлээр - «Хамтадаа ажал хэжэ, «Үнэнэй» хуудан дээрэ танилсажа, энэ наһая ашагтайгаар эдлэхын түлөөдэ энээхэн номхоноо бэлэглэнэб! О.Матвей. 23.VI.73 он, Улаан-Үдэ хот» гэжэ бэшээтэй байба.
Матвей Михайловичай бэшэһэниие уншахада, бидэнэй хаана, хайшан гэжэ танилсаһан элрбэ ёһотой. Тимэ даа «Буряад үнэн» газетын редакцияда. Анха түрүүн тэндэ хүдэлхээс ороходомни, «Үнэндэ» ай-хаар олон уран зохиолшоо хүдэлдэг хэн. Тэдэнэр гол түлэб редакциян соёлой таһагта хааб даа. Таһагые даагша Р.Ц.Цыбиков болоод ямар хүсэтэй, ямар бэлэгтэй хүбүүд, басагад хүдэлдэг гэшье хэм. Эдэмнай Ц.Ц.Дондогов, Г.Ц.Дашабылов, М.М.Осодоев гэгшэд бэлэй. Матвей тухай бэшэжэ

дээрэ үгэ хэлэхэдээ, бүри энээдэтэйгээр, хүдхэ буряадаар хэлэжэ байдаг бэлэй. Би залуу ажал-шан байбаб. Мэдээсэлэй таһагһаа элдэб жэжэ божо юумэ эрээлхэш, «Саяанһаа Витим хүрэтэр» гэнэн нийтэ гаршаг доро бүхэли тусхай хуудана гарагай нэгэн бүхэндэ гаргахын тулада, унаһан малгайгаа абаха сүлөөгүй манай таһагаархин хүдэлдэг хэмди. Тэрэ үедэм манайшье болоод, бусад таһагай дүршэлтэй журналистнууд намда тусгаар хандажа, туһатай зүбшэл заабаринуудые үгэдэг, али болохоор дэмжэхэ хүсэл гаргадаг бэлэй. Тэдэнэй нэгэн Матвей Михайлович Осодоев хэн, мартагшагүйб. Хорогүй найхан сэдхэлтэй, үсөөхэн үгэнүүдээр аад, аргагүй баряатайгаар дуугардаг Матвейе шагнан дуулангүй аргагүй байдаг хэн. Нэгэтэ намда иигэжэ хэлэбэ: «Ши, Вера, манай таһагай темээр юумэ бэшэхэеэ янаш? - Летучка дээрэ заримдаа темымнай буялагаа, - гэнэн хөөрэлдөөнүүд гарагша бэшэ гү, айнаб», - гэхэдэмни, - Тэрэшни ерунда! найнаар лэ бэшээд байбал, хамаа-гүй юм, - гээгшэ хэн. найнаар гэхэдээ, соёлой таһагаархинһаа дутуу бэшээр гэнэн үгэ гэгжэ ойлгоо бэлэйб.
70-аад онуудаар гүрэнэй буряад драмын театр-та Ч.Айтматовай номоор «Улаахан пулаадтай улаангирхамни» гэжэ зүжэг түрүүшынхээ болобо. Планёрко дээрэ премьерэдэ ошохо Матвейһээ ондоо хүн соёлой таһагта тэрэ үдэр байбагүй. Матвейнайшье бүри улаахан болон-хой нууба. Редакторай ажаглалтын һүүлээр Матвей Михайлович бодожо: «Премьерэдэ ошохо хүн бии. Верэдэ даалганхайбди», - гэжэ намайе тон ехээр үргэжэ, харюусалгыеншье даажа абаһаниием тэмдэглэн хэлэе бэлэй. Харин дэмжэгдэн би тон ехээр баярлажа, премьерэдэ ошоод, аргагүй оролдожо, шэнэ зүжэгөөр нанамжаяа бэшээд, летучка дээрэ найн сэгнэлтэдэ хүртөө хэм-би. Тиэхэдэмни Матвей Михайлович хэнһээшье ехээр урмашанги, залуу-шуудда зориута даабари үгэхэ, найдаха хэрэгтэй, тиэхэдэмнай эдэмнай улам ехээр харюусалга мэдэрхэ гэнэншүүгээр хэлэе хэн. Иигэжэ хэлэхэдээ, юу тэмдэглэхээс ханаабиб гэхэдэ, М.М.Осодоев ганса таһагайнгаа (соёлой) тала харадаг бэшэ, мүн залуу кадрнуудайнгаа урдахи

зүбшэл үгэһэниинь байхал байха.
Матвей Михайлович хүнүүдтэ туһалха дуратай хэн. Нэгэтэ Цырендулма Цыреновна бидэ хоёр Цыреновнагай байрын шала шэрдэхэ гэлсэбэбди. Таһаг соогоо нууһан Матвей хэлсэхьемнай шагнажар-хиһан байгаа ха. Ажалай һүүлээр Цыреновнагайнгаа (Партизанска гудамжа) ошоод, шэрдэхэ гэжэ байтарнай Бато-Мүнхэ Жигжитович Матвей Михайлович (ехэ найзалдаг хэн) хоёр орожо ерэбэ. Цыреновна тэдэниие угтахаяа ханабагүй, харин хаалта хэхэтнай гэжэ зэмэлбэ, гэртээ ябахыень дурадаха. Тиэхэдэнь Матвей ехэ муу шугтигар улаан болошоод, нюдээ элэгшүүлэн байжа: «Бидэ та хоёрто туһалхаяа ерээлди даа. Цырендулма, ши яагаа муу ханангыар хэлэнш. Тугаар Вера та хоёрой шала шэрдэхэ тухай хэлсэхые дуулаһан аад, Бато-Мүнхые туһалая гээлдяа, юун болошоо юм», - гээгшэ хэн. Тиэхэдэнь хүхилдөөд, энээдээд, шалайашье шэрдэнгүй тараагша хэмди даа. Хүбүүднай үнэхөөрөө туһалхаар бэлэн ябаһан юм. Теэд бидэ нүхэдэйнгөө туһаһаа огтолон арсаа хэмди. Юундэб гэхэдэ, тэдэнэр ажалайнгаа хубсаһаар ябаа, хэлгэхэ ондоо юумэн байгаагүй, хоёрдохөөр, шэрдэхэ гэрнэйшье ехэ бэшэ хааб даа. Дүрбэн хүнэй нэгэ доро хүдэлхөөр биирэшые байгаагүй. Гурбадахаар, Цырендулма Цыреновна бидэ хоёрто тэдэниие «зарахань» эшхэбтэр байгаа хэн.
Гэхэ зуура, Матвей Осодоев хонгоодор угай хүн аад, түрэл буряад хэлэн дээрэ аргагүй сэдээрэр дуугардагаараа, бэшэдэгээрээ намайе мүнөөшье болотор гай-хууддаг. Өөрымнишье нүхэр түрэл хэлэндээ тулюур юм. Матвей Осодоев, Владимир Петонов гэгшэдые жэшээ болгон, тэмдэглэхэ саг гарадаг ааб даа. Хэлэндэ тусгаар бэрхэ хүнүүд гэжэ байдаг. Тэдэнэй нэгэн Матвей Осодоев байһан гээд ханардагшад даа.
Иимэ нүхэр тухай дэлгэрэнгыгээр дурсаһан, маанадышье дурсахаар уялгалһан арадайнгаа поэтессэдэ амар жаргал-ангые хүсээл даа.
V.ТОКТОХОЕВА.

ОНОНОЙ ХАМНИГАДАЙ УЛЬГЭРНҮҮД

(Эхиинишье июлийн 16-най, 23-най, 30-най, августын 13-най, 20-ной дугаарнуудта).
- Айлашан, бодогты! Сайгаа хүлэбэб, сай уугты! - гэжэ хэлэнэ. Бодоод газар гаража морёо харахадань, зэбэн зээрдэ мориниинь энээхэн дэргэдэнь эдэжэ ябана. Нөөргөө орожо, нюур гараа угаагаад, сай ууба. Тиэхэдээ, эдэзгүй эдэзень эдюулбэ, уугаагүй удыень уулгаба. Тэрэ эхэнэр үгэ хэлэжэ байг.
Дэхэмэрхээннин дэгдүүхэй.
- Хонохон айлашан, дуулагты!
Ямар айла хонобоби? Мэдээд хэлэжэ үгыш, Мэхэлжэ шамһаа нурана үгылби
Үнэн үгөө хэлээрэй, найн үгөө ханаарай. Манай хүбүүн залгуулба: Үбэй чинэн элдэм түрү.
- Юуншье гэхээс мэдэнэ үгылби,
Үнэр найнтай гэртэ хонобоби.
Олон юу хэлэхэбиб. Үнөөхи гэргэн (эхэнэр) залгуулба:
- Шамайе мэдэхэ, ойлгохо аабза гэжэ ханангани, Ши шамайе мэдэнгүй гүш? Би шамайе бүхы харгыдаш дахажа ябана ха юмбиб. Хормуста абында юунэй түлоо ябаа хэмши?
Би Хормустын басаган ха юмбиб.
Ши намһаа тэрьедэхэ гэжэ бү оролдооройш,
Би шини хатаншни боложо эрээ ха юмбиб, Тэрэнэй тэмдэг гэжэ нумышын абаашаа бэлэйлби,
Хормустын ехэ басаган гээшэлби.
Шини орон нютагшни холо гү?
Мүнөөдэр түргэн хүрэхэ гүбди?
Манай хүбүүн залгуулба:
- Би эшэбэб, айбаб, үсэглдэрэй юундэ хэлээгүйбши? Хэлэжэл болохогүй ушартай, - гэжэ үгэл хэлэн болибоб.
Мүнөө манай хүбүүн гэрһээ гараад, зэбэн зээрдэ абнааба (барива), баряад нөөргөө эрьелдэн гэхэдэнь үнөөхи гэрнай байхагүй. Эмээлдээ хүржэ эрэн гэхэдэнь шара хаб нохой тохон дээрэнь хэбтэжэ байна. Эмээл хазаараа зохёогоод, тохоод, зэр зэмсэгтэ зүүгээд, мориндоо мордобо. Байза, эндэ һэе гэр байһан гээд, байһан газараа харахадань гал түлишын газар байхагүй... наашаа ябаба.
Гэртээ мүнөөдэр хүрэхэ гэжэ морёо найн шабхадаад, түргөөр ябаба. Хойшоо харахадань, хаб нохойн нилээн холо гүйжэл ябана. Юу юугүй гэртээ хүржэ эрэб. Сэргэдээ буужа, дээдэ бүтүүһэнь морёо уяжархөөд, дээдэ асаһаань наадагаа үлгэжэ орхөөд, гэртээ орожо эрэб. Эдэс хоолоо бариба. Тиэгһээр байтар Номуунай хаан гээшэ үгэ хэлэжэ байна.
Дэгдэхээннин дэгдүүхэй Дэхэмэрхээннин хэнхүүдэй.
- Хүригэн хүбүүн хаана ябабабши?

Үни холо (удаан) болбошли. Үгы газар ошоо гэжэ ханаалби
Мэндэ найхан ябаа гүш, Үнэн үгээ хэлэлши. Олон юу хурахабиб Үбгэн наһан болобоб Ухаамни муудажэ эхилбэ, - Үгэл хэлэн болибоб. Бодхон Харалдай залгуулба:
- Хормустын орон хүрэхэ эрэбэб.
Хормустайе үзэжэ, хаража эрэбэб,
Шара хаб нохойгоо бэлэглэбэ
Бэшэ олзо үгыб, Мэндэ найхан ябабаб. Харшалха хаалнуудые үзөөгүйб,
Харин амар ябабаб, Үгэл хэлэн болибоб, - гээд дүүргэбэ.
Эмээл хазаараа абажа, зэбэн зээрдэ табижархиба. Шара хаб нохой мориндойнгоо тэндэ хэбтэжэ байна. Нума наадагаа абаад, шара хабаяа хүтлөөд гэртээ орожо эрэбэ. Ороһон лэ дороо шара хаб гэрһээ гараад гүйбэ, эрьелдээд шагахадань, шара хаб гэргэй буланда хэбтэжэ байна. Үдэшэ орой болобо, унтажа амарба. Үлгөөгүүр эртэ босоогүйдэнь Номуунай хаан хүржэ эрэбэ, тэрэ үгэ хэлэжэ байна.
Дэхэмэрхээннин хэнхүүдэй.
- Ямар жэгтэй юумэ болобоб?
Үнэ зүһэм зарайбал, ямар аггүй юумэ гээшэб?
Оһор, бүһэгүй ордон сагаан һэеы байжа байна. Ямар дайсан гээшэ гү? Үтэр түргэн бодыш, үзөөд хараад түргэн ерыш. Гурбан зуун наһа хүрбэлби,
Хүгшэн буурал болотороо, Иимэ юумэ үзэжэ дуулаагүйлби, - Үгэл хэлэн болибоб.
Бодхон Харалдай гээшэ түргэн бодожо хубсаһаад, эдэс ундаашье уунгүй, ошожо гэртэ оробо.
Яашашьегүй үнгын найхан үнэрөөр угтахай гэр байжа байна. Юрэдөө, урда һүни хоноо хэм, яагаа тэрэл гэртэ адли юм, гэргэй эзэн хүн яаһан юм. Бурхан, бурханай шэрээ, абдар, үхэж болоод хуу байжа байна. Холо ойро зогсоод харан байтарнь нюдэ халтирмаар нэгэ найхан хатан орожо эрэбэ, тэрэ үгэ хэлэбэ:
Дэхэмэрхээннин хэнхүүдэй.
- Нуугаад сайгаа уугтыш. Хэды болотор хэлэхэ хүнбиб. Үнгэрэгшэ һүни шамда хэлээ бэлэйлби. Үнэнөө бултыень хэлэхэдэм болохогүй аал? Тэрэл саһаа тиймэл ха юм. Бодолтой һаа, бодоорой. наһа бии һаань, наһаарайш. Өөрынгөө бсэдэ мэдэрш, хэлэхэл үгсээ хэлэнлэби, үнэн соонь хэлэнлэби. Шара хаб дахуулжа эрээлши, тэрэһээ мүнөө болотороо ойлгоно үгы гүш? Тэрэшни Хормустын ехэ басаган лэ, мүнөө урдашни би байжа байналби.
(Үргэлжэлэлын хожом гараха).
Дашанима ДАМДИНОВ, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор.

ДАШУ-РАБДАН БАТЦОЖАБАЙ -

«НАНАНАЙМ БЭШЭТТЭ»

Даши - Рабдан Батожабай хуби заяандаа мордожо, ханаашархал өхэ, мэдэрэл түгэс бодолоо ганзагалаад, хуй-налхин шэнги урдаа байхан хэсүү бэрхэтэй харгытай, харгышьөгүй замда торонгүй гүйлгэжэ, газар - дэлхэйн захата хүрбэшье... тэрэ ганзагалхан «үнэтэеэ» арадтаа харбайн үгэжэ үрдэе. Вогонихон наһан соогоо арадтаа зорюулхан бэлиг шадабаря түүхын дансада орхожо үрдэе гэбэл, хэды үе дамжан тус «үнэтэнь» арадтаа мүнхын уһан шэнги үенүүдые дамжан, хүн зоноор хүлээгдэн абтажал байхань дамжаггүй.

Зай, иигээд Даши - Рабдан тухайгаа хэлэхэдэ, энээндэ заха үзүүр гэжэ байхагүй. Энэ хүнэймнай гаталхан замынь гэжэ өөрынгөө Буряад, Ород оронүүдһаа гадна зохёолоороо олон гүрэнүүд руу ябашаһан ааб даа. «Төөригдэһэн хуби заяагаараа» Англишье ошоһон байна...

Даши - Рабдан Буряадайнгаа ордондо хирписэ зөөхэһөө гадна ордоноо шэмэхэ, гоёохо, томо ехэ сонхонуудые гаргалсажа, ордоной гэрэл ехэтэй, яларжа толоржо байхыень бодожо, уран зохёолдоо бүхы хүсэ шадалаа үгэһэн юм.

Гете хэлэһэн байха: «Хамаһаа хуу халабал, бэрхэшьээл бэрхэ, зүгөөр өөрыгөө өөрөөл зандаа сахижа, хэтэдээ үлөөхэ ёһотой». Даши - Рабданнай иимэрхүүгээр лэ бододог хадаа, ото - һэтэ ябадаг байһан туладаа, нюдэ - шүдэ балай, юугээш гамнангүй ябажа, ханаһанаа абадаг, сахилгаан бодолтой хүн байгаа.

Өөр дээрээ абаад хэлэбэл, Уран зохёолшодой холбоондо үдэр бүри шахуу уулзадаг хэмди. Хэрбээ гэр бүлын талаар хэлэбэл, үни удаанай гэр бараандаа оролсодог, заримдаа холоһоо өрэлэн айлшадые угтаха, хүндэлхэдэ, Даши - Рабдан Лхамасу хоёр байлсаад, Лхамасу намда тухалдаг хааб даа. Юу хэлэхэб даа, Даши - Рабдантай би уран зохёолойш талаар, нүхэдэйш талаар нэгэтэш бэе бээдээ хатуу үгэ хэлэлсэжэ ябаагүй, бэе бээе хүндэлдэг байһамди, нэгэтэш бэшэ Даши - Рабдан хэлээ агша бэлэй:

«Би танине, Цырен - Дулма Дондоковна, Вероника Түшиноватай танилсуулһайб гэжэ ханадагби. Энэ ханалаа заагагүй дүүргэжэл халахаб. Та хоёрой лирикэ ехэ адли гэжэ ханадагби». Эдэ үгэнүүд булга Даши - Рабданай. Би энэ хайхан ханааень мүнөөш хүрэтэрөө мартадаггүйб. Даши - Рабдан намда зорюулхан шүлэгшье бэшэһэн байха. Москвада намһаа үлүү олон танилнуудтай хааб даа. Хай, Даши - Рабдан «Энэ эгшэмнай Москвада хайн оршуулагшатай болоһой даа» гэжэ ханаһан байжа болоо. Хүндэ ямар нэгэ туһа, хай хэхэ гэжэ ханадаг, үргэн сээжэ соогоо ганса өөр тухайгаа бодохогүй, нүхэд тухайгаа, мүн бүхы хүнүүд тухай бодохо бодол ордод лэ байдаг байһан ха. Ондогоор хэлэбэл, саада наадые хуу бодохо, үнэхөөрөөл сагаан сэдхэлтэй хүн байһан ха юм даа, байд - байд гээд, буршагад гээд абаха зан гаргаашань: хамаг юумэ үйэн сэхын шэгнүүр дээрэ табижа сэгнэдэг, дээрэһээ болоһон байха. Илангала дээдын ноёдой урдаһаа дуугараад абадаг ушарһаа донгодолгош абаһан байжа болохо. Арад зоноймнай хэлсэдэг сэсэн мэргэн үгэ бии ха юм даа. Ямар нэгэ буруу юумэ хэһэн хүүгээ «ямар хэшхэл үнгэгүй» гэдэг байһан. Харин «хэшхэл» гэжэ тон өхэ үүргэ абажа ябадаг үгыё мүнөө үе сагта заагагүй үйлэ

байдалдаа хэрэгсээн хэрэглэхэл байгаал даа. Уран зохёолшод энэ үгэ мартадаггүй. Илангала Даши - Рабдан ганса зохёолдоош бэшэ, ямар нэгэ тус хэрэглэлтэй үеын болоходо, энэ үгээ хэлээд лэ байдаг хэн. Тус заншалнай орхигдохо ёһогүй. Бултан сооһоо Даши - Рабданнай үлүү гаража зоной хүн байгаа бэшэ аал даа? Ажаглаад харабал, Даши - Рабдан заал хаа хойноо дахуулинуудтай ябаха. Хэрбээ гонорар абаад байбалынь, эдэ дахуулинуудынь бүри олон болоо юм ааб даа...

Даши - Рабдантайнай хүүлэй үенүүд болотор байрааршье хүрхэй бэшэ байгаа даа. Түрүүшээр авиазаводһоо тийшэ, Матросовой поселогто хэды жэл хуугаа. хүүлээрнь Стеклозаводто 5 жэл. Энэ үедэ «Төөригдэһэн хуби заяанайнгаа» нэгэдэхи, хоёрдохы номые бэшэһэн болоно.

Иигээд хараад үзэхэдэ, хэрэгтэй, бэлигтэй хүнүүдтээ саг соонь туһалаад, үргөөд, хайн байра юу - хээ үгөөд, дэмжээд орхидоггүй ноёд - хайд байһан байна бшуу даа. Тээд эдэмнай зохёолшодойнгоо зохёолнуудые уншаха бэшэ... Иигэжэ бэлигтэй хүнүүднай гэхэ гү, соёлоймнай мэргэжэлтэд анхарагдажа, тоосоондо орохогүй байһаншье, байдагшье байгаа ха юм даа.

Батожабаймнай Эсэгэ ороной дайнай үедэ - сэрэгэй летчик, гуурһа барихаһаа гадна буу жада барыжа, Эхэ ороноо хамгаалһан эрхэтэн байһанаа дүүрэнээр харуулһан байна.

Ажяабуулга тухайнь нүхэдэй дурасхаалай ном ехэ дэлгэрэнгүгээр 1996 ондо гараа. 1997 ондо Даши - Рабданай бага наһаа бэшэһэн номынь мүн лэ гараһан ааб даа.

Энэ дээрэ хэлэгдэһэн үгэ саашадаа нийтымнай анхаралда абтажа, арад зомнай уран зохёолшодтоо бага бэшэ анхаралаа саг соонь табижа байха бээ гэжэ найдагдана.

Даши - Рабдан тухайгаа дурдажа хууха зуураа Лхамасу хэлээ хэн:

- Даши - Рабданай уран зохёолоороо туйлаһан бүхы юумэнүүдыень музейдэ тушаажа үгөө хэм. Хүн зоной үзэжэ байхын тула бата газарта үгэхэдөө, ханаамни амараа хэн. Зондоол олоһон юумэнь зондоол байг гэжэ ханаа хэм. Баһа Агын Догой нютагайнь музейдэ юу - хээн үгтэнхэй.

Нютагайнь түрүү хүнүүд захиргаанай талаһаа, түрэл хүнүүдэй оролдолгоор 1995 ондо Даши - Рабданай 70 наһанай оёе тэмдэглэлгын үүсхэл хүсэндөө хүрэжэ, ехэ хайн үнгэрөө хэн. Мүн Леонид Васильевич Потапов анхаралаа табижа, мүнгэ таһалаа, нийтэ арад зомнай эндээ мүн оёень үнгэргэжэ, үри бэен, нүхэдынь баярлажа уяраабди.

Лхамасу Батуевна, зүб лэ даа, зүб. Ганса таанад,

ойро дүтын хүнүүд үяраа бэшэт, бидэ, зохёолшодшье, тан шэнги сэдхэлээ хүдэһэн баярлаабди.

Даши - Рабданнай ехэл зоной хүн байһан хана даа, 70 жэлэйн оёе үргэнөөр үнгэргэжэ, хэн шэнээн хэһэн юумэнүүдынь гэхэ бүтээлнүүдынь бүхы арад зонойнгоо ур харуулан табижа, буряадаар хэлэбэл, юрөөн абаха гэдэг арад зоноймнай табицуур гээшэ даа.

Лхамасу Батуевна, шонимнай үүргэ энде байһан даа. Булга иигээд лэ оролдолгоо гарга байбалнай, уран зохёолнай хэтэдээ мүнхэ бай...

Эрээдүйн залуушуулайнгаа үндэр дээр хүгжэжэ ябахын тула Одбоевичнай нэгэтэш бэе ханаагаа зобон бодожо үзэһэн, таагдаа бодолнуудаа тааха гэжэ оролдоһон бай. Энэмнай асуудалай өхэ асуудал гэм нүхэдөөрөөш зүбшэһэн байха. Хүршэ болон Эрхүүгэй ехэ уран зохёолшо Валентин Распутинтай одоошье уулзажа, энэ асуудалай үни удаан хөөрэлдэһэнш байжа болохо. Харин Валентин Распутин иигэжэ хэлэһэн бай...

«Нийтын оюун бодолой, зүрхэ сэдхэлэй хүжэлтэ техничекэ хүгжэлтэһөө гээгдэхэ ёһогүй. Энэшье зүб юумэ бээ. Нийтымнай хэйм ябуулга урагшаа ябажал байхадаа, бүхы хэл халбарыа өөдэнь татаха ха юм.

Эндэ буряад эхэнэрэй хайн хайхан заншалтай байһые халта тэмдэглээд гаралтай гэм ханагдана. Эжынэрэй басагадаа хүмүүжүүлэ заншал мүнөөнэй буряад басагадта байна бшуу даа. Зарим басагадай хүнэй нюур дээр таалалдадаг болонхойшье хаа, гол түлэб буряад басагаднай басаган ябахын хүмүүжэлээр хэлэжэ хэлэхэ байнаб. Харин хүбүүд, басагадтай эгээл зүб, хайн хүмүүжэлтэй байһан дээр хайхан дура эдлэжэ, хүнэй хуби заяа хайхан табижа шадаха байна гэжэ ханахадаа, шалһан абана бшуу.

Харин саашадаа Даши - Рабдан Батожабай тухайгаа үргэлжэлхэдэ, энэ хүмнай уран зохёол бүхы жанруудаар бэлигтэ туршаһан, алиһан шадаха байһан ха юм даа. Илангала фильмүүд үүсхэн, табижа, сэхыень хэлэхэдэ, тус искусство Буряадаа нилээн холохонуур мэдээжэ болго байха. Жэшээлхэдэ, «Песня табунщика» гэм фильмнь ямар үндэр сэгнэлтэ абаа хэм. Москва Горькийн гудамжаар мори унанхай буряад милиционернүүд буряад дуугаа дуулаа үнгэржэ ябахыень харахада, хэнэй зосоо урару байлтай байгааб?

Хай даа! Одбоевичнай мүн лэ Горький гудамжада «Национал» ресторан соо бүтээгч янзын түхэлтэй сигара бааюулжа хууһан бай. Лхамасу, ши баһал хажуудань хуужа байһан байхаш. Даши - Рабдан Москвада шамтаа ошодог хэн гүб даа.

Үнэхөөрөөл, тэрэ үеын фильмүүд дутахагүй фильм болошоо хэмнай даа. Гэролинень Владимир Монкетов хэды гоёо шадамараар наадааб, өөрөө бэе түхэлөөрөө сэбэрхэн даа. Юрэнхыдөө «Адуушанай гүрэн» гэхэн фильм гүрэн түрын зүгһөө үндэр сэгнэ абажэ, СССР-эй МВД автортань, Даши - Рабдан Батожабайда «Москва хотын хүжэлтэ милиционер» гэхэн нэрэ зэргэ үгөө. Харин

нэрэтэ
намай
ябахан
Үнэхөө
олон, м
болош
энеэлд
Даши
фильм
гэхэн ф
бэлэй.
Томс
Тюжэд
Хонидь
хэрхэ
прозо
дахуул
Арсала
сааша
гүйлгэ
гэхэ. лү
дадаад
эзэнэ
Рабдан
эзэйн
юм» гэм
хэн гэхэ
ехэл ол
ааб даа,
зооцр
шунга
Тархиш
баяра
Бато
харуул
искус
Буджа
тээшн
Ашага
дээгүү
гэшээл
уран зо
хуудан
налхин
харабал
хуудан
орой дээ
мэргэж
тодожо
гэхэн зү
хамаг ар
тайзан д
зон «ню
умда уу
гэхэн ж
Мүнөөд
болошос
Нэгэ уда
хуишье
Сагнай
шүтөөн
Лхамас
гэр бүл
эхэнэр
ашануу
нүхэрн
хойноо
Даши - Р
дуранай
хандааг
зүрхэйн
хадаа зү
дура сэд
хэдэш з
Дуран г
тогтохог
бээдээ т
хайхан а
Даши -

нэртэй болохон Батожабай «Минии милици» намайгаа абарха даа», – гээд, шал мяхан ногтууш ябаханаа айха юумэ үгы гэжэ хүхидэг бэлэй. Үнэхөөрөөшье, манай хүн Москва гэр гэх, нүхэд олон, москвгайхон Даши – Рабдание хуу таниха болошонхой, «здорово, милиционер!» гэлдээд, энеэлдээд хажуугаарнь гарадаг хэн гэдэг.

Даши – Рабданай зохёолоор табиһан фильмүүдын олон ааб даа. Харин «Алтан гэр» гэхэн фильмнь баһал тэрэ үедөө һонин кино болоо бэлэй.

Томо нэрхэ – ямаан фильмдэ наадаха байба ха. Түхэдэнь тэрэ ямаагаа мясокомбинатда олобо. Хонидые алаха цех руу дахуулха (провокатор) нэрхэ – ямаа асарһан ха. Харин тэрэ провокаторынь буруу тээшэнь хонидыень дахуулаад гүйхэдэнь, «хонишон», артист Арсаланиинь: « энэ бузар провокатораа абагты саашань!» гэжэ ганирба ха. Ямаагаа унаад гүйлгэхэ ёһотой Арсаланаа аргадаха ушар гараба гэжэ. һүүлэй һүүлдэ Арсаланиинь тэрэ нэрхэдэе дадаад, «Ямаанайм артист бэшэ болоходо, энээнэйм ами хороохо гү?» гэхэдэнь, «Даши – Рабданай мясокомбинатда аргын олохо даа, энээнэйш болохо юумэ аргыень олодог хүн ха юм» гэхэдэ, хүбүүншье этгэжэ, ханаагаа амараа хэн гэхэ... Нээрээшье, фильм бүридэжэ байхадаа, өмөл олон янзын юу хээн гаражал байдаг гэшэ ааб даа, энэшье гайхалтай бэшэ, харин эдэ бүгэдые эмөөрхэжэ, туйлдань хүргөөд лэ байдаг хүсэ шадал, шунгажа ороһон хэды ехэ оролдолго гэшэб! Тархишье, Даши – Рабданайнгаа амидыда хүсэд баяраа хэлэжэ шадаагүй үлэшөөлди даа.

Батожабайн бүхы фильмүүдын дабтажа харуулжа байгаад, үнэхөөр өөрын бодото кино – искусствын мүнделэн түрэхые Евдокия Будажаповна Раднаева, шэнэ министрнай зүб тээшэнь хараадуулан заха үзүүртэнь гараха бээ. Ашата орон нютагаймнай нюсэгэн гүбээнүүд дээгүүр алтан тэмээнүүд хэзээ мүнхэ һубарицдан гэшхэлдэнэ... Эдэ тэмээнүүдэй бүхэн дээгүүр уран зохёолшодоймнай, мүн Батожабаймнайш хуудаһанууд байха зуурань, нэгэ тэмээн дээрэһээ һалхинда хийдэһэн хуудаһануудые хөрхолон харабал, «Төөригдэһэн хуби заяан» гэхэн захатын хуудаһанууд Бурядаймнай академическэ театрай орой дээрэ буушан гэхэдэнь, искусствын мэдээжэ мэргэжэлтэн Ю.Александров альган дээрэ тодожо абаад, «Минии Аламжа, Жалмахамни» гэхэн зүжэг найруулан табижа, энэ хатуу сагта хамаг арад зонойнгоо нюдэ баярлуулба. Театрай тайзан дээрэ табигдаһан «хуби заяагаа» хараһан зон «нюдөө нээхэһээ» гадна, тусгаар сэдхэлэй умда ууһан шэнги боложо, үе мүсөө тэниигээ гэхэн жэшээ абалтай. Сагай хубилаан гайхалтай. Мүнөөдэр буряад, үглөөдэр ондоо яһанай хүн болошоод байбальнь, гайхаха гэльхэ юумэн үгы. Нэгэ удаа ехээр ханаа алдаад лэ, сагай хубилхада хүншье хубилха гэхэһээ ондоо юу байхаб даа. Сагнай хайн тээшээ хубилһай даа гэжэ шүтэхэ шүтөөнһөө ондоо бодол байхагүй.

Лхамасу Даши – Рабдан хоёр ехэл тааруугаар гэр бүлэ болоһон байшоол даа. Эгээл иимэхэн эхэнэр намтай тэсэхэ, минии хубилгаан аашануудые даража шадаха гэжэ ханахадаа, нүхэрнай халан хандангүйгөөр Лхамасуугай хойноһоо ябаа – ябаа, үгэдөө оруулһан байха. Даши – Рабдан үгэ дутаха бэшэ, илангала инаг дуранай талаар үни заяанһаа эхэнэртэ тиитэрээ хандаагүй, нөөсэ, хайн хайхан үгэнүүдээ үнэн зүрхэнһөө хэлэхэдэнь, Лхамасушье, баһал өөртөө хадаа зүрхэ сэдхэлтэйхэн, иимэ зохёолшо хүнэй дура сэдхэл хангажа шадаха гэшэ гүб? гэжэ хэдыш зүрхэ алдабашье, залуунууд байгаа даа... Дуран гэшэмнай шийдэшбэл, мэдээжэ, юундэш тогтохогүй ха юм даа. Иигэжэ хоёр нүхэднай бэе бээдэе тон тааруугаар, зон нүхэдтөө хүндэтэй хайхан айл болоһон байна.

Даши – Рабдан Батожабайн портрет дүүрэнээр

харуулха гэбэл, Лхамасу Батуевнатай үни удаан соо Даши – Рабданаа дурдажа хөөрэлдэнгүйгөөр яаш болохогүй хэн тулада, Лхамасуе үнинһөө хойшо уг зууртайнь, түрэл түтимүүдтэйнь мэдэхэ, Ород Байсын Эбэр гээд, зэргэлээ нютагайхиддаа багаһаа хойшо хуу мэдэхэ байһамби. Хоридоо түрүүшүүлэй нэгэн ябаһан Хабтаанай гэдэг нагасань Лхамасугай эжын аха байһан. Харин бидэ, хотын хүнүүд болоходошье, барисаамнай үргэлжлөө юм ааб даа.

Даши – Рабдан үнэхөөрөөл өөртэнь тааруу дангынье харажархжадаа, юу табижа юм, бүргэд шэнги дээрэнь хаб буугаа юм ааб даа. Сэхьень хэлэхэдэ, Батожабайе Батожабай болголсоһон Лхамасу Батуевна гэхэдэ, буруу болохогүй. Төөржэ ябаһан Одон түрэл газар дээрээ бууха зуураа ёһотойл «уурхайгаа» оложо, уран зохёолой нэгэ хурса «бүргэд» болоһониинь дамжаггүй.

Хоца Намсараев, Чимит Цыдендамбаев, Даши – Рабдан Батожабай – эдэ томо – томо зохёолшоднай Ногоон базаарта мяха шүлэ абахаа ошодог бэшэ, хүдөөһөө ерэхэн хүнүүдээрээ уулзахаа гэхэ гү, зохёохы ажалаа хэжэ, зохёолнуудайнгаа геройнуудые бэдэржэ ябаһан байха.

Иигээд хараад үзэхэдэ, уран зохёол гэшэмнай заабол гэрэл түгэс ордондо, үндэр һуудал дээрэ һуугаад бүридэжэ байдаг бүтээл бэшэ, харин орошо гарашагүй газар ябажа, хүн зоной ядарал зоболон бүгэдые хаража, хатуу бэрхэшээлтэй үйлэ хэрэгүүдтэ хабаадажа, үхэхэ түрэхые – бүгэдые бэе бээдэе үзэхэшье ушарта зуг татахагүй, оролсоод лэ гараха – үнэн сэхые баталха үйлэ хэрэг ха юм даа. Ганса дээрэ нэрлэгдэһэн хүнүүд бэшэ, уран зохёолшо бүхэн, арадайнгаа хуби заяанай этигэмжэтэ болоһон һэшхэл түгэс эрхэтэд гээ. Иимэ үндэр нэрэ абажа ябахын тула зохёолшо бүхэн бата бэхи уялгатай, арадай заяа заршамһаа хэтэрхэгүй, бэлиг шадабарья улам хүгжөөжэ, сагай эрилтэһээ гээгдэхгүй, хүнэй дэлхэй дээрэ амидарха үндэр хараа тухай ойлгуулха уялгатай, хуулитай байһанаа мартажа яаш болохогүй бшуу.

ЛХАМАСУ – ЖАЛМАХАНАЙ ХӨӨРӨӨН

Даши – Рабданайнгаа дүрэ шарай дүүрэнээр эблүүлжэ, ямархан хүн ябаһан тухайнь ерээдүйн үенүүдтэ зүбөөр, хургаар хаджажа хэлэбэлнай, һонирхолтой байха бшуу даа. Мүн лэ мүнөө байгаа хүнүүднай уншажа һонирхобол манай ханаһан хэрэг дүүрэхэ жэшээтэй.

ЛХАМАСУ БАТУЕВНА: «Зүб лэ даа. Байһан юумые байһан соонь хэлэхэ гэбэл, нэгэ зузаан ном болошохо жэшээтэй, теэд яахаб, хахад – хухадыеньшье залуу уетэндөө болон Даши – Рабдание мэдэхэ хүнүүдтэ дурасхаал болгон хэлэхэдэ яанаб. Би 34 – тэйдөө 37 – той Даши – Рабдантай ниилэжэ, айл болоо һэмди. Зарим заримдаа иимэтэй – тиимэтэй болодогыһе наа, сагаан хүн хэн даа, өөрын ажал гүйсэтэй, хүрхуун байгаа хаань, «Лхамасухамни» гэхэ, нэгэ тиимэшгэ хаань, «Лхамасу Батуевна» гэхэ. Хэдыш хайн байгаа хаань, огторгой, тэнгэри шэнги бүрхэхэ, сэлмэхэмнай элдэб нүлөөнһөө болоо юм ааб даа гэжэ ханахадаа, хайрлаад, эльбээд, далбаад орхиходош, үхибүүн шэнги «тэнгэри» сэлмэшэхэ. Эхэнэр хүн эрынгээ урда нугархай, хатуурхангүй, зөөлэхэн байбал, эрэшүүлш үхибүүн шэнги байдаг лэ даа. Матросовой поселогто байхадамнай минии эжы маанадаараа байһан, нэгэтэ эжыдээ хэлээ агша бэлэйб: «Юундэ би түлөөгээ хахална гэшэбиб, юундэ би аяар Үдэһөө хоёр бедруугаар хормыслэжэ уһаа зөөнэ гэшэбиб», – гэхэдэм, эжы хэлээ агша бэлэй: «Даши – Рабданш уураг тархяараа хүдэлнэ гэшэ, ши, басаган, улаан мяхаараа хүдэлнэ», – гэхэдэнь, нээрээшье даа гэжэ ханаад, түлөө хахалуулхадамш, нэгэ зантагар, пөөшэндэ багтахагүй юумэнүүдые асарха, уһанда ошоходоо, сүмөөхэн ябахгүй, тэн – тан гэжэ холо – ойро алхалаад, хахад бедруутай уһа асарха.

Иимэ юумэнэй боложо байхада, болие даа гэжэ ханаад, хуу өөрөө хэдэг болоо һэм. Энэ мэтын жэжэ – жожо юумэдэ ханалаа табингүй, урда уеымнай эжынэр гэр бүлээ ехэл хайханаар байгуулжа, шададаг байһан даа. Шэнэ үеын эхэнэрнүүд эжынэрһээл жэшээ абажа, бата бүхэ бүлэ байгуулжа, жаргалаа эдлэжэ шадаха.

хайн даа, Лхамасу Батуевна, ехэ хайн зохид зүйлнүүдые хэлэжэ үгэбэш. Бишье шамайе харахадаа, доторой һэдэбтэй, мин юрын эхэнэр бэшэ даа гэжэ ханагша һэм. Харин шимни зохёолшо хүнэй хажууда байжа, улам ургаа, болбосорол нэмэхэнш элитэ. Хамаг зохёольень машина дээрэ сохидог, дундаа хөөрэлдэхэ хөөрөөнтнай юрын бэшэ байһан ха юм даа. Зай, иигээд лэ Батожабайтанай уута гэртэ улаахан гальыень таһалдуулхагүй аша зээнэртээ, басага хүрэгэнтээ, үнэр баян үринэрыень үргэлсэжэ һуухадаа, Лхамасумнай, хайхан, дэлгэр зангаараа танил нүхэдөөрөө, түрэл түтимүүдээрээ хайрата нүхэрөө дурдан, жаргалаа эдлэжэ һууна гэшэ аабши даа. Тархиш даа, эзэн – даргамнай амиды ябаа наа, Сэсэгма басаганайнгаа дүрбэн хүүгэдыень тэбэрижэ, үнэсэжэ, энээнһээ ондоо дээдын жаргал үгы гэжэ хэды уяран, баярайнгаа нулимса хасар дээгүүрээ гүйлгэн, «мухаа, Сэсэгмүүшэмни», гэн һууха байгаал даа. Теэд оршолонто юртэмсын орёе хэншье дабаагүй юм.

– Зай, басагаа – аан, эсэгээ дурдан, эльгэ зүрхэнэйнгөө үгэ хэлыш даа, – гэжэ эжын хандана. Харин Сэсэгмань иигэжэ хэлээ хэн: «Абамни хурса Одон болоод тэнгэридэ һүни бүри яларжа байдаг даа, би удэшэ бүри сонхоороо хараад: «Папа, хайхан үдэшөөр!» гэжэ хэлээд, манаа шимнай ходол хаража байдагши, шинингээ хурса гэрэл доро бидэш хайн байнабди. Папа, би һургуулида багша болонхойб, үхибүүдые хүгжэмдэ һурганаб. һурагшадайнгаа эдэлүүлһэн хүгжэм доро би, шинии эрхэ басаган Сэсэгмуша, хүгжэм түгэс байдал доро хуби заяагаа эдлэн, хүн боложо ябанаб даа. Абамни, ханаагаа бү зобо, ходо гэрэлтэн, огторгойдоо оршон ялархаш болтогой!»

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Д – Р. Батожабай Бурядай арадай пост Ц – Д Дондоковатай, түүхын эрдэмэй кандидат Г – Н. Зялтуевтай уран зохёолшодой съездын үедэ; Уран зохёолшо залуудаа.

31 АВГУСТА, ПОНЕДЕЛЬНИК

ОРТ

7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.15 «Роксолана - пленница султана»
11.00 Мы
11.45 Смехоланорама
12.20 Домашняя библиотека
12.30 Угадай мелодию
13.00 Новости
13.15 Вместе
14.00 Боевик «Русский транзит» 2 с.
15.20 Умники и умницы
16.00 Новости
16.20 «Тин-тин идет по следу»
16.55 Счастливый случай
17.40 Лето наших надежд
18.10 До 16 и старше...
18.30 Вокруг света
19.00 Новости
19.20 «Роксолана - пленница султана»
20.05 Час пик
20.30 Угадай мелодию
21.00 Тема
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.40 Фильм «Доживем до понедельника»
00.45 Песня года «Избранное»
01.30 Новости (до 01.45)
8.00 Мультфильм
8.15 Проснись
8.30 Вести
9.00 Дежурная часть
9.15 Товары почтой,
9.20 На заметку
9.30 Православный календарь
9.35 Мультфильмы
10.15 Старая квартира. Год 1960-ый. Часть 2-я
11.10 Санта-Барбара
12.00 Вести
12.20 Мультфильм
12.30 «Преступление со многими неизвестными» 2 с.
15.00 Вести
15.30 Фильм «Дикая утка» (Австралия)
17.00 Мультфильм «Золотая рыбка»
19.30 Мультфильм «Золотая рыбка»
19.50 Далекие деревенские ребята
20.15 Ассоль

РОССИЯ

8.00 Мультфильм
8.15 Проснись
8.30 Вести
9.00 Дежурная часть
9.15 Товары-почтой
9.20 На заметку
9.30 Православный календарь
9.35 Мультфильмы
10.15 Старая квартира. Год 1960-ый. Часть 2-я
11.10 Санта-Барбара
12.00 Вести
12.30 Детективный сериал «Преступление со многими неизвестными» 1 с.
13.35 Диалог о животных
14.30 Угадай мелодию
15.00 Вести
16.00 Вести
16.45 Телерадиопередачи
18.50 Реклам
19.00 Байгал
19.50 Далекие деревенские ребята
20.15 Ассоль

1 СЕНТЯБРЯ, ВТОРНИК

ОРТ

7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.15 «Роксолана - пленница султана»
11.00 Мы
11.45 Смехоланорама
12.20 Домашняя библиотека
12.30 Угадай мелодию
13.00 Новости
13.15 Вместе
14.00 Боевик «Русский транзит» 2 с.
15.20 Умники и умницы
16.00 Новости
16.20 «Тин-тин идет по следу»
16.55 Счастливый случай
17.40 Лето наших надежд
18.10 До 16 и старше...
18.30 Вокруг света
19.00 Новости
19.20 «Роксолана - пленница султана»
20.05 Час пик
20.30 Угадай мелодию
21.00 Тема
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.40 Фильм «Доживем до понедельника»
00.45 Песня года «Избранное»
01.30 Новости (до 01.45)
8.00 Мультфильм
8.15 Проснись
8.30 Вести
9.00 Дежурная часть
9.15 Товары почтой,
9.20 На заметку
9.30 Православный календарь
9.35 Мультфильмы
10.15 Старая квартира. Год 1960-ый. Часть 2-я
11.10 Санта-Барбара
12.00 Вести
12.20 Мультфильм
12.30 «Преступление со многими неизвестными» 2 с.
15.00 Вести
15.30 Фильм «Дикая утка» (Австралия)
17.00 Мультфильм «Золотая рыбка»
19.30 Мультфильм «Золотая рыбка»
19.50 Далекие деревенские ребята
20.15 Ассоль

РОССИЯ

8.00 Мультфильм
8.15 Проснись
8.30 Вести
9.00 Дежурная часть
9.15 Товары почтой,
9.20 На заметку
9.30 Православный календарь
9.35 Мультфильмы
10.15 Старая квартира. Год 1960-ый. Часть 2-я
11.10 Санта-Барбара
12.00 Вести
12.20 Мультфильм
12.30 «Преступление со многими неизвестными» 2 с.
15.00 Вести
15.30 Фильм «Дикая утка» (Австралия)
17.00 Мультфильм «Золотая рыбка»
19.30 Мультфильм «Золотая рыбка»
19.50 Далекие деревенские ребята
20.15 Ассоль

2 СЕНТЯБРЯ, СРЕДА

ОРТ

7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.15 «Роксолана - пленница султана»
11.00 Мы
11.45 Смехоланорама
12.20 Домашняя библиотека
12.30 Угадай мелодию
13.00 Новости
13.15 Вместе
14.00 Боевик «Русский транзит» 2 с.
15.20 Умники и умницы
16.00 Новости
16.20 «Тин-тин идет по следу»
16.55 Счастливый случай
17.40 Лето наших надежд
18.10 До 16 и старше...
18.30 Вокруг света
19.00 Новости
19.20 «Роксолана - пленница султана»
20.05 Час пик
20.30 Угадай мелодию
21.00 Тема
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.40 Фильм «Доживем до понедельника»
00.45 Песня года «Избранное»
01.30 Новости (до 01.45)
8.00 Мультфильм
8.15 Проснись
8.30 Вести
9.00 Дежурная часть
9.15 Товары почтой,
9.20 На заметку
9.30 Православный календарь
9.35 Мультфильмы
10.15 Старая квартира. Год 1961-ый. Часть 1-я
11.10 Санта-Барбара
12.00 Вести
12.20 Мультфильм
12.30 «Преступление со многими неизвестными» 3 с.
13.35 Диалог о животных
14.30 Угадай мелодию
15.00 Вести
16.00 Вести
16.45 Телерадиопередачи
18.50 Реклам
19.00 Байгал
19.50 Далекие деревенские ребята
20.15 Ассоль

РОССИЯ

8.00 Веселая карусель
8.15 Проснись
8.30 Вести
9.00 Дежурная часть
9.15 Товары почтой
9.25 На заметку
9.30 Православный календарь
9.35 Мультфильмы
10.15 Старая квартира. Год 1961-ый. Часть 1-я
11.10 Санта-Барбара
12.00 Вести
12.30 «Преступление со многими неизвестными» 3 с.
13.35 Диалог о животных
14.30 Угадай мелодию
15.00 Вести
16.00 Вести
16.45 Телерадиопередачи
18.50 Реклам
19.00 Байгал
19.50 Далекие деревенские ребята
20.15 Ассоль

3 СЕНТЯБРЯ, ЧЕТВЕРГ

ОРТ

7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.15 «Роксолана - пленница султана»
11.00 Человек и закон
11.35 Пока все дома
12.20 Домашняя библиотека
12.25 Эти забавные животные
13.00 Новости
13.15 Вместе
14.00 «Русский транзит» 3 с.
15.10 Умники и умницы
16.00 Новости
16.20 «Невероятные приключения Джонни Квеста»
16.45 Классная компания
17.16 Волшебный мир
17.40 Лето наших надежд
18.10 До 16 и старше...
18.30 Вокруг света
19.00 Новости
19.20 «Роксолана - пленница султана»
20.05 Час пик
20.30 Эти забавные животные
21.05 В поисках утраченного. Георгий Виноградов
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.40 Кинокомедия «Год теленка»
00.20 Великие шахматисты мира в сериале «13 чемпионов» Фильм 1-ый. «Отцы основатели»
01.15 Новости (до 01.40)

РОССИЯ

8.00 Веселая карусель
8.15 Проснись
8.30 Вести
9.00 Дежурная часть
9.15 Товары почтой
9.25 На заметку
9.30 Православный календарь
9.35 Мультфильмы
10.15 Старая квартира. Год 1961-ый. Часть 2-я
11.10 Санта-Барбара
12.00 Вести
12.35 «Преступление со многими неизвестными» 4 с.
13.40 Диалог о животных
14.30 Угадай мелодию
15.00 Вести
16.00 Вести
16.45 Телерадиопередачи
18.50 Реклам
19.00 Байгал
19.15 Сагай хурд
19.40 Гражданин и закон
20.00 Мультфильм

4 СЕНТЯБРЯ, ПЯТНИЦА

ОРТ

7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.15 «Роксолана - пленница султана»
10.05 Клуб путешественников
11.55 Смак
12.15 Домашняя библиотека
12.25 Игрый, гармонь любимая
13.00 Новости
13.15 Вместе
15.10 Умники и умницы
16.00 Новости
16.20 Фильм-сказка «Новое похождение кота в сапогах»
17.35 Улица Сезам
18.25 Владимир Пресняков (младший) в программе «Чердачок»
19.00 Новости
19.20 «Роксолана - пленница султана»
20.10 Здоровье
20.45 Поле чудес
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.40 Детектив «Точка по расписанию»
00.50 Взгляд
8.00 Мультфильм
8.15 Проснись
8.30 Вести
9.00 Дежурная часть
9.15 Тысячи и один день
9.30 Православный календарь
9.35 Мультфильмы
10.15 Старая квартира. Год 1962-ой. Часть 1-я
11.10 Санта-Барбара
12.00 Вести
12.35 «Преступление со многими неизвестными» 4, 5 серии
13.40 Диалог о животных
14.35 На дорогах России
14.45 Торговый дом
15.00 Вести
15.35 Лирическая драма «Облако - рай»
16.00 Вести
16.45 Телерадиопередачи
18.50 Реклам
19.00 Байгал
19.50 Далекие деревенские ребята
20.15 Ассоль

РОССИЯ

8.00 Мультфильм
8.15 Проснись
8.30 Вести
9.00 Дежурная часть
9.15 Тысячи и один день
9.30 Православный календарь
9.35 Мультфильмы
10.15 Старая квартира. Год 1962-ой. Часть 1-я
11.10 Санта-Барбара
12.00 Вести
12.35 «Преступление со многими неизвестными» 4, 5 серии
13.40 Диалог о животных
14.35 На дорогах России
14.45 Торговый дом
15.00 Вести
15.35 Лирическая драма «Облако - рай»
16.00 Вести
16.45 Телерадиопередачи
18.50 Реклам
19.00 Байгал
19.50 Далекие деревенские ребята
20.15 Ассоль

5 СЕНТЯБРЯ, СУББОТА

ОРТ

9.00 Остроожетный фильм «Смотри в оба!»
10.20 Мультфильм
10.45 Слово пастыря
11.00 Новости
11.10 Домашняя библиотека
11.30 Утренняя почта
12.05 Каламбур
12.40 Смак
13.05 Возвращение Третьяковки
13.30 Оркестр Светланова играет Гершвина
14.15 Фильм «Ключ без права передачи»
16.00 Новости
16.20 Подводная одиссея команды Кусто
17.10 Цивилизация
16.40 В мире животных
18.20 Ералаш
18.55 Новости
19.20 Джентльмен-шоу
19.55 Фильм «Багдадский вор»
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.40 Комедия «Папаша из Ниццы» (до 00.35)

РОССИЯ

9.00 Мультфильм
9.15 Музыкальный фильм «Осенние колокола»
10.30 Лабиринт
11.00 Доброе утро, страна
11.45 Почта РТР
12.15 Кроссворд
12.45 Любовь с первого взгляда
13.05 Пудим
13.35 Домашние хлопоты Натальи Варлей
14.00 Неделя в Санта-Барбаре
15.00 Вести
15.30 Мультфильм
15.40 Фильм для детей «Телеграммы»
17.10 Легенда о мультфильме
18.50 Реклам
19.00 Байгал
19.30 Дежурная часть

6 СЕНТЯБРЯ, ВОСКРЕСЕНЬЕ

ОРТ

9.00 Остроожетный фильм «День ангела»
10.15 Лотто-миллион. Спортлото
10.30 Дисней-клуб
11.00 Новости
11.10 Непугёвые заметки
11.30 Пока все дома
12.10 Утренняя звезда
13.00 Армейский магазин
13.30 Игрый, гармонь любимая
14.30 Смехоланорама
15.05 Футбол. Отборный матч чемпионата Европы. Сборная Украины - Сборная России
17.05 Мультфильм
17.25 Клуб путешественников
18.15 Дисней-клуб
19.10 Колесо истории
20.00 Золотая серия. Комедия «Человек с бульвара Капуцинов»
21.55 Киноафиша
22.00 Время
22.40 Супербоевик «Команда»
00.30 Армен Джигарханян в программе «Абазур».
01.00 Футбольное обозрение (до 01.35)

РОССИЯ

9.00 Красная книга
9.30 Служу Отечеству
9.55 Утро крестьянина
10.30 Во время
11.00 Доброе утро, страна
11.40 Легкая атлетика
13.40 Мир книг с Леонидом Куралевым
14.00 Неделя в Санта-Барбаре
15.00 Вести
15.35 Комедия «Человек ниоткуда»
17.00 Закон и порядок
17.50 Мультфильм
18.50 Реклам
19.00 Байгал
19.30 Дежурная часть

Table with multiple columns containing program schedules, including times, titles, and channels (e.g., УРИГ УС, АРИГ УС, РАДИО).

17.00 Закон и порядок
17.50 Мультфильм
23.40 Фильм «Папа» (США)

01.20 Фильм «Рассекая волны» (Дания)
03.50 Легкая атлетика (до 04.20)
УРИГ УС
09.00 Ариг Ус - детям: мультфильм «Бочман и попугай». «Старые знакомые», х/ф «Пеппи-Длинный Чулок» 2 с.

10.45 Нон-стоп лист
10.50 Шоу еды «Пальчики оближешь»
11.20 Путешествия с Нац. Геог. Общ-м
12.20 Х/ф «Вам и не снилось»
14.00 АУ - детям: м/ф «Африканская сказка»
14.15 Нон-стоп лист
14.20 Д/с «Великие ценности мира»: «Краски Раджастана. Пушкар Мела», 2 ч.
14.50 Такси TV-6
15.00 К. Сорокин в фильме «Танкер Дербент»
16.35 Нон-стоп лист
16.40 Док. сериал «Диана - теория заговора», «Диана - новая теория заговора».

17.10 Христианская программа
17.40 Сериал по выходным: «Робин Гуд», 3 с.
18.40 Вы-очевидец
19.10 Музыкальный подарок
19.25 Нон-стоп лист
19.25 ОСП-студия
20.15 Нон-стоп лист
20.20 Наше кино: И Костоглевский в фильме «Отпуск за свой счет» 1,2 с.

22.55 Шоу Бенни Хилла
23.25 Такси TV-6
23.35 Х/ф. «Проклятый» Канада
РАДИО
6.15-7.00 Программа «Мэндэ амар, минии Буряад орон» - «Утро Бурятии»
8.10-9.00 Литературно-художественная программа «Аптаргана»
9.10-10.00 - «Школьный канал»: «Здравствуй, школа!»; «Эдир-шуул»

15.35 Лирическая драма «Облако - рай»
15.40 Фильм для детей «Телеграммы»
17.10 Детский концерт «Пёстрая радуга»
18.50 Реклама
19.00 Городок
19.30 Дежурная часть
20.00 И я семья
21.00 Вести
21.30 Фантастический боевик «Судья Дрэдд» (США)

23.15 Все это «На-на». Концерт, посвященный Всемирным юношеским играм в Москве
00.35 Романтическая комедия «Маленький город» (США) (до 02.05)
АРИГ УС
09.00 Ариг Ус - детям: мультфильм «Остров ошибок», «Хрустальный шар», х/ф «Пеппи Длинный Чулок» 1 с.
10.45 Нон-стоп лист
10.50 Маленькое утреннее шоу 3.К.
11.25 Путешествие с Нац. Геогр. Общ-м
12.25 Х/ф «Мауцист против охотников за головами»
13.55 АУ-детям. М/ф «Кошкин дом», «Корабль-призрак»
14.40 Нон-стоп лист
14.45 Мое кино
16.30 Нон-стоп лист
16.25 Наше кино: О. Табаков в фильме «Брюк»
17.45 Нон-стоп лист
17.50 Благая весть
18.20 Телесериал по выходным: «Робин Гуд» 2 с.

19.20 Музыкальный подарок
19.35 Нон-стоп лист
19.40 Мюзикл «Счастливой любви»
21.30 «Обоз»
22.20 Нон-стоп лист
22.25 Шоу Бенни Хилла
22.55 Маленькое ночное шоу «3.К.»
23.15 Такси TV-6
23.55 Ночной сеанс: «Закон джунглей»
7.15-8.00 Программа «Амар мэндэ, минии Буряад орон» - «Утро Бурятии»
8.10-9.00 Информационная программа «Вчера. Сегодня. Завтра».
19.12-20.00 Радиожурнал «Степные мелодии» (на бур. яз.)

15.35 Лирическая драма «Облако - рай»
15.40 Фильм для детей «Телеграммы»
17.10 Детский концерт «Пёстрая радуга»
18.50 Реклама
19.00 Городок
19.30 Дежурная часть
20.00 И я семья
21.00 Вести
21.30 Фантастический боевик «Судья Дрэдд» (США)

23.15 Все это «На-на». Концерт, посвященный Всемирным юношеским играм в Москве
00.35 Романтическая комедия «Маленький город» (США) (до 02.05)
АРИГ УС
09.00 Ариг Ус - детям: мультфильм «Остров ошибок», «Хрустальный шар», х/ф «Пеппи Длинный Чулок» 1 с.
10.45 Нон-стоп лист
10.50 Маленькое утреннее шоу 3.К.
11.25 Путешествие с Нац. Геогр. Общ-м
12.25 Х/ф «Мауцист против охотников за головами»
13.55 АУ-детям. М/ф «Кошкин дом», «Корабль-призрак»
14.40 Нон-стоп лист
14.45 Мое кино
16.30 Нон-стоп лист
16.25 Наше кино: О. Табаков в фильме «Брюк»
17.45 Нон-стоп лист
17.50 Благая весть
18.20 Телесериал по выходным: «Робин Гуд» 2 с.

19.20 Музыкальный подарок
19.35 Нон-стоп лист
19.40 Мюзикл «Счастливой любви»
21.30 «Обоз»
22.20 Нон-стоп лист
22.25 Шоу Бенни Хилла
22.55 Маленькое ночное шоу «3.К.»
23.15 Такси TV-6
23.55 Ночной сеанс: «Закон джунглей»
7.15-8.00 Программа «Амар мэндэ, минии Буряад орон» - «Утро Бурятии»
8.10-9.00 Информационная программа «Вчера. Сегодня. Завтра».
19.12-20.00 Радиожурнал «Степные мелодии» (на бур. яз.)

15.35 Лирическая драма «Облако - рай»
15.40 Фильм для детей «Телеграммы»
17.10 Детский концерт «Пёстрая радуга»
18.50 Реклама
19.00 Городок
19.30 Дежурная часть
20.00 И я семья
21.00 Вести
21.30 Фантастический боевик «Судья Дрэдд» (США)

23.15 Все это «На-на». Концерт, посвященный Всемирным юношеским играм в Москве
00.35 Романтическая комедия «Маленький город» (США) (до 02.05)
АРИГ УС
09.00 Ариг Ус - детям: мультфильм «Остров ошибок», «Хрустальный шар», х/ф «Пеппи Длинный Чулок» 1 с.
10.45 Нон-стоп лист
10.50 Маленькое утреннее шоу 3.К.
11.25 Путешествие с Нац. Геогр. Общ-м
12.25 Х/ф «Мауцист против охотников за головами»
13.55 АУ-детям. М/ф «Кошкин дом», «Корабль-призрак»
14.40 Нон-стоп лист
14.45 Мое кино
16.30 Нон-стоп лист
16.25 Наше кино: О. Табаков в фильме «Брюк»
17.45 Нон-стоп лист
17.50 Благая весть
18.20 Телесериал по выходным: «Робин Гуд» 2 с.

19.20 Музыкальный подарок
19.35 Нон-стоп лист
19.40 Мюзикл «Счастливой любви»
21.30 «Обоз»
22.20 Нон-стоп лист
22.25 Шоу Бенни Хилла
22.55 Маленькое ночное шоу «3.К.»
23.15 Такси TV-6
23.55 Ночной сеанс: «Закон джунглей»
7.15-8.00 Программа «Амар мэндэ, минии Буряад орон» - «Утро Бурятии»
8.10-9.00 Информационная программа «Вчера. Сегодня. Завтра».
19.12-20.00 Радиожурнал «Степные мелодии» (на бур. яз.)

15.35 Лирическая драма «Облако - рай»
15.40 Фильм для детей «Телеграммы»
17.10 Детский концерт «Пёстрая радуга»
18.50 Реклама
19.00 Городок
19.30 Дежурная часть
20.00 И я семья
21.00 Вести
21.30 Фантастический боевик «Судья Дрэдд» (США)

23.15 Все это «На-на». Концерт, посвященный Всемирным юношеским играм в Москве
00.35 Романтическая комедия «Маленький город» (США) (до 02.05)
АРИГ УС
09.00 Ариг Ус - детям: мультфильм «Остров ошибок», «Хрустальный шар», х/ф «Пеппи Длинный Чулок» 1 с.
10.45 Нон-стоп лист
10.50 Маленькое утреннее шоу 3.К.
11.25 Путешествие с Нац. Геогр. Общ-м
12.25 Х/ф «Мауцист против охотников за головами»
13.55 АУ-детям. М/ф «Кошкин дом», «Корабль-призрак»
14.40 Нон-стоп лист
14.45 Мое кино
16.30 Нон-стоп лист
16.25 Наше кино: О. Табаков в фильме «Брюк»
17.45 Нон-стоп лист
17.50 Благая весть
18.20 Телесериал по выходным: «Робин Гуд» 2 с.

19.20 Музыкальный подарок
19.35 Нон-стоп лист
19.40 Мюзикл «Счастливой любви»
21.30 «Обоз»
22.20 Нон-стоп лист
22.25 Шоу Бенни Хилла
22.55 Маленькое ночное шоу «3.К.»
23.15 Такси TV-6
23.55 Ночной сеанс: «Закон джунглей»
7.15-8.00 Программа «Амар мэндэ, минии Буряад орон» - «Утро Бурятии»
8.10-9.00 Информационная программа «Вчера. Сегодня. Завтра».
19.12-20.00 Радиожурнал «Степные мелодии» (на бур. яз.)

15.35 Лирическая драма «Облако - рай»
15.40 Фильм для детей «Телеграммы»
17.10 Детский концерт «Пёстрая радуга»
18.50 Реклама
19.00 Городок
19.30 Дежурная часть
20.00 И я семья
21.00 Вести
21.30 Фантастический боевик «Судья Дрэдд» (США)

23.15 Все это «На-на». Концерт, посвященный Всемирным юношеским играм в Москве
00.35 Романтическая комедия «Маленький город» (США) (до 02.05)
АРИГ УС
09.00 Ариг Ус - детям: мультфильм «Остров ошибок», «Хрустальный шар», х/ф «Пеппи Длинный Чулок» 1 с.
10.45 Нон-стоп лист
10.50 Маленькое утреннее шоу 3.К.
11.25 Путешествие с Нац. Геогр. Общ-м
12.25 Х/ф «Мауцист против охотников за головами»
13.55 АУ-детям. М/ф «Кошкин дом», «Корабль-призрак»
14.40 Нон-стоп лист
14.45 Мое кино
16.30 Нон-стоп лист
16.25 Наше кино: О. Табаков в фильме «Брюк»
17.45 Нон-стоп лист
17.50 Благая весть
18.20 Телесериал по выходным: «Робин Гуд» 2 с.

19.20 Музыкальный подарок
19.35 Нон-стоп лист
19.40 Мюзикл «Счастливой любви»
21.30 «Обоз»
22.20 Нон-стоп лист
22.25 Шоу Бенни Хилла
22.55 Маленькое ночное шоу «3.К.»
23.15 Такси TV-6
23.55 Ночной сеанс: «Закон джунглей»
7.15-8.00 Программа «Амар мэндэ, минии Буряад орон» - «Утро Бурятии»
8.10-9.00 Информационная программа «Вчера. Сегодня. Завтра».
19.12-20.00 Радиожурнал «Степные мелодии» (на бур. яз.)

ондоо тээшнэ ябуулха, гэрнээ хэрэглэл гаргажа, ондоо тээшнэ үгэхэ, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, ехэ уһа гатаалха, хатуу газар номгодхохо, агнуури хэхэ, загаһа бариха, амитанай ами таһалха, хубаг малтаха, дайсаание дараха, үхибүү үргэжэ абаха, улай гаргаха, хүн дүрсээ алдаха, мори урилдаанда хабаадаха

зарлаха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, улай гаргаха, үхэр худалдаха, угаал хэхэ, тангариг үргэхэ, модо отолхо, бэлэг үгэхэ, бэлбэрэн хүнэй бузарһаа зайлаха, хүншүү хэрбоһо гаргаха мэтын үйлэнүүд сээртэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, зол ушарха.

Гарагай 7-до шэнын 14 (сентябрин 5). Хүхэгшэн туулай, 7 улаан мэнгын, хийдэ хуудалтай үдэр.

Отрогьясь не слышал

ЗАГАДКИ ПРИРОДЫ

Под такой рубрикой была опубликована статья «Тракторист, не гони лошадей, а то...» в газете «Байкал-Космос» в 1996 году.

Ситуация была примерно следующая.

В Прибайкальском районе местный тракторист из села Ангыр, приступая к обычной своей работе, неожиданно обнаружил посреди пахотного поля большую яму, выемку или глубокое углубление правильной цилиндрической формы диаметром 4 метра и глубиной 7 метров. Накануне этой ямы (назовем это так) не было. К уровню горизонта она образовалась вертикально, вынутой или выброшенной земли вокруг нее не было.

Аналогичный случай произошел еще раньше в Заиграевском районе приблизительно в четырех километрах от дороги между населенными пунктами Новая Брянь и Старая Брянь. Там такая же яма, возможно еще глубже, образовалась на небольшом пригорке. Края ее, как свидетельствуют очевидцы, выглядят оплывленными и, в отличие от прибайкальской, она не претерпела частичного оползня крутых стенок и хорошо сохранилась.

Заиграевская и прибайкальская ямы - загадка природы или эксперимент иных миров - существуют до сих пор в качестве объекта паломничества любителей АЯ (аномальных явлений). Имеются две версии о происхождении этого явления. Первая - наша, шаткая, о том, что яма может быть следствием опускания грунта над руслом подземного течения. При желании она легко проверяема с помощью технического оборудования. Вторая версия - контактерская, полученная тогда из г. Саратова (в регионе Самара - Саратов действуют наиболее сильные группы контактеров с ВЦ (высшими цивилизациями) по нашему запросу. Согласно ей, наша яма - не земного, а разумного, космического происхождения: был опробован луч, не осозаемый человеком, который опустил и уплотнил часть грунта (Б-К, №2).

Во всяком случае наша маленькая Бурятия оказалась субъектом постановки большой загадки, до разгадки которой не дотягивают интеллект, ум, рассудок и опыт современных ее жителей. Все, кто видел это, благодарно «набрали в рот воды», поскольку у них нет объяснения невиданному, неслышанному и расходящемуся с привычными понятиями явлению.

Такого рода феномены на земле нередки, появляются они совершенно необъяснимым образом. Описание их происхождения в мировой практике выражается одним словом - таинственное. Приведу несколько примеров из Энциклопедии обо всем Ричарда Лазаруса.

18 октября 1984 года братья Рик и Нитер Тиммы настигали недалеко от Гранд Кули, Вашингтон, США. В тот день они наткнулись на неправильной формы яму - от семи до десяти футов шириной и глубиной в 10 футов. Братья пасли скот на этом месте в прошлом месяце, и ямы тогда не было. Изумление братьев возросло, когда они увидели горю земли из вырытой

ямы, лежащую в семидесяти пяти футах к северу-востоку от этой ямы.

Два места связывала тонкая дорожка просыпанной земли. Но так как никакого следа переноса или другого способа транспортировки земли не было, то создавалось впечатление, что землю переносило по воздуху.

На следующей неделе озабоченные фермеры отправились к Дону Обертину, директору, работавшему на фирму «Колвин Индианс», чьи земные границы с фермой Тиммы Обертин предположил, что метеоритно изменил свое мнение после того, как его друг, геолог Билл Аттерберн сказал, что яма не может быть кратером. Объяснение простое: вертикальные стены и плоское дно ямы говорили не о падении на землю чего-то тяжелого, а скорее, о вертикальном поднятии пласта земли. Кроме того, корни растений в вертикальных стенах ямы выглядели совершенно неповрежденными. Эта деталь озабоченных исследователей больше всего беспокоила, поскольку никакой лопатой нельзя достичь такого эффекта. Но какая сила способна на такое? Ураган, конечно, мог бы поднять вес в три тонны, столько примерно вынутая земля, но и ему не под силу было бы проделать это с такой аккуратностью. Да и следов урагана поврежденных деревьев и т.д. не оказалось.

Феномен Гранд Кули остался загадкой. Ученые из Смитсоновского института, занимавшиеся этим случаем, заявили, что никогда не слышали о подобном феномене и не имеют представления о роде силы, которая смогла бы аккуратно погрузить в воздух пласт земли в три тонны и перенести его, почти не рассыпав, на расстояние 75 футов.

Какой бы невероятной эта история, но подобное уже происходило. В октябре 1954 года французские газеты описывали странное, в форме яйца омы, которое появлялось в ночное время на поле в районе Понси-Сюр-Линьон. Геологи, посетившие это место и сделавшие фотографии, объясняли это явление потом читателям, что яма производила впечатление, будто земля из них высосана гигантским вакуумным насосом. В феврале 1970 года, снова в Америке, исследователями-геологами обнаружены странные, неправильной формы ямы диаметром в 14 футов, которые один к одному похожи на Вашингтонские.

Но, пожалуй, самая странная из всех - это история, связанная с тремя идентичными кратерами шириной в восемнадцать футов и глубиной в тридцать футов, которые появились рядом друг с другом на поле Венис Центр, в Нью-Йорке, в один и тот же день, 12 ноября 1967, 1968 годах. Ямы появлялись там, но соответственно через год - в 1967, 1968 годах. Ямы появлялись там, но соответственно через год - в 1967, 1968 годах. Ямы появлялись там, но соответственно через год - в 1967, 1968 годах. Ямы появлялись там, но соответственно через год - в 1967, 1968 годах.

Валерий ДАБАЕВ

XVII ЖАРАНАЙ ШОРОЙ ШАРА БАР ЖЭЛ (1998-1999 ОНУУД)

НАМАРАЙ ЭХИН САГААН БИШЭН НАРА

Буряад лүгэ	9	10	11	12	13	14	15
Европын лүгэ	31	1	2	3	4	5	6
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Лара понед.	Мягмар Марс вторник	Лалба Меркури среда	Лүрбэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран воскр.
Үнгэ Үдэр	сагаан нохой	сагааншан гакш	хара хулгана	гарагшан гүхэр	хүхэ бар	хүхэгшэн туулай	улаан муу
Мэнгэ	Зхүхэ	Лхара	Сагаан	Улаан	Всагаан	Улаан	Всагаан
Луудал	түмэр	огторгой	улан	туула	чогон	хши	гал

Гарагай 2-то шэнын 9 (августын 31). Сагаан похой, 3 хүхэ мэнгын, түмэрт хуудалтай үдэр. Обоо тахижа да хайн. Лусууд буудалтай үдэр.

Бурханда мүргэхэ, зальбарха, сангарил хураха, маани сахиха, дасан (дуган), субарга, сэргэ бурхан, ном арамнайла, наһа утадхалгын ном уншуулха, даллага абаха, бисалгал үйлэдэхэ, амгалан байдалай түлөө үргэл үргэхэ, эм найруулха, лусууд тахижа, эм залаха, онгон газар номгодхохо, худалдаа наймаа хэхэ, газар халалха, тангаригаа болоуулаха, агнуури хэхэ, уранай онолдо нураха, ламые бараалхаха, муу үйлэ буруудхаха, залуу мал эмнихэ, даганай нүүд, дэлхэ тайраха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэбшье хубсаһа эсхэхэ, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, наһа барагшые хүдоохэ, замда гараха, үһээс угааха, хадаг табижа, бэри буулгаха, хүбүүдые сэргэтэ мордохуулаха, үхибүү хүлдэ оруулаха, багашуулые гэрнээ ондоо тээшнэ ябуулха, хадаг малтаха, заһабарилха, хубаг татаха, тэнгэри тахижа, шорой шулуу хүдэлгэхэ, харюулга хэхэ мэтые тэбшээлтэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 3-да шэнын 10 (сентябрин 1). Бадма-Самбаанын үдэр.

Сагааншан гахай, 2 хара мэнгын, огторгойдо хуудалтай үдэр. Бишэн нарада гахай үдэр тухадаа, тэрсүүд гэхэ гү, али харшаладаһан удхагай юм. Тиймэһээ алибаа хайн үйлэ үйлэдмэтгүй.

Гарагай 4-дэ шэнын 11 (сентябрин 2).

Хар хулгана, 1 сагаан мэнгын, уһанда хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бурхан, сахюуса, тэнгэри, лусууд тахижа, хэйшэг буян уриха, даллага абаха, сан табижа, балин үргэхэ, үргэл үргэхэ, угаал хэхэ, модо буулгаха, сэсэг тариха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, гэрэй нуури табижа, гэр бариха, үбшэ аргалха, дасан (дуган), субарга, бурхан, ном арамнайлаха, городто хэрэг эрхилхэ, эм найруулха, абаһанаа бусааха, замда гараха, шабар зуураха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, андалдаа хэхэ, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, амгалан байдалай түлөө үргэл үргэхэ, тараг бэрхэ мэтын ханаһан үйлэ сэбхээшээлэн бүтэхэ. Гэхэтэй хамта сангарил хураха, маани сахиха, суглаа

мэтын үйлэнүүд сээртэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, бэсын юрэнхы тамир найжарха.

Гарагай 5-да шэнын 12 (сентябрин 3).

Харагшан хэр, 9 улаан мэнгын, хада уулада хуудалтай үдэр. Бурхан, сахюуса тахижа, лун абаха, бисалгал хэхэ, хэйшэг дуудаха, даллага абаха, ном номнохо, тэрэниие шагнаха, субарга мэтын мүргэл шүтээнэй зүйлнүүдые бүтээхэ, бурханай ном уншаха, буян хэхэ, үзэгтэ нураха, эм найруулха, нүүхэ, шэнэ газарта гэр бариха, шэнэ газарта түбхинэхэ, гэрэй нуури табижа, ваджрын, пурбын харюулга хэхэ, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, хубсаһа эсхэхэ, ямар нэгэ хэрэг хүтэлбэрлэхэ, тараг бэрхэ, айраг халааха, тушаал эзэлхэ тухай захиралта гаргаха, зарлиг сонсохохо, хутага, зэбсэг дархалха, модоор, түмэрөөр дарха хэхэ, эмнигые хургаха, эд зөөри, абасаяа суглуулаха гэхэ мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Харин сор шатааха, үхэр, мори худалдаха, замда гараха, гэрнээ хэрэглэл гаргаха, хэрэг нүүхэ малтаха, худалдаа наймаа хэхэ, ехэ хэрэг үүсэхэ, үри зээлиг тэлэхэ, шуһа ханаха, төөнэхэ мэтын үйлэнүүд хориюлтай. Хадаг табижа, бэри буулгаха тухай асуудалаар дасанда хандаха шухала. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн, хэйшэг хүрэхэ.

Гарагай 6-да шэнын 13 (сентябрин 4).

Хүхэ бар, 8 сагаан мэнгын, модондо хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, сахюуса, тэнгэри, лусууд тахижа, хэйшэг буян уриха, даллага абаха, сан табижа, балин үргэхэ, үргэл үргэхэ, угаал хэхэ, модо буулгаха, сэсэг тариха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, гэрэй нуури табижа, гэр бариха, үбшэ аргалха, дасан (дуган), субарга, бурхан, ном арамнайлаха, городто хэрэг эрхилхэ, эм найруулха, абаһанаа бусааха, замда гараха, шабар зуураха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, андалдаа хэхэ, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, амгалан байдалай түлөө үргэл үргэхэ, тараг бэрхэ мэтын ханаһан үйлэ сэбхээшээлэн бүтэхэ. Гэхэтэй хамта сангарил хураха, маани сахиха, суглаа

Бурханда, Наранда, нарада мүргэхэ, тэнгэри тахижа, тантрын тарнинуудые уншаха, даллага абаха, субарга, бурхан, мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бүтээхэ, эм найруулха, наһа утадхалгын ном уншуулха, амгалан байдалай түлөө үргэл үргэхэ, замда гараха, городто хэрэг эрхилхэ, бисалгал хэхэ, хубсаһа эсхэхэ, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, баярай найр хэхэ, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, бэсэ угааха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, андалдаа хэхэ, харюулга хэхэ, галзуу ногтуе номгоруулаха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэбшье тээрмэ бариха, гэрнээ хэрэглэл гаргаха, суглаа хэхэ, тангариг үргэхэ, улай гаргаха, мал эмнихэ, шуһа ханаха, төөнэхэ, хүншүү хэрбоһо гаргаха, нүүхэ, шэнэ газарта бусаа тухээрхэ, үрэлэ тариха мэтын үйлэнүүдые тэбшээхэр. Хадаг табижа, бэри буулгаха тухай, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ тухай асуудалаар дасанда хандатты. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эд зөөри арьбнжаха, мал үдэхэ.

Гарагай 1-дэ шэнын 15 (сентябрин 6).

Улаан луу, 6 сагаан мэнгын, галда хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, зальбарха, сахюуса, тэнгэри, лусууд тахижа, нүгэлөө наманшалха, хяһа гаргаха, шабар хатааха, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бодхоохо, тэрэниие арамнайлаха, даллага абаха, бүлэнгөө амгалан байдалай түлөө үргэл хэхэ, эм найруулха, замда гараха, тараг бэрхэ, айраг халааха, буян үйлэдэхэ, дайсаание болон ада шүдхэр номгодхохо, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, угаал хэхэ, үгэлгэ үгэхэ, эд хуряаха, юумэ хүндэ үгэхэ мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Харин юумэ бузарлаха, хүниие үзэн ядаха, улай гаргаха, агнуури хэхэ, ном оршуулха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, шуһа ханаха, төөнэхэ, зүүгээр хадхаха, онгосо, хала дархалха, хүүргэ, модон тээрмэ бариха, хүрһэ зөөлэрүүлхэ, хүниие туяаха, хубсаһа, малгай эсхэхэ, хадаг табижа, бэри буулгаха, нүүхэ, гэрэй нуури табижа мэтын үйлэнүүд хориюлтай. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, амгалан, тэнюун байдалда хайн.

Нигүүлэхы сэдхэл

хаража, эдээлүүлжэ хойнохиень сэбэрлэжэ, дулаан, сэбэр унталгада, найн байрада байлгаха гээшэ хэды ехэ хүдэлмэритэйб гэжэ тэндэхи санитарканууд, медсестранууд, врачнууд

баригдаа. Мүнөөшье эндэ шэнэ корпус бодхоогдожо байнхай. Савелий Власович өөрөө уужам сэдхэлтэй, урагшаа ханаатай, ямаршье хүндэ найнаар хандадаг бэрхэ мэргэжэлтэ юм.

- Мүнөө үеын хүшэр хүндэ,

мүнгэнэй хаанашье хүрэдэггүй сагта танай диспансер яжа ажамидаржа байнаб? - гэжэ асуухада, тэрэ иигэжэ хэлэнэ:

- Эгээл хүндэ юмэнь - үнөөхил мүнгэнэй дутагдалга ааб даа. Манда мүнгэн номологдоногүй гэхэдэ болохо. Хүдэлмэрилэгшэд най нёдондоной ноябрь хараһаа салингаа абаагүй. Өөһэдөө иигэн-тиигэн, али арга-хургаа оложо, диспансерээ дан хааха туйлданы хүргэнгүй байналди даа. Хаагдаа хаань, эндэ үбшэн

зон хаана ошохооб? Хэндэ хэрэгтэйб? Үбшэнтэнөө хооһодуулахгүйн тула өөһэдэн хамһабариин ажахы барижа, тэндээ хартаабха, овош хүсэд хүрэхөөр ургуулнабди. Өөһэдэн пекарнитайбди. Гахай тэжээдэгбди. Тэрээнгүйгөөр мүнөө сагта ажамидархын аргагүй.

Зүб лэ даа, ёһотой нигүүлэхы сэдхэл, найн ханаан гээшэмнай юундэшье хүсэ шадалаа, ухаан бодолоо, зүрхэнэйнгөө халуун эрмэлзэл гамнадаггүй ха юм.

М. НАМЖИЛОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Диспансерэй директор С.В.Варфоламеев; ахалагша медсестра Е.В.Платонова үбшэнтэниие үзэнэ; шэнэ барилга бодхоогдоһоор.

М. ШАНТАКОВОЙ фото.

«Гуа сэсэн хатан-98» гэхэн

конкурсно

АЖАЛ-МИНИИ ЖАРТАЛ

«Ажал дээрэшье, ажабайдалдашье бэрхэшээнүүд ушардаг. Тэдэниие дабаха гээшэ ёһотой баатаршалга. Зүгөөр найн лэ хургаалитай хүн баатаршалга гаргадаг», - гэжэ түүхын эрдэмэй доктор Шираб Чимитдоржиев хэлэнэ юм. Нургуулида суг хүдэлдэг ород хэлэ ба литературын багша Валентина Родионовна Иванова иимэл хүн лэ даа.

Тэрэ 1947 оной февралийн 17-до Эрхүүгэй областин Баяндайн аймагай Мельзан нютагта түрөө. Родион Иванович Мария Степановна хоёрой ажалша бүлэдэ үндһэн юм.

Цахирай интернат-нургуулида ород хэлэ ба литература заахынгаа хажуугаар ахалагша хүмүүжүүлэгшээр хүдэлөө. Удаань 1989 ондо нуралсалай талые даагшаар ажаллаа хэн.

«найн багша гэрэл шэнги, найн шаби сэсэг шэнги» гэдэгтэл, Валентина Родионовна абьяастай бэрхэ, алишье талаһаа үндэр хүмүүжэлтэй багша. Тэрээндэ заалгаһан шабинарын ажабайдалай үргэн харгыда гарахадаа, эрхэ бэшэ бэрхэ хүнүүд болохол байха гэжэ ханагдана. Валентина Родионовна үхибүүн бүхэниие найхан сэдхэлтэй байхаар нургадаг, хурса хэлтэй, ехэ мэдэсэдэ эрмэлзэлтэй болгохые оролдодог. Иимэ багшатай байһандаа, манай нургуулин үхибүүд ехэ омогорходог юм. Тэрэнэй сэхэ сэбэр сэдхэл, үнэн зүбье баримталха гурим, тэсэбэри, ажалша зан абариинь үхибүүднай абаһай даа!

1993 оной январь хараһаа нургуулимнай уран найханай - эстетикын шэглэлтэй болонхой. Энэ шэглэлэй программын үндһэ нуури табигшад гэхэдэ, ород хэлэ заадаг Бурядай АССР-эй нургуулинуудай габьяата багша Элеонора Цыреновна Цыренова, мүн РСФСР-эй гэгээрэлэй отличник Валентина Родионовна Иванова гэгшэд болоно. Эндэ эстетическэ, хатарай, дуунай, уран зурагай, оёдол, модоор һиилэлгын, буряад болон монгол арадуудай хүгжэмэй инструментиүүдэй, зүжэгэй болон арадай аман зохёолой кружогууд нээгдэнхэй.

Тиин нарлагай нооһоор нэхэгдэн «Горная Закамна», «Горное озеро», «Гэсэр» гэхэн хибэсүүд, модоор һиилэгдэн «Гүнзэгы бодол» (Лубсанов Руслан), «Гэсэр» (Дамбаев Чингис) бүтээнүүд 1996 ондо США-да выставкэдэ табигдаа хэн. Мүн эдэл бүтээнүүд 1995 ондо Монголдэ болоһон «Их наадам» гэхэн фестивалда харуулагдаһан байна.

Валентина Родионовнагай ажал эмхидхэхэ талаар ехэ бэлиг шадабаритай байһандай, бидэ нургуулиингаа нуралсалай тала даагшаар томилоо хэмди. Тэрэ

нуралсалай материална ба эмхидхэхэ хэрэгтэ нилээд ехэ оролдолго гаргаа.

Манай нургуулида ехэ һонирхолтойгоор найр нааданууд эмхидхэгдэдэг. Гэсэрэй мянган жэлэй ойдо зориулагдаһан элдэб янзын конкурсноуд хэдэн жэл соо аймагтамнай үнгэргэгдөө. Сагаалганай найр наадан бүришье һонин. нургуулидамнай ондо ондоо нютагуудһаа үхибүүд сугларһан тула нютаг нютагаараа мурсыеон болодог. Мүн ондоо аймагуудһаа, областьһоо ерээд, эцдэ хүдэлжэ байһан хүнүүдэй хоорондо конкурс-харалганууд үнгэрдэг. Жэшэнь, Валентина Родионовна классайнгаа үхибүүдтэй Эрхүүгэй ёһор харуулаа.

Яабалхаяа бэдэржэ, Яамын шорой малтая, Яналханаа бэдэржэ, Ёһор арба эрьюулэ...

Түнхэнэй аймагһаа ерэнэн Будаева Светлана Дарбаковна өөрынгөө үхибүүдээр урдаһаань ёһорлоно:

Нарһан, нарһан палаахаяа Нахилзатарнь хатарая, Наймач хүрбэ дэгэлээ Нарбалзатарнь хатарая...

Тиин буряад хэлэнэй багша Гармаева Долгор Ешидоржиевна шабинартаяа захиаминай ёһор гүйсэдхэхэ юм:

Нарһан дорохи түлэзе Наратай байсарынь

хулгайлаа, Наадандаа байһан дүүхэйе Ахайтай байсарынь

хулгайлаа.

Иигэжэ элдэб янзын конкурсноудые үнгэргэдэгбди.

Тиинхэдэ Захаминай, Эдэнь, Хяатгын аймагуудһаа олоороо сугларжа, ород хэлэ болон литературын багшанарай эрдэмэй практическа семинар болоһон юм. Эндэ Валентина Родионовна нээмэл хэшээлүүдые үнгэргөө, мүн элидхэлүүдые уншаа. Иигэжэл Валентина Родионовна ажалдаа бүхы хүсэ шадалаа үгэдэг.

Ерээдүймнай үетэнэй Ехэ замые хараалнат, Ажабайдалайн зэргэдэ Алдангүйгөөр хүтэлнэт. Хүниие хүн болгохо-Хүнгэн бэшэ ажалдаа Амжалтатай ябыт даа!

Д.ГАРМАЕВА, Цахирай интернат-нургуулин буряад хэлэнэй багша, ажалай ветеран.

Юрын хүндэ үбшэнтэниешье харууһалха, эмшэлэхэ, тэдэнэй ая дааж ажаллаха гээшэ хүнгэн бэшэ. Харин эхэнэй түрэхын толгой муутай гү, али элдэб ушарһаа ухаагаа муудаһан нервын үбшэндэ нэрбэгдэн, зобожо ябаһан зонтой үдэр бүхэндэ харилсаха, харууһалха гээшэ бүришье бэрхэтэй бээ. Эндэ ехэхэн тэсэбэри, нигүүлэхы сэдхэл хэрэгтэй.

Мухар-Шэбэрэй аймагай Заган тосхондо оршодог

республиканска психоневрологическа диспансертэ ёһотойл тиимэ хүнүүд хүдэлдэг гэхэдэ, алдуутүй. Эндэ хаа хаанаһаа суглаулагдаһан 200 гаран үбшэнтэн саг үргэлжэ байлагдана. Тэдэнэй зариманиинь тон хүндөөр үбшэлэн, харууһа, эмшэлгэ ехэтэй хүнүүд юм. Тиимэшүүлые үдэр бүхэндэ

лэ мэдээ ааб даа. Савелий Власович Варфоламеев энэ диспансерые 11 жэлэй туршада толгойлжо байна. Олон жэлдэ тулюурхан байдалтай байһан (диспансер 60 жэлэй саана эмхидхэгдэн) энэ эмхидэ һүүлэй арбаад жэлдэ директорэй оролдолгын ашаар ехэхэн юмэн хэгдээ гэхээр. Олонхи гэр байрануудынь һэльбэгдээ, зариманиинь шэнээр

Буряадай арадай поэт, журналист

ОЛЗОН-ТУЯАГАА МАГТАН ДУУЛАГША

Ямаршые уран зохёолшодой, поэдүүдэй уран бүтээлнүүдые уншажа байхадаа, заатагүй түрэл ороноо, эжы абаяа, арадайнгаа ёно заншал, оршон тойронхи байгаалиа магтан дуулахан мүнүүдгэй ушардаг гэшэ бээбди. Теэд тиимэ байнгүй яахаб даа! Хүн гэшэ уг гарбалаараа түрэл дайдынгаа хүрһэтэ газартаа хүйһөөрөө холбоотой байна ха юм. Иигэжэ түрэл нютагайнгаа арюун найхан дайда, тоонго газараа магтан дуулагшадай нэгэн болохо Алексей Бадаевай зохёохы ажалдээрэ тогтохо дуран хүрэнэ.

Алексей Данилович Бадаев 1928 ондо Ивалгын аймагай Олзон нютагта түрэнэ байна. Улаан-Удын түмэр замай, удаань авиационно училищи дүүргэһэнэй удаа 1962 ондо М.Горькийн

Р.Казаков, Л.Букина гэгшэд поэдэй шүлэглэмэл зохёолнуудай согсолборинуудые ород хэлэн дээрэ шадамараар оршуулан байна. Эдэ оршуулагшад А.Бадаевай поэтическэ болон уран найханай онсо шэнжэ маягыё тон наринаар ород уншагшадта дамжуулжа шадаа гэжэ тэмдэглэлтэй. Эдэ хорёод согсолборинууд поэдэй бүхы ажал ябуулгын гэршэ боложо үгэнэ гэшэ.

Алексей Бадаевай шүлэгүүд соо түрэнэ нютаг, эрмэлзэл, Эхэ ороной урда уялга, инаг дуран, ажабайдал тухай бодолнууд,

уран арга зэргэсүүлгэ хаража үзэе:

...Эхэдээ дулаахан
дэгнүүлтэй
Энэ хужарлиг газар...
али, Газарта адли харуу
бэшэ,
Газарта адли налгай
арюун,
Газарта адли даруу сэхэ,
Газарта адли уужам
сэлюун.

Иимэ найхан үгэнүүдээр жэшэгдэнэ «үбгэ эсэгэнэрэйн тоонто Газарайнь» хажуугаар бидэ үшөө «ая ганга, хонхо сээгэйн анхилаае», «горходойнь жэнгирээе», «хүхын донгодоое», «ная

байгаалинь, боложо байһан зүйлнүүдын хуу баран амитай:

Тоонтото нютагаа мэндэшэлнэб:
«Амар сайнь»
Торголиг нугаяа дэбдиз
УРАУРИН
Зүгы таршаагай жэнгирээ
доро найгадан
Зүлгэ дээрэ ёхорлоно
зулгы сээгүүа
али, Хуушан эшэгы гэрин
даллажа байнал
булайгаар
үшөө, Гални таашаан
жаргана, аахилан,
хүхинэ, дэбхэрээ
А.Бадаевай шүлэгүүд соо
байгаали - элдэб орёо
таабаритай...

Тэнгэриие харасаараа
тулгалан,
Энгэрээ сэлээд хэбтэнэб.
Яшагүй орёо
таабаринуудайнь
Таагдашагүйдэнь
мэгдэнэб.

нэрэмжэтэ литературна институт дүүргэнэ намтартай. Саашан «Буряад үнэн» газетэдэ, Буряадай телевиденидэ хүдэлөө.

А.Бадаевай түрүүшын ном «Полкын туг доро» гэжэ нэрэтэйгээр 1958 ондо хэблэгдээ. Тэрэнһээ сааша үшөө хорёод шүлэгүүдэй согсолборинууд ород ба буряад хэлнүүд дээрэ гараһан байна. Буряад хэлэн дээрэ 9 ном гараа. Нэрлэбэл: «Полкын туг доро» (1958), «Харюусалга» (1964), «Энэбхилдэн мүшэд» (1967), «Хабарай шэнжэ» (1969), «Талын аялга» (1972), «Байгалай зүүдэн» (1975), «Нур харбаанай дуунууд» (1978), «Олзонойм хаданууд» (1981), «Олзон-Туяа» (1988). Мүн тиихэдэ оршуулагдаһан 11 номуудай автор болон: «Завещание отцов» (1961), «Человек идет» (1964), «Время что ли такое» (1969), «Стихи» (1973), «Июльский гром» (1974), «Ветер с Байкала» (1976), «У подножия Саян» (1976), «Твой след на земле» (1978), «Отчий край- Олзон» (1980), «Песни сурхарбана» (1983), «Сон о белой юрте» (1989). О.Дмитриев, Ю.Ряшенцев, В.Липатов, В.Стрелков,

эдир наһан, поэдэй харюусалга - булта бии.

А.Бадаевай зохёохы ажал тухай манай мэдээжэ уран зохёол шэнжэлэгшэд: А.Б.Соктоев, В.Ц.Найдаков, Е.В.Бараникова, А.Серебряков, А.Румянцев болон бусадшыё шэнжэлэгшэд болон уран зохёолшод бэшэнэ байна. Жэшээлхэдэ, А.Б.Соктоев Алексей Бадаевай поэзи тухай иигэжэ бэшэнэ: «А.Бадаевай шаг шууяагүй поэзи хадаа саг үргэлжын доторой ехээн хүсэтэй, ехэ ажал ябуулжа байдаг. Олонхи ушарта хизааргүй, нур жабхаланта, арюун найхан байгаалитай хамтаран - тала дайдын уудамда, хүхэ сэнхир тэнгэрийн майханда, нур хүсэтэ гол мүнүүд болон захагүй хүбшэ тайгада, үндэр хада хабсагада тэрэ хүн зоной сэдхэл зориг үргэдэг... А.Бадаевай поэзидэ байгаали гэшэ тэрэнэй гүнзэги ухаан бодолье урыалан далладаг, тэрэнэй сэдхэл мэдэрэлыё үргэдэг гүн ехэ аршаан булаг болодог. Байгаалитай тааралдал гэшэ сэдхэл зүрхэнэй тэгүүддэг, мүнөө үе сагай арюун, нангин зүйлыё нээлгэ бээлүүдэн уран зохёолой үүргэ мүн».

Үнэхөөрөөшыё, поэдэй эдэ арбаад шүлэгүүдэйн согсолборинууд соо түрэл нютаг - Олзоноо оршон тойронхи байгаалитайнь, үдэн гуламтаяа магтан дуулахан шүлэгүүд ехээн нуури эзэлнэ. Нүүлшын хоёр номууд «Олзонойм хаданууд», «Олзон-Туяа» гэжэ нэрэтэйгээр хэблэгдэнэ. Энэиинэ энээнэй гэршэ боложо үгэнэ.

Поэдэй нютаг тухай бэшэнэ шүлэгүүд соо эдир наһан, өөдөө болоһон «хуушан хара гэр» хоёр зэргэсэн ото харагдана. «Нарайдань тоонтыень булаһан, холшор багынгаа хизаарта зүрхэнэйнгөө урыагаар» тэхэриһэнээ бэлигтэй дуушан ехэ зүрхэ хүдэлгэмөөр бэшэнхэй:

Шэнхинээтэ хотын бүгшэмһөө,
Шэмээтэ хүлгөөнһөө тэрьедэи,

Шамдаа гэжэ хэжэрүүлнэб,
Шамдаа гэжэ түерүүлнэб,
Яаранаб би шамдаа
Ябуул хүбүүншни, Олзон!

Теэд бусажа ерэхэдэ, бусалтагүйгөөр үнгэрһэн эдир наһаая наһан, хуушарһан гэрээ харан гуниглаһан үгэнүүд баһал байна:

Харахада өөдгүй,
харлажа хуушарһан гэрни,

Харгыда эсэһэн аяншандли, добо дээрэһээ
Наранда ялбаһан
онигорхон хоёр нюдөөрөө
Намайгаа шэртэнэ.

Энээхэн гэртэ түрэжэ, үни хада амидарһан,

Эрьһэн жэлнүүдэй хүлгөөн соо гээгдэшһэн
Эдир наһамни, хаанабшни?

А.Бадаев тоонто нютагайнгаа арюун найханиё тон элихэнээр харуулхын түлөө элдэб поэтическэ аргуудые шэлэн абажа бэшэдэг. Эндэ

барихан хилээмэнэйн үнэр», «наагдаад байһан хүнэйн уурал» поэдтэй хамта зүрхэ сэдхэлээрээ мэдэрэлсэнбди. Иигэжэтон тодоор түрэл тоонтынгоо гоё найханиё уншагшадта дамжуулжа шададаг арга хадаа А.Бадаевай үшөө нэгэ бэлиг болоно гэжэ тэмдэглэлтэй. Саашан хаража үзэбэл, уран бэлигтэмнай түрэл нютаг Олзондоо эжы абадаа мэтээр хандажа, үшөө нэгэ арга олицетворени хэрэглэнэ:

Наран-Олзомни,
Ара талһаа
Шэлбүүһэнэй ногоон

Шэмэрүүн Байгалай
жабарһаа

Шэг шарайгаа далдалаад,
һанаа амарханаар
һажажа хэбтэнэеэ
Бодолгото болобош,

Бодожо хунагааад...
Мүнөө үбгэжөөлдэл,
Мүнгэн гаһаһаа зуунхай,
Сэгээн угаа

Сэнхир тэнгэри руу
туунхайш.

Үхибүүдээ, магад, һанаа
гүш,

Үгышыё һаа-намайе гү?
Гансашыё, Олзон бэшэ,
харин оршон тойронхи

Саашан хэлэхэдэ, поэдэй олон шүлэгүүд соо гүр ухаанай (философскы) мэдэсэнүүд байгаалинь темэтэй ехэ холбоотойгоор үгэнэ. Бүхы тойроод байһан «арюухан үнгэтэй хонхо», «зурыжа хэбтэнэн ногоон», «унаһан сээгүүа болон «наһанай болзор», «хэрэгүүд» хуу баран поэдэй зүрхэ сэдхэл зобооно.

Энээнһээ уламжалаан, А.Бадаев ерээдүй залуу үетэнэй болон Эхэ оронойнгоо урда аргагүй ехэ харюусалга мэдэрнэ. «Харюусалга» гэжэ нэрэтэйгээр поэдэй 1964 ондо хэблэгдэнэ номнь нэрлэгдэхэһээ гадуур, «Олзонойм хаданууд» болон «Олзон-Туяа» гэжэ хоёр номууд соонь мүн лэ «харюусалга» гэнэн бүлэг бии гэжэ тэмдэглэе.

«Уладта дуратай сэдхэлээрээ уладай хуби заһай тушаа һанаашархаха үүргэ дүүргэн», сагай урдахи харюусалга мэдэрэн байһан тухайгаа А.Бадаев эдэ мүнүүдээ зориулна:

Хүн нэрэ зүүхэ гэшэ
Хүнгэн бэшэ юм,
Хамарһаа ехэ
Харюусалгатай юм.

Алек
Теза
нуудтал
«эшхэр
Сагай
«Хаанаб
«Хүлээл
«Годлин
«Хээзэл
монолог
соогоо б
мүн лэ
Олзонто
Хүсэһэн
үрдихэ
хандана
Ши, у
Шин
Баран
бэлэ
Хари
и
Ухэл
Тула
у
Тусга
г
Аян
н
Амар
х
Үбгэ
г
Бар
х
Бага
И
Өөр
Без
Юу
Ал
Ал
Ал
Урд
Уль
Уял
харюу
Хэ
ажабе
соогу
газар
хүүгэ
абада
уула
сэбэ
һэтэ
«тоо
Добы
«зүл
ниосэ
«бага
тээ
хүсэ
А.Ба

Урагч үлгэр

Алексей Данилович Бадаевтай 70 наһанай ойдо

Тезд жэлнүүд годли-нуудтал бусалтагүйгөөр «эшхэрэлдэн ниидэнэ». Сагай ошолго тухай «Хаанабши, эдир наһамни?», «Хүлээлши, үбгэн наһан», «Годлинуудни - жэлнүүдани», «Хэзээб даа уни», «Авторай монолог» г.м. олон шүлэгүүд соогоо бэшэхэдээ, А.Бадаев мүн лэ тоонтө нютаг - Олзонтоёо нягтаар холбоно. Хүсээн хүсэлөө бэлүүлжэ үрдихээс ханаһанаа поэт үбгэн наһандаа - жэлнүүдтээ хандана:

Ши, үбгэн наһан - үндэр наһан, сүхэришэгүй табисууртайш.
Шини шэрүүн зан мэдэбшье,
Баран шамтай тэмсэдэг бэлэй, баһа мүнөө тэмсэнэшье.
Харин энэ ехэ тэмсэдэ илаагүй юм тии тииһээршье-
Үхэлһөө бэшэ бүри хэншье...
Тугаархана хүхы зүгнөө удаан жаргал, ута наһа
Тусгаар намда хайра гэжэ, гуйналби үбгэн наһан,
Аян замдаа яарангүйхэн хаатажа үзэ нэгэ жаахан,
Амараадшье абахадашни хэн шамайе хараахаб?!
Үбгэн наһан - үндэр наһан, гуйналби, бү яарыш дэмыхэн:
Бараг дээрээ хүнүүдтэ хэжэ үрдинүүлби юу хээхэн
Бага, ехэшье хаань...
хүүдэнэ хамаагүй намда-
Өөрөө ши мэдээрэй!
Без тушаахаб шамда!
Юундэб гэхэдэ: Араараа нэмжыһэн Олзонтой
Алдар суута үльгэршэнэй, Ангууша мэргэн үбгэнэй
Ашань бэлэйлби.
Урдаа тэрэнэй хараха, Угыень залгамжалха
Уялгатайлби, - гэжэ поэт харюусана.
Хэды холо газараар ажабайдалай орёо зүрилдөөн соогуур ябажа, «тоонтө газарай уряагаар» үри хүүгэдээ «энгэрэ сэлин» абадаг Олзонтойноо орёл уулануудтай «тооһогүй сэтэр намтартай хурь-һэтэ газартаа» бусахадаа, «тоонтынгоо булагдаһан аобые тэбэрижэ таалаха», «зүлгэ ногоон дээгүүрын нюсэгэн хүлөөрөө оодорхо», «багаһаа наадаһан нүхэртээ уулзан тэбэрилдэхэ» хүсэлэнгэй ердэг тухайн А.Бадаев тон үнэнөөр бэшэнэ.
Е.ДАМДИНОВА,
Буряадай ниитын эрдэмэй институтдай аспирантка.

ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮДНЭЭ

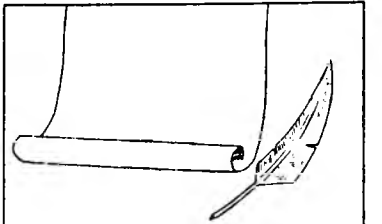
ЭХЭ-ГАЗАР
Үбгэ эсэгэнэрэйм тоонто Газар,
үнэр хангалыеш, абья анирыеш
үе наһандаа мартаха аалби. Ная бариһан хилээмэнэй үнэр,
наагдаад байһан хүнэйш уурал,
ая-ганга, хонхо сээсэгэйш анхилаае
абажа сээжэдээ ябаалби. Хотирон урдаһан
горхойош жэнгирээе, хасуурида хууһан
хүхын донгодоо, сээсэгтэ ниидэнэн
зүгынш жэнгинээе сэдхэлээ хүдэлгэн
шагнаалби.
Дулаанши, үнжэгэнши, тоонто Газар,
дура сэдхэлэйм арюун шэмэгши.
Заримдаа бүдэрэн төөрихэдэм,
замдам оруулжа үгэдэгши.
Энхэрэлэйнгээ түлөө уринэрһөөн
энхэрэл түлбэри эридэггүйш.
Эхээс Газартай жэшэдэгби,
Эхээс юунһээш хүндэлдэгби.
Зобожо гаргаһан урингөө зоригтой хүн болоо хаань,
зондоо хүндэтэй эхэдэ ондоо юумэн хэрэггүйл.
Газарта адли харуу бэшэ, Газарта адли даруу сэхэ,
Газарта адли налгай арюун, Газарта адли уужам сэлуюн
гаргаһан хүбүүниинь үдэглэ! Гаргажа тэнжээһэн
Газарайнгаа урда, хайрата ганса
Эхынгээ урда маша ехэ үритэйбди,
ашаяа харюулха зэргэтэйбди.

АЙЛШАДАА УРИЛГА
Агуу нэрэ зүүнхэй проспектээр гү,
Али Барилгашадай бульварта, хархяагтал, бодоһон
Арбаад дабхар гэрнүүдэй нэгэн соо бэшэ,
Алдарта маршалай нэрһээ гадна юугээрээшье
Анханһаа хэнишье һонирхуулаагүй
аалин үйлсэ руу сонхоороо шагааһан
Ахирхан юрын модон гэртэ (Адлишуу гэртэ хүдөөдэ түрөөш!),
Ажана тэнюн хотын пропискатай аад,
Ажаһуунаб гэжэ уйдангүй мүнөө,
Айхабтар ехээр баярла!
Наян жэлэй саана шэнэһэн бүдүүн модоор
Нарин дархашуулай сабшаһан гэр
Шортоо нуужал нууна, жэл бүри үмхирэн,
Шоройдо ургажа орон, үбгэрэн...
Эрэ тахяануудай дорюун хашхаралгаар,
Электрикчкэнүүдэй бэе бэеэ дуудалгаар,
Энэ тэрэ нохойнуудай хүхюун хусалгаар
Үглөөдэршни хуушан энэ гэр соо түрэхэ,

Үглөөгүүршни мүндэлэн ерэхэ.
Үглөө бүри тиигэжэ аалин энэ үйлсэһөө
Үргэн оронойнгоо үйлэдбэри, цехүүдтэ
Яараха слесарь, бетонщик гэхэ мэтэ
Янза бүриин мэргэжэлтэн. Үйлсэ байтараа хоһоржо
номгорхо, Үе-үе болоод лэ машина гү,
дондорхо, Үндэр наһанай хүйтэрэлһөө
дулаасахаяа Наранда игаажа хууһан
хүтшөөе Утаа, тооһоор урьюулжа,
Угаартуулан нагад ондорхо...
Үдэшлэн тээ, Үхибүүдэй шаг шууяанай
замхаха багаар, Хүдөө дэрээвэндэ мэтэ,
Хүхид гэнхэй бааза бүдүүлиг гармонист
Хүдэһэн хөөргээе утаар татан,
Хүндөөр ханаа алдаха. Өөрынхээрээ амидардаг
эндэхи зон: Өөһэд хоорондоо энэ үедэ
харилсажа, Өөдэгүйхэн баяраараа,
һөөл хэрэгтэй болоходонь, һохор солхообоороо
салингай урда хубаалдаха...
Хуушан гэршни хэнээ угтаагүйб:
Дуушан, генерал - тоолохо гэбэл тоолхогүй...
Зохёолшодшье зонһоо таһараагүй,
Хонишон нүхэршни хүндыень
Хожомоо мартаагүй. Энэ гэр соо түрэ хуримай гү,
али элдэб шалтагай духаряа-
үгэнүүд Элбэгээр хэлэгдэһэнш байха,
Элирхэйлэе нюусаяа хамаагүй.
Харин хооһон магтаал - үгэ, гайха,
Ханань дуулаа, шагнаагүй...
Үдын байшангай аяар заха хаяада,
Үнэн дээрээ, хүдөө юм гү, нэгэ нууринда,
Үнинэй юундэ ши ажаһуунабши? - гэжэ
Хоротойхоноор зариманай «Холшорлоод» абахада:
Дээдэ-Үдын урданай нэрэ «Аниргүй аалин байдал...
Агаар...» - гэхэ мэтын сэнгүйшэг,
һонёо буураһан үгэнүүдээр һонирхогшодой ама
тагладагби. Хазаар һахалтай
хүдэлмэришэ ород мужигһээ
Хабатай шэнэ байдалай үрһэ
Тарижа анхан һураһан, Тангаршааһан моридые
һургажа, Тайга хүбшөөр жаргалаа
агнажа ябаһан Таряаша, малша талаан
бэлигтэй зоной Таһардаһан-уг
залгамжалагшань хадаа,
Хүлгөөтэ хотын пропискатайш наа,
Хүдөөгэй сэдхэлтэй үлэһмни
Хэниие һонирхуулхаб даа!

Хуушан гэрэймнай сонхын хаабаринуудай
Хулгайгаар хүниндөө хөөрэлдэжэ,
нажанхай пезшэнэй хоолой соо
һалхидай һабир-шэбэр гэлдэхэдэ,
Заяанайш хүлээгдээгүй дурсалганууд
Ухаанайм сабидарые эмээллэжэ,
Жабхаланта домогуудай нэргэхэдэ,
Жаргалын энэ бэшэ юм гү?.. Үглөө бүринь һэримсээрээ
Үнжэгэн зөөлэн ногоон дээгүүр
Нюсэгэн хүлөөрөө харайгаа,
Бальжан-Гарма сээсэгэй сэлэмгэ нюдэ руу
Баясан шагаахада, Хүнтэй шэнгээр үхэр
нюдэнэй һөөгтэй Хүхюун нажар тухай
бараалхаад, Оёор захагүй маната холо
соо Олзонойнгоо хонгёо хүхынүүдэй
Оог донгодоо таахада Одоо жаргалын энэ бэшэ
юм гү?.. Тэндэ түрэжэ энэ болоод,
Тэндээ хэзээ нэгэтэ һөөргөө бусаха
Тэнжээлгэһэн Газартаа хамаатай байхадаа,
Маршал Тухачевскиин нэрэ зүүнхэй
Мартагдашагүй нэгэ үйлсын 6-дугаар гэртэ та, бүгэдые,
Уриха эрхэтэй болоһон хадаа,
Энхэ жаргалын эсэстээ гэжэ Энэ бэшэ юм гү?..
Доодо Онгостой. 1980 он.

ИНАГ ДУРАНАЙ УРЯА
Номин Байгал дээр энэ зун номгон нэбшээнтэй танилсааб.
һалхинш бэшээ - нэбшээхэнтэй
һайхан ёһоор харилсааб. Сарма, Култук гэжэ байжа
саагуур наагуур суурхаагүй, нэтэрүү зангаа гаргажа,
нэрээш үшөө һайрхаагүй жиирэй нэгэ нэбшээнтэй
гар гараа барилсааб. Алибаа юумэндэ гомдожо,
ажабайдалдаа эрхээгүй, дээгүүр бээе үргэжэ,
дэмы ехэ бээрхээгүй хүхюун даруу ябадалтай
хүбүүе тэрэм хануулаа. Амиды мэтээр үзэгдэжэ,
анда болоо нүхэрэйнгөө янза түхэлын байгуулжа,
яһала таниһан шэнгиб, амилхыень илгаруулжа,
абяаень тааһан шэнгиб... Таняа хүн гүб - мэдэнгүйб,
таагаа гүб - этигэнгүйб... Сэржэмтэ тэнгэрин хаяада
сэнхирлэн харагдааша, найман ханатай байшандал,
наран доро яларааша уулаараа баян Ойхон гээд
уряад байгаал - жэгтэйхэн. Маната гайхамшаг орон гээд
магтаа налайгааад нэбшээхэн.
Ойхон гэжэ нэрэ аралда ошоһон шэнгиб - һайрханаб.
Ойхон буряадай байшанда ороһон шэнгиб - гайханаб.
Ошоо хүн гүб - мэдэнгүйб, ороо хүн гүб - этигэнгүйб...

Һайнхан байгаа юм хүндэнь. «Һайн даа!» гэнэб эзэндэнь: заһаһаша, малша
хүнүүдтэнь, захагүй шугы, сээсүүдтэнь. Аялга дууниинь хонгёо,
арза хорзонь хатуу байгаа. Адуунь хатарша солгёо,
алая басагадын найгаа. Мүнөөшье болотор элихэн
мүнгэлиг согтой энээдэн... Маргамаар дүүхэйн дурсые
мартахаар бэшэл хэзээдэ! Арюухан мэдэрэл сээжэдэм
аргаахан тиигэжэ мүндэлөө. Зулгыхан шарайнь зүрхэндэм
зүүдэн шэнгээр үлөө. Мүндэлөө юм гү - мэдэнгүйб,
зүүдэлээ хүн гүб - этигэнгүйб...
«Инагхан гансам нютагтаа ямархан байнаб?» - гэхэдэм,
дошхон долгыдые эмээллээд, Ойхонһоо ергэшэ нэбшээхэн
дуугарһан мэтэ - танинагүйб, домоглоһон мэтэ - таанагүйб.
Дошхон горхойдой хүнхинөөн,
дунгарнуудай дүнгинөөн дуундань танигдаһан мэтэ...
Бальжан-гармануудай долгилоон,
омолиин түүдэгэй соробхёон домогтонь таагдаһан мэтэ...
Ушараагүй аад лэ намтай, уулзаһаа хүсэнэ хаяа
инаг гансам? Харилсаагүй аад лэ намтай,
хахаһаа гэнэ хаяа тэрэ басаган?! Ямар жэгтэй юм, харюусыш,
амар амгалан түби Дэлхэй?

ДУУН НЮТАГАА ҺАНАЖА ЯБАНХАЙБ ДАА
Шүлэгын Алексей БАДАЕВАЙ
Хүгжэмынь Анатолий АНДРЕЕВЭЙ
Баян-Голойноо сэнхир хадаг
Заяан холоһоо дэлгээн дэлгээн байдаг
Олзон, Хурамша, Хонгор-Уула -Ород, буряадай омог
омог дайда. Наһанайм харгыда
гарганхай даа, Нютагаа ханажа ябанхайб
даа! Солгёон ажалаар, хонгёо
дуугаар Сэдхэл зүрхыем хүлгөөн
байдаг Хангай, Гэльбэрэ, Шэнэһэтэ
Халюун захатай сэлуюн сэлуюн дайда.
Наһанайм харгыда гарганхай даа,
Нютагаа ханажа ябанхайб даа!
Хуһан сэргэдээ мориин уяад,
Хонин төөлэйгөөр угтан угтан байдаг
Домтой аршаантай Ухаа-Толгой -
Домог болонхой һайхан һайхан дайда.
Наһанайм харгыда гарганхай даа,
Нютагаа ханажа ябанхайб даа!
Бусажа жарганхайб даа!

Залуу наһан - залитай үел:

ПОЕЗДКА В МОСКВУ

стала реальностью благодаря, в первую очередь, Доржиевой Людмиле Будажаповне - Учителю ребят, их наставнику. Заслуженный работник культуры РБ, вот уже много лет она занимается юнкорским движением в нашей республике. Созданный под её чутким руководством детский информационный центр работает по федеральной программе «Свой голос». Людмила Будажаповна читает лекции по основам журналистики, учит ребят журналистской этике. Своей самой главной задачей Людмила Будажаповна считает воспитание людей умных, общительных, честных. Команда юнкоров под

её руководством поддерживает контакты с агентствами «Юнпресс», «Юниседо», с пресс-центрами других городов. Из Москвы они привезли грамоты и настоящую олимпийскую медаль (за работу в пресс-центре), очень ею гордимся. Уже в Улан-Удэ провели мэрии пресс-конференцию. За успешное участие во Всемирной Олимпиаде в Москве из рук вице-мэра В.Б.Прокопьева получили благодарственное письмо. Вот такие наши юнкоры - будущее журналистики! Сказать можно только одно: «Так держать!»

Валерия НАМСАРАЕВА

Пожалуй, одним из самых значительных событий уходящего лета было проведение в Москве первых Всемирных Юношеских Олимпийских Игр под патронажем Международного Олимпийского комитета. В столицу мирового детского и юношеского спорта в июльские дни приехали не только спортсмены и артисты со всех концов света, но и начинающие журналисты - юнкоры.

Поехали освящать столь важное событие и наши юные таланты. У делегации из пяти человек, включая руководителя Людмилу Будажаповну Доржиеву, каждый день был расписан по минутам - в 9 часов утра планерка в пресс-центре Олимпийских игр, а потом интервью, репортажи, рассказы...

НАЧАЛО

Наша группа вылетела в Москву 10 июля в четверг. С собой повезли наши материалы - Асана бурятских Олимпийцах, о Бурятии, я о Сурхарбане, о Стрельникове, Ринчине о Байкале...

Мы прибыли в аэропорт Домодедово рейсом 138 около часу дня. Сразу же поехали на Лубянку в детский пресс-центр Олимпийских игр. Руководство пресс-центра предоставило нам номера в общежитии Академии Труда и социальных отношений, где жили юнкоры из разных уголков России. Вечером выехали на репетицию в Лужники.

(Из дневника московских игр).

ТАЛИСМАН ИГР - ВЫБОР НЕЛЕГКИЙ

Перед началом Всемирных Юношеских Игр правительство Москвы задумалось над эмблемой (талисманом) Олимпиады. Художники со всей страны отправили свои эмблемы в Москву с разными смешными зверюшками. Эмблем насчитывалось от 200 до 300. Слово оставалось за мэром Москвы. Он сказал, что на взрослой Олимпиаде в 1980 году эмблемой был огромный Мишка и так как это юношеские игры, талисманом будет внук большого медведя, маленький Мишутка. Во время Олимпиады Мишутка бегал на площадках с приветливым лицом и доброй улыбкой.

Ринчин САНЖИЕВ.

ПЕРВОЕ ЗАДАНИЕ

11 июля 1998 года. В пресс-центре нам дали задание съездить в Лужники на теннисный турнир - мы должны были брать интервью у участников, у директоров и у многих других. Всё это мы сделали до четырех часов. Нам

сказали сделать монтаж об этом теннисном турнире. Потом мы опять поехали в Лужники: посмотреть песчаные фигуры, снять на камеру и сфотографировать.

РОССИЯ ВСТРЕТИЛА ОГОНЬ ЗЛАДЫ

Эстафета олимпийского огня - это 3335 км. пути от Сочи до Москвы, девять тысяч юных факельщиков, двадцать дней следования, двадцать спортивных праздников в двадцати российских городах. Олимпийский огонь Всемирных юношеских игр, прибыв из Греции на российскую землю, 12 июля в 6 часов вечера зажегся в Москве в торжественной обстановке. В течение 12 дней и ночей будет гореть в Москве огонь Олимпиады.

Маша АФАНАСЬЕВА.

ЮНКОРЫ БУРЯТИИ ОСВЯЩЕНЫ ОЛИМПИЙСКИМ ОГНЕМ ЗЛАДЫ

Олимпийский огонь всегда символизировал веру в светлое будущее, олицетворял мир и справедливость на Земле. Рождение и путешествие Олимпийского огня в пути к ВЮИ уникальны. За 20 дней прошла эстафета огня по российским городам, где проходили праздники, фестивали... Все

Где только не были наши юнкоры... И на ВДНХ, и в музее Российского оружия, и на кондитерской фабрике «Рот Фронт»... И отовсюду репортажи, заметки, интервью. Очень просили меня юнкоры написать о Тармаевой Антонине Владимировне из Совета Федерации. Она оказывала ощутимую и так нужную поддержку там, в Москве.

Догляд из... Совета Федерации

Антонина Владимировна Тармаева нам сразу очень понравилась. У нее особый дар общения с детьми. Она очень любит детей и арбузы. Была у нас в гостинице в гостях и давала интервью. И в Совете Федерации были не раз, т.к. все звуковые и текстовые материалы для Бурятского радио мы передавали из ее кабинета, даже звонили домой и передавали родным свои Олимпийские приветы. На празднике Антонина Владимировна всем подарила блокнот и ручку и пожелала удачи на беспокойной юнкорской стезе. С ней так было хорошо и весело.

Жигмит ДОРЖИЕВ.

информацию прохождения огня мы получали в своём пресс-центре.

И вот 12 июля, в Москве на Тверской площади у мэрии тысячи людей ждали последний факельный марш.

Моросил мелкий дождь. И тут неожиданно начался сильный ливень. Но никто не хотел упустить момент зажжения долгожданного огня. Особенно туго

пришлось операторам, они чем могли, укрывали свои видеокамеры (рядом с нами стояли ведущие операторы и журналисты ОРТ).

Когда зазвучала праздничная музыка, юные спортсмены стали исполнять

гимнастические упражнения с мячами, изображающими олимпийскую символику - 5 живых разноцветных колец. Ливень прекратился, и наша съёмочная группа, промокнув до ниточки, всё-таки сумела отснять эти торжественные и счастливые мгновения.

А на следующий день, на главном стадионе России в Лужниках состоялся грандиозный шоу-праздник открытия ВЮИ.

После пролога "Россия встречает гостей" и марша парада знамен стран-участниц свершилось чудо - в огромной чаше на Триумфальной арке у восточной трибуны загорелся яркий пламенем Олимпийский огонь, огонь первых Всемирных Юношеских игр. Его увидел не только стадион, но и Москва, Россия, весь мир. И юнкоры Бурятии счастливы, что и они освящены Олимпийским огнем Злады.

А.ДОРЖИЕВА.

НА СПИМКАХ:

Талисман Игр - Мишутка; В Совете Федерации с А.В.Тармаевой (вторая справа); Ж.Доржиев с друзьями из Бразилии в олимпийской деревне

НАШИ ЮНКОРЫ, ПОЛУЧИЛИ АККРЕДИТАЦИЮ НА ВСЕМИРНЫЕ ЮНОШЕСКИЕ ИГРЫ, СРАЗУ ПОДКЛЮЧИЛИСЬ В РАБОТУ ПРЕСС-ЦЕНТРА. ВСЕГО В ПРЕСС-ЦЕНТРЕ БЫЛО ОКОЛО 100 ЮНКОРОВ ВСЕЙ РОССИИ. РАБОТАЛИ ВМЕСТЕ С ДРУЗЬЯМИ-КОЛЛЕГАМИ ИЗ НОВОСИБИРСКА, ЧЕЛЯБИНСКА, САНКТ-ПЕТЕРБУРГА, УКРАИНЫ, ЕКАТЕРИНБУРГА...

ДЕЛЕГАЦИЯ ДЕЖУРИЛА НА ПЛОЩАДКАХ БОЛЬШОГО ТЕННИСА СОБИРАЛИ ИНФОРМАЦИЮ, БРАЛИ ИНТЕРВЬЮ, ИСКАЛИ МАТЕРИАЛЫ ДЛЯ ГАЗЕТЫ... ПИСАЛИ МНОГО ФОТОГРАФИРОВАЛИ, СНИМАЛИ НА КАМЕРУ.

СПОРТИВНОЕ ЧТИВО

10 июля вышел первый номер красочной цветной газеты «Олимпийская деревня». Эту газету делали ровесники спортсменов - юные журналисты Детского пресс-центра Игр. Газета выходила ежедневно.

Эта уникальная газета от всех других печатавшихся во время Игр, отличалась тем, что в ней меньше всего было заметного спорте. Ребята рассказывали о самых интересных событиях из жизни спортсменов в Олимпийской деревне. Она писала о спортсменах, их увлечениях, мечтах, как они любят проводить свободное время.

«Журналистская аккредитация» ВЮИ стала для меня пропуском в новую жизнь. Газета «Олимпийская деревня» помогала ребятам узнать побольше друг о друге, она стала другом ребят из разных стран, подружилась нас всех - и юнкоры, и спортсменов. Газета выходила на 3-х языках.

«Олимпиадик» - так называлась одна газета. Кроме того, пресс-центр выпускал «Информационный вестник». В нем молодые журналисты рассказывали о последних событиях, произошедших на спортивных аренах Москвы»

Асана ЛИТВИНЦЕВА

Кстати

В столовой Олимпийской деревни рассчитанной на 1500 мест, ежедневно питались 22500 юных спортсменов. Каждый день юные спортсмены съели порядка 3,5 тонны мяса, 5 тонн фруктов, 1,5 тонны мороженого и выпивали 50 тысяч бутылок минеральной воды. Только через одну линию ежедневно заказывалось 3,5 тысячи скомплектованных продуктов. Следующие 200 тысяч гамбургеров и чизбургеров выпито 15 млн. стаканов соков, воды, кока-колы.

За 17 дней в «деревенской» прачечной и химчистке было постирано и почищено более 90 тысяч комплектов одежды, а в парикмахерской подстрижено около 2 тысяч человек. За один день распродавалось более 30 тысяч сувениров. За время игр было проявлено 20 км фото - киноплёнки и напечатано более 500 тысяч фотографий.

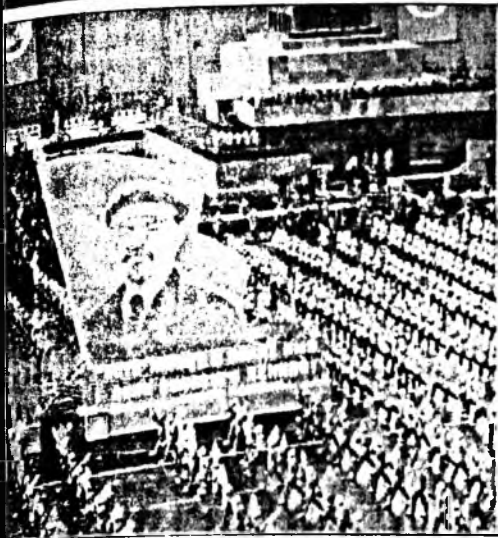
С далн муу эрхэ доро Тэдэ Хүн хэхэ Му тоосо Хүнэ Бидэжэ түрөө, юушэ юумэнд далай э харюу о Тэдэ ар ойлогбо ошоход тообон ушарну болгон тохёод заримы 1917 с социал ажалша гэжэ да соо хэл мүнөө ханамж халье б Ленин эхилээд ямар хаанага «гүй-һ» хөөрэлд сагта Л чехи/пураха ханая 1941- Эсэгэ Агуухэ эсэргүүс байгаа б Гүрэнүүх ажаһуух олодо б гайхамэ хэлтшэ фашист үүргэ ду «Арийск бэйшэн б байһан найнаар Гэбш муутай» мэдэжэ бодоход аяха ар хубилаал зүгээр м хагүй юу Мүнөө тэй, угы х ааб даа.

зурхэ сэдхэлэй мурнууд,
зүбшэхэ ёһотой зүйлнүүд

Шини нюдөөр Шэртэнэб энэ дэлхэй

«ҮЙЛЭ БҮХЭН НАЙТАЙ, МУУТАЙ»

"Сагнай муудаа. Угы, ажабайдалнай найжараа..." "Хүн элдэб эсын муу ябадал гаргана. Угы, хүн дүүрэн эрхэтэй болоо..." "Гэр байрагүй, доройтонги байдалтай зон олошороо. Тэдэтай архида ороһон хүнүүд юм" "Хүн гэдэхээ үлдэдэг болоо. Ажал хэхэ хэрэгтэй..."
Мүнөө сагнай суурян, тоосолдоон...

Хүндэй ажабайдал, илангаяа хүн өөрөө жэгтэй һонин. Бидэнэр алтан дэлхэй дээрэ түрөөд, наһанайнгаа үнгэртэр юушьёб хэжэ, ямаршьёб юумэндэ эрмэлзэжэ, ажабайдалай элдэб ороо асуудалнуудта харюу олохоёо һэдэн ябадагбди. Тэдэ арай гэжэ нэгэ юумэ лаб ойгобооб гэн гнэхэмнай, сагай ошоодо, тэрэмнай хумхин тоһон болоод халашахаш ушарнууд дайралдадаг. Жэшээ болгон манай ороной түүхэдэ тохёолдоһон үйлэ хэрэгүүдэй заримыень хаража үзэе.

1917 ондо Агууехэ Октябриин социалис хубисхал боложо, ажалша арадаг жаргал асараа гэжэ дала гаран жэлэй хугасаа соо хэлсэдэг байгаабди. Харин мүнөө хүнүүд тэд ондоо наһамжатай болонхой. Хубисхалы бүлэг архиниһад үүдхээ, Ленин муу хүн байгаа гэхэхээ эхилээд, үнгэрхэдөө, тэрэнэй ямар үбшөөр үблэхыень хаанаһаашыёб онгилжо гаргаад, «һүй-һэй» гэлдэжэ байжа хөөрлэдэгбди. Зүгөөр ядахин сагта Ленинэй найгаар совет үеһихидэй булта хургуулида хураха аргатай байһыень наһаһаа яанаһибди даа?!

1941-45 онуудта болоһон Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда фашистнарта эсэргүүцэнгүй, бээ тушаһан байгаа һаа, мүнөө үедэ хүгжэнги гүрэнүүдэй зон шэнги гоёор ажаһууа һэмди гэхышь хүнүүд олодо бэлэй. Одоол эдэниие гайхамар. Хэрбээ тэдэнэй хэлэгшээр болоо һаань, бидэнэй фашистнуудай зарасанарайл үүргэ дүүргэхэмнай соһом һэн. «Арийска шунатай хүнүүдхээ бэшэн булта амитад» гэлдэжэ байһан зон хаанаһаа бидэндэ байһаар хандаба гэлшэб.

Гэбшые «үйлэ бүхэн найтай, муутай» гэхэн үгэнүүд баһал мэдэжэ. Мүнөөнэй саг тухай бодоходо, эдэ үгэнүүдэй зүбшэ яаха аргагүй элирнэ. Найн кубилалтанууд пиалэд болоо, зүгөөр минин наһанда таарахагүй юумэнүүд олон.
Мүнөө шадаһан хүн зоори-тэй, үгы хүн хоһон болоо гэшэ ааб даа. Энэмнай баһал хоёр

талатай юумэн. Юуб гэхэдэ, баян, үгытэй гэжэ илгархадаа, гэр байрагүй, зөөригүй зон (бомжнууд) олошороо. Тэдэнэрнай юугээрээ хоолодог юм, бү мэдэс. Харахадал, бог шоройн хайрсагуудыё онгилжо ябадаг. Ариг сээрые сахихагүй, муу шанартай гэжэ гү, али хүндэй үлэдхээ эдихэнһээ боложо, элдэб янзын үбшэндэ нэрбэгдэнэ. Тэдэ эдэмнай амиды хүнүүд ха юм. Тиймэхээ тэдэнэр үхибүүдэй болохо, тэдэн баһал үри хүүгдыё үдхэхэ. Зүгөөр хургуулида хураагүй, гансал үйлсын «хүмүүжүүлгэ» абаһан үхибүүдхээ ямар хүнүүд урган гарахаб гэжэ булта тухайлна ёһотойбди.

Тийхэдэ хүдөө нютагуудай зон, илангаяа залуушуул архи наһадаг болонхой. Хөөрүү хүндэй хэлээ һаа, айл бүхэн шахуу архи худалдана. Тус асуудал энэ дорoo шийдхээгүй һаа, хүдөөгэймнай зон архи соогоо шэнгэжышь магадгүй. Архида ороһон хүн ухаан бодооор, сэдхэхэлэй баялигаар үгыржэ, һүүлэй һүүлдэ хүн шэнжээс алдадаг бэшэ аал? Саашадаа үйлэ хэрэгүүдэй энэ янзаараа хүгжэхэ болоо һаа, манай орон дотор ямар хүнүүд ажаһууа болоноб?!

Гадна анхан сагта бидэниие дахажа, нэхэжэ байгаад, хургуулида хурагыемнай бааладаг һэн. Харин мүнөө «хураха юм һаа - хура, үгы һаа - яба саашаа» гэхэн ёһоор ном үзэггүй үхибүүд бии боложо эхилэнхэй. Энэмнай баһал муу шэнжэ гээшэ. Эрдэм хуралсалгүй хүн ухаагааршыё, таһааршыё, сэдхэхэлэй баялигааршыё охорхон байдаг бээ.

Мүн «дан үлүү ехэ эрхэтэй, сүлөө болошообди? - гэжэ үбгэд хүгшэд хэлсэдэг. Энэнь ямар удхатайб гэжэд, «юу хэнэбиб, минин мэдэлэй» гэхэн ёһоор элдэбээр лэ ашалагдана, ябагдана гэшэ. һаяхан Улаан-Үдэ хотымнай гудамжаар

нудистнууд ябажа ябаа. Тэдэниие харахада, энеэдэтэйшь, аягүйшь болоо һэн. Хүйтэн уларитай Буряадта тэдэнэр даараха, бээрэхэ бушу. Тиймэхээ дулаан орон руу ошоод, шосгэлөөд ябахадань одоол таатай байха. «Сүлөө, эрхэ» гэхэн ойлогосомнай хэмжээтэй байдаг юм. Би тийгэхээ наһанаб гээд лэ, элдэбээр ашалаха болоо һаамнай, балай зохид байхагүй шэнги. Хажуудахи хүнүүдэйнгээ тала, наһамжа хараха хэрэгтэй. Иигээд лэ тоолохо болоо һаа, энеэдэтэйшь, гашуудалтайшь ушарнууд дайралдадаг лэ даа.
Ородой суута поэт Есенин нэгэ шүлэг соогоо «Росси, үгытэй Росси» гэжэ Эхэ орондоо хандаһан байдаг. Удаань, Совет үедэ бидэ «жаргалтай ерээдүйдэ» зоридог һэмди. Мүнөөшьё сагнай найжарха байха гэжэ пайдһан зандаабди. Зүгөөр энэ хэбээрэ үргэлжэлхэ юм һаань мүнөөнэймнай, мүн ерээдүйшьё ажабайдалнай муудажал байха, харин эрмэлзэлдээ хүрэхэ-гүймнай лаб. Хүнүүд хадаа хүн шэнгээр үгтэхэн энэ наһааа үнгэргөө һаамнай, эрхим һэн.
Дыжит МАРХАДАЕВА.

Оюутай туршалгануудһаа

Солонгос литератураһаа оршуулганууд

Ян Соан

Чон Чхоль

Тай-Шань үндэр гэлсэдэг,
Тезд тэнгэри бүри үндэр!
Орьёлдонь гарахаяа

Модоной үбдөөд байхада,
Хэншьё доронь амардаггүй.
Харин найн модоной доро
Хүн ходо һүүдэр бэдэрдэг.
Зүгөөр набшаһа, халаагүй
болошоо һаань,
Шубуудшыё ержэ
һуухагүйл.
О.ДОРЖИЕВА буряадшалба.

шиидээд,

Ши айнгүй абиржа гарахаш.
Хүнүүд үндэрһөө айжа,
Хадые дабашагүй гэжэ
һанадаг.

М. ПРИШВИН

УЛААН БОРБООСГОЙНУУД

Хүйтэн шүүдэр ба хэрюухэн хэбшээн үдэртөө зунай халууниё дарадаг. Иймэл хадань үшөө ой соогуур ябажа байхаар, үгы һаа, үдэртөө нюдэ алдама һононууд, үдэшэ үглөөниинь боргоһонууд байха ааб даа. Үнэхөөрөө мүнөө һоноһоо мэдээ алдаһан морид тэргэтээс сэхэ поли руу гүйлдэхөөр байна.

-Сайн байна, танил хасууриханууд, хэр байнабта, юун һонин бэ?

Аажам наратай үглөөгүүр би ой ошобоб. Поли дээрэ шүүдэрээр хуу анхилна, хорхой шумуулнууд угтаатай, олонхи сээсэгүүд үшөө буурсагуудаа задалаагүй. Гансал уляһанай набшаһад хүдэлнэ, тэдэнэй елгэр оройнь хатанхай, доронь жэжээн хубаһаар баригданхай байна.

Хууамгалан тайбан байнабди энэ саг соо залуухан улаан борбоосгойнууд хүрэхэ хэмжэнэйнгээ хахадта хүрэхэй гэжэ харюусаба. Энэнь зүб, энэниие шалгахадэ болоно: хүгшэн хоһонуудынь залуунуудайнгаа хажууда модон дээрэ үлгөөтэй.

Хасууринуудай гүн соһоо наратай ойн заха руу гаража ябахаданни, харгыдам майн сээсэг дайралдана, тэрэ үшөө түхэлөө алдаагүй, харин халта шарлажа, найхан үнэрөө алдаад байна.

Светлана ЮМЖИТОВА буряадшалба.

Н. СЛАДКОВ

ХҮХЭ ШУБУУН

Хүхэ шубуун гэжэ тэрэниие нэрлэдэг. Урда сагта тэрэ Энэдхэгтэ бии болоһон юм. Тезд мүнөө мандашьё, Тянь-Шанай хабшалнууд соо байдаг. Би тэрэниие үнинэй хараха гэдэг һэм. Харин мүнөөдэр харанадаа баяртайб. Өөрынгоё нюдөөр нэгэшьё хараагүй амиды юумэ харахада, баяр бэшэ юм гү?

шэнги онсо хурса абяан энэ дууе хүнгэнөөр нэбтэ үлээбэ.

Би томо гэгшын хүйтэн шулуунуудай дундуур уһанай хажууда зогсоноб. Шанга уһанай шууяанда юуншьё дуулданагүй. Гансал шулуунуудай уһан руу унахыень харанаб. Хушуунай амаа ангайхада, минин хашхархада юуншьё дуулабагүй. Уһанай шанга түүроондэ галхи шуурганай хүүезн, тэнгэрин дуундуудана. Тездэнтэ хутага

Хүүезн соо гургаддын абяан дуулдаха шэнги. Энэ хүхэ шубуун хойно байба. Холоһоо харахада, харабтар хүхэ үнгэтэй. Тэрэ уһанай дундуурхи шулуун дээрэ һуугаад, булиха бэшээр дуу дуулана. Шулуунай хажуугаар хоёр ногоохон далинуудынь уһанай урагдал шэнгээр намилзана. Уһанай тоһондоо һолоног харагдаха, тэрэ шубуун субад шэнги уһан соо яларна. Би наһаанһаа дүлииржэ, уһанай сээсэрхэдэ норшобоб. Тийгээшьё һаа, би шубууе хаража һаланагүйб, дахин иимэ хүхэ шубуунтай уулзажа шадаха һэн гүб даа...

Туяна СОСОРОВА буряадшалба.

Бурьялма байдалай урасхал соо Байгаа дураяа гамнан ябаял, Гуталшыё хүрэтэр эжэлээ гээхэдээ, Гуниг, уйдхарта абтадаг хаяа?..

Лопсон ГЕРГЕНОВ.

ДАЛТАЕВАЙ фото.

Харагшын ханамжа

Үндэһэн театраймнай ехэ амжалта

Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театрай ээлжэтэ театрална сезон наяр эхилхэнь гэшнэ. Үнгэрэгшэ театрална сезон амжалтагайгаар түгэсөө, ехэ һонин зүжэгүүд харуулагдаа.

Даши-Рабдан Одобевич Батожабайн «Тооригдэһэн хуби заяан» гэхэн роман-трилогээр найруулагдаһан зүжэг хараад, манай үндэһэн буряад театр нилээд ехэһэн алхам урагнаа хэбэ гэжэ тоболооб. Аяар гурбан ботинһоо бүридэһэн энэ зохёолой үйлэ хэрэгүүдын 19-дхи зуун жэлэй эсэстэ, 20-дхи зуунай эхиндэ Буряад орондо, Монгол, Хитад, Япон, Түбэд гүрэнүүдтэ, Петербург, Лондон болон һаса хотонуудта болодог гээд мэдээжэ. Тиихэдэ тус зохёол

«үри хүүгэдтэй болоһойб» гэхэн гуйлтануудаарнь элирүүлнэбди. Үгытэй зон: «Буян, жаргал үршоогит!» - гэжэ үндэр түрэлтэд хандаха юм...

Удангүй харагшад Аламжын ажабайдалай гэршээр болоодхино. Һүүлшингэ зоори худалдажа, һамгаяа худалһэн Наваан-Чингиз эсэгшэ (Буряад Республикын арадай артист Ж.Балданов) гаража, бүхы гашуудал, гомдол, зоболоноо архида шэнгээхэ гэхэндэл, «хатуу харь» таһалгаряагүй-гөөр, аяга аягаар гудамжина. Энэнь айл зайжа архидаг болоһынь харуулна бшуу. Тиин мэхэтэй Шаралдай баян (Буряад Республикын арадай артист Б.Д. Будаев) айлшалажа, Аламжын эсэгшэ-тэй бүһээ андалдажархиба. Энээн дээрэһээ эсэгэ хубүүн хоёр эбээ таһарна: инаг Жамыень (Буряад Республикын габыята артистка Д.Тангатова) Наваан-Чингизэй алахаая байтарнь, Аламжа абаяа һургаагаар сохижо оборготуулаад, Түнхэн нотатаһаа тэрьедэжэ

һүүлэй һүүлдэ ухаа муутай болоһонд даа.

Аян замдаа Аламжа нилээдгүй ехээр зобоно, ябаа, тэнгээгүй газарынь гэжэ үгы. Теэд бурхан тэрэн тухай огто мартажархинхай юм шэнги, гол герой жаргалаа олохоһоо байтагай, хамагаа гээшэ бшуу. Бусажа ерхэдэнь, үхибүүдынһынь үбэе саниһанхай, үбгээшынэ таһихаяа болиһонхой, нэрээшынэ мартажархинхай эхэнэр (артистка Л.Дугарова) тэрэниие угтажа байгаа һэн. Эгээд энэ үедэ дэлхэйдэ элдэб үйлэ хэрэгүүд боложо байһан лэ зандаа...

Һүүлэй һүүлдэ Аламжа Буладаа (артист С.Аюшеев) олоо. Теэд эсэгэ хубүүн хоёр бэе бээ ойлгоһонгүй: Булада - арадайнгаа түлоо бүхы зүрхэ сэдхэлээ үгэһэн хубисхалһа, Аламжа - хамбын тэмээн шэнги, ута замуудынь гаталаад, хуби заяанайнгаа, жаргалайнгаа харгы олоогүй, абарга ехэ хүсэ шадалаа хии һалхинда хаяһан хүн. Суг байжа шадахагүй эсэгэ хубүүн хоёр дахинаа хахасана. Номой еһоор Аламжа Ван-Түмэрэй

гэхэдэ, тэрэнэй тайлбари хоороогүйгоор имэ ехэ зохёол харагшадтай ойлгохоор бэшэ байха һэн. Ариун эсбэр дангина Жалмын сэдхэлэй үбшэндэ нэрбэгдэхынь хоёр зүжэгшэдэй гансаата һэлгэдэһэнэй ашаар ехэ онсоор, үнэн зүбөөр харуулаха гэхэн шиидхэбэри найруулаһа

олон тоото үйлэдэгшэ ноурнуудтай: нэрлэгдэһэн гүрэнүүдэй баяшуул, ноёд һайд, ламанар, үгытэй зон, хубисхалһад болон бусад.

Зохёол дотор нэгэ бүлын гурбан үеын хүнүүдэй (Наваан-Чингиз, Аламжа, Булада) хуби заяанайнгаа, жаргалайнгаа түлоо тэмсэхынь, дэлхэйдэ боложо байгаа үйлэ хэрэгүүдэй, элдэб хүнүүдэй тэдэ гурбанай ажабайдалда үзүүлһэн нүлоон уран гоёор зурагладанхай. Имэ ехэ зохёолынь зүжэгшэн найруулахынь хүнгэн бэшэ хэрэг.

Энэ зүжэг хаража байсаанһыб, һайшаагаанһыб. Мүнөөшнэ эдэ мүнүүдэ бэшэжэ һуухадам, хүшэгшн нээгдэхэ элхэнээр оймдон ороодхино: Д.О.Батожабайн ханада үлгоотэй дүр-зураг, зүжэгтэ хабаадаһан артистнар, Буряад Республикын арадай артист Д.Бочиктосовой гүйсэдхэһэн уянгата дуун, манган томо хорло (хүрдэ)... Ингээд лэ үйлэ хэрэгүүд һубарин эхилнэхэ юм.

Авторай үүргэ дүүргэгшэ (Россин Федерациин габыята артист Ц.Д.Пурбуев) гаража: «Январини ян гэмэ хүйтэндэ баабайһаа жаргалтай амитан гэжэ Байгал шадар байха аабы даа...» гэхэн үгэнүүдээр зүжэгшынгоо эхинтэй танилсуулаа бэлэй.

Эдэ үгэнүүд, мүншуниг дүүрэн дуун харагшадта түр зүжэг тухай түрүүшын мэдээсэл боложо үгоо. Удаань Туваан хамба (Россин Федерациин арадай артист Г.Бутуханов) Агын дасан морилжо, бүхы буряад зон Далай-ламын багшаһаа адис абахаа тэгүүлэ. Харагшад эндэхэнгэ зүжэгшэй олонхи үйлэдэгшэ ноурнуудтай танилсана. Намдаг баяниие (Буряад Республикын арадай артист Д.Ц.Дашиннамжилов) «Бултанһаа ехэ ноён болохонни болтогой, хамагһаа олон малтай болохонни болтогой», һаһаараа гэр байрагүй зобон Аламжые (артист С.Галсанов) «Орбохо гэртэй болоһойб», Намдаг баянай һамгыё

гарана. Жалматаяа айл бүдэ боложо, Баргажанда байрлана. Тэндэ эдэ хоёр Булада (1-дхи үндэһэн лицей-интернадай һурагша Л.Дамбаев), Балбар гэжэ хубүүтэй болоод, Ага ержэ һуурижана.

Тэрэнэй удаа Далай-ламын шагналда хүртэхин тула мурьсоонһы үзэгдэл харуулагдана.

Энээн тухай дасанда модо отолжо байһан Аламжтан Шира-Дамбаев дуулана. Тиин магад, тархинһаа орой халхаха гэртэһынэ болохобди гэжэ найдаһан Аламжа барилдаанда хабаадаха гэжэ шиидэбэ. Теэд эндэһынэ аза талааниинь буруутга: гүрэнгэ эсэгэдэ булигдажа, үнөөһин гүргүй, зоорингүй зандаа түр үлоо бшуу.

Жалматай инаглаһайб гэжэ сэдхэхэн Самбуу лама (артист З.Ринчинов) эдэнэрэй хуби заяанда ехэ, тэрэн соогоо харша нүлоо үзүүлэ. Аламжые харгыһаа зайлуулан усадхаха гэжэ бодоод, аяар холин Түбэд эльгэһэнэ, Балбар хубүүнэ «амиды бурхан» болгожо, алана. Үхибүүдэ тоориюлаһэн Жалма сэдхэлэй үбшэндэ нэрбэгдэжэ,

отрадга бусажа, нилээн удаан сар соо манжин сэрэгшэй урдаһаа дайлаадажа байтараа, нотатага ерэнэ. Теэд ехээр эсэхэн, зобон Аламжа Ара Минрэй дабаандахи ганга жагаа руу унаад, дэмржэ хэбтэхэдэ, бүхы үнгэрһэн һаһаа һанана бшуу. Тэрэ: «Хүбүүмни, хүбүүмни! Булада, Буладни! Хүдисыш, би ойлгооб! Мүнөө би шамтаяа хаанһынь хүртээр онохоб! Үргэн ехэ далай таваржа гатааһаа арсахагүйб!» - гэжэ һүхирөөд, амиа табиһаа... Зүгоор дэлхэйдэхи хөмороон үргэлжэлһэн зандаа... Ингээд лэ зүжэг түгэснэ.

Зүжэг 4 часай туршада харуулагдаа, тиихэдэ Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ академическэ буряад драмын театрай бүхы шахуу зүжэгшэд, эхэнэрүүдэй хоор, «Сэлэнгэ» ансамблин хатарнад, циркын һургуули-студийн шабинар, үндэһэтэнэй 1-дхи лицей-интернадай һурагша Лена Дамбаев гэгшэд хабаадаа.

«Тооригдэһэн хуби заяан» романиие зүжэг болгожо найруулан табиһан Ю.Б.Александровые онсолон тэмдэглэхээр. Ном соохи тон шухала хэһэгүүдын зүжэгтэ абтанхай. Мүн авторые зүжэгтэ хабаадуулаһанын һонирхолтойһынь, зүбшэ гэжэ һанамгаар, юундэб

абаа гэжэ тоолорноб.

Тиихэдэ Самбуу ламын Аламжа Жалма хоёрынь хахасуулаһан хэһэг онсо илгарна: үбгынь Түбэд эльгээжэ, тэдэниие абарааша болоод, Самбуу лама түрүүтэй лама хубарагуудай гороо тэдэнэй дундуур хаха зуран гарана. Энэнь баһа оорин онсо удхатай.

Гэбэшье миний һанахада, зүжэг соо шог егто жэжэ зүйлүүд дан үдүүгээр оруулагданхай. Аламжын зобожо байхада, харагшадтай энеэдэжэ һууха ушар үзэгдөө һэн. Жэһнээ болгон, имэ нэгэ хэһэг абаад харая. Аламжа Хитадта рикшээр хүдэлжэ байхада, түрэл нотатага, инаг Жалмаага, үхибүүдэй һанан, гүргээ түргэн бусаха гэжэ олоһон хашарһаа асаань

Холо хадагаһан, үдэр һүнигүй хүдэлнэ. Теэд тэргэдэнь һууһан лэ хүнүүдэй энеэдэтэйгээр ашаалаһы анхараад, тэрэ доро Аламжын унинг дүүрэн «Эхэ нотатни! Яатаранһынь шамайгаа һанашообиб даа!» гэхэн үгэнүүдэ анхарангүй, харагшад энеэдэжэ һууха юм.

Зүгоор эгээд ехээр һайшаагдаһан зүйл гэхэдэ, тэжэгшэй уран шэмгэлэл болохо тайһанай дундахи хорло (хүрдэ). Энэ түхээрэлгэ Наваан-Чингизтэнэй гэр, худаг, дасан, Аламжатанай байра, түрмэ, рикшын тэргэ, хада, сансарын хүрдэ гэхэ мэтын тон ехэ үүргэ дүүргэнэ гэшнэ. Энэ ехэ хүрдэн хэрэгшэдэггүй һаа, декорациин аргагүй олон зүйлүүд хэрэгтэй болгожо, театрайхидай ажал унжагай болгохо байгаа. Тус хорло зүжэгтэ хэрэгшэн ушар Ю.Б.Александровай бэлэг ехэтэй найруулаһа байһынь үшоо дахин гэршэлнэ.

Хүгжэм, хатарай шэмгэлэл дээрэ тогтохо дуран хүрэнэ. Тэдэ оһһөдөһынгоо үүргэ-дүүргэжэ шадаа. Дууһад нодойһоо нулимса гүйлгэхөөр, хүнүүдэй сэдхэлэй утаһа дайран, ирагуу гоёор дуулаа. Хатарнадай уян хүншэхэн

хүрэмөөр гүйсэдхэжэ шадаа.

Энэ һанандаа жаргал үзөөгү Наваан-Чингизэй дүрэ Буряад Республикын арадай артист Ж.Балданов үнэншэмөөр харуулаа.

Багахан Буладые наадаһан Л.Дамбаев мэргэжэлтэ артист нуудһаа дутуугүйгоор өөршынэ роль гүйсэдхөө. Теэд ехэ болоһын хубисхалһа Буладые наадаһан С.Аюшеевые буряад хэлэн дээрэ муушагаар хэлэдэг гэжэ һанахаар, тэрэ ородшолон һаһаа дуугаржа байгаа һэн.

Буряад Республикын арадай артист Ц.Цырендоржиев Загдын дүрэ аламжээр харуулаһан мэхэтэй хүйтэй нари хэһэг туранхай бээтэй дуугархаданһынь аяга артистын бэлэгынь үшөө дахын гэршэлнэ бшуу.

Юрэнхыдоо зүжэгтэ хабаадаһан бүхы артистнар ролюнууды һайнаар гүйсэдхөө. 2-3 ролю наадаһан артистнар бии. Зүжэг тэдэнэр үгэнүүдэ мартахан һанана, нэгэнзүйнгээ хэлэдэг дүүргэгшэй байхада, нугаһынь дуугаржархин алдана. Теэд имэ ехэ зүжэгтэ хабаадаһан эсбэрбитэй юм ааб даа. Тэдэнэр аяар 4 часай турша соо тайһы дабтаа.

Үнигшэй хүлэһэн «Төөртэ» дэһэн хуби заяан зүжэг харһы байһа, сэдхэлээ гэршэлнэбди. Буряад Литературын захата болохо энэ бүтээл дээрэ үндэһэлэгдэн, кинофильм табигдаха үгы юм гэжэ гү гэжэ найдахаар. Түгэсхэлээ би тус зүжэгтэ хабаатай бүхы хүнүүдэ ехэ амжалтварынь үшөө зурхыһоо амаршалаад, бидэһын дахин дахин баясуулжа байхынь хүсэһэб.

Дыжит МАРХАДАЕВ
Зурагууд дээрэ авторай рольдо Ц.Д.Пурбуев зүжэг-нааданай үедэ. Гомбо САМБЯЛОВАЙ фото

Имэ ехэ зохёолынь зүжэгшэн найруулхань хүнгэн бэшэ хэрэг

Аламжа - хамбын тэмээн шэнги...

АТГАТ МУЖЫХАДА - АТГАТ ТҮРЭ

Байгша оной августын 29-дэ Яруунын аймагай Мужыха нууринда Гармаев Жамьян Цыренжапович Лодоева Дулмажап Санжиевна хоёрой түрээхөөр 70 жэлэй, гэр бүлэ болохоор 50 жэлэй ой тэмдэглэгдэхэн. Энэ баяр ёһололдо дүтын түрэл гаралнууднаа гадна Яруунын аймагай Үлзыгэ нууриннаа гаража, ондоо нютагуудта түбхинэнэн олон зон сугларха. Гармаевтан энэ нютагта түрэнэн, гэр бүлэ болоһон, ажалынгаа намтар эхилһэн байна. Хагуу шэрүүн дайнай жэлнүүдтэ (1941-1945 онуудта) тэрэ үедэ Сталинай нэрэмжэтэ колхоз байһан Үлзыгэ нютагтаа, хүүлээрнэ Эгэтын МТС-тэ ажаллаад, 1959 онһоо эхилжэ, наһанайнгаа амаралтада гаратараа тэдэ хоёр Яруунын аймагай «Дружба» колхоздо хүдэлөө. Жамьян Цыренжапович олон жэлдэ колхозой 3-дахи отделение хүтэлбэрлһэн, колхозой түрүүлэгшын орлогшоор ба Эгэтын сомоной Соедэй түрүүлэгшээр хунгагдаһан байна.

Алтан ойгоо тэмдэглэжэ байһан энэ нүхэрнай олон тоото медальнуудаар, хүндэлэлэй тэмдэгүүдээр шагнагдаһан, гэбэшье нютаг зонойнь үнэн зүрхэнһөө дээгүүр сэгнэлтэ үгэжэ, хүндэлжэ байһаниинь юунһээшье сэнтэй.

Дулмажап Санжиевна 1965 ондо «Эх-герой» гэгэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө һэн. Гармаевтан 1948 ондо айлайхи болоһонһоо хойшо 13 хүүгэдые түрээжэ, хүмүүжүүлдэн юм. Мүнөө 11-ниинь амиды мэндэ ябана, элдэб халбаринуудта ажаллана. Бүхы үхибүүдынь дээдэ эрдэмтэй. Гармаевтанай бүлэдэ эрдэмэй хоёр кандидат, юстициин полковнигой нэрэ зэргэтэй прокурор, бухгалтернууд, багшанар, милициин хүдэлмэрилэгшэд бии. Нэгэ хүбүүниинь хаяхан

гостинична комплексн генеральна директорээр томилогдоо.

Бэе бээдээ гамтайгаар хандаха, таниха, танихагүйшье наа, аха зооние хүндэлхэ, шадал соогоо туһалха гэгэн түрэлхидэйнгөө хургаалье бүхы үхибүүдынь хайнаар хадуужа абанхай. Эгээлэнэн эхэ эсэгэ хоёрой гол габьяа мүн гэжэ ханагдана.

Жамьян Цыренжапович Дулмажап Санжиевна хоёрой 29 аша, зээнэр, 5 гушанар ургажа ябана. Олонхи үхибүүдэйнгээ Улаан-Үдэ хотодо, хотогоо холо бэшэ ажаһуудаг хадань Гармаевтан баяр ёһололой хүлээр Улаан-Үдэдэ түбхинэхөөр зөөхэ юм. Аша, гушанарайнгаа дунда үни удаан, элүүр энхэ ябахыень хүсээбди!

Нина ШАГДАРОВА.

ПРОДАЮ:
3-комн.квартиру по ул.Бабушкина,11, 4этаж, балкон, телефон.
Тел.: 26-09-02

Частный дом в Нижней Иволге. Недорого. Возможны варианты.
Тел.: 37-66-58 (в вечернее время)

Или меняю половину частного дома на Площадке или на Усть-Орду.
Тел.: 26-62-98

Дом 6х9 в п.Солдатский. Имеются веранда, скважина, 8 соток земли; новый цветной телевизор «Юность» диаг. 37 см., недорого.
Тел.: 34-38-40

2-хэтажный бревенчатый дом на Лысой горе 8,8х8,4; 8 соток, летний водопровод.
Тел.: 34-14-85

Или обменяю дом 90м², баня, летняя кухня, хозяйственные постройки, все новое, скважина емкостью 1,5 м³, насаждения. Обр-ся: Заиграевский р-он, с.Первомаевка, ул.Коммунистическая, 36, Будаев Очир Будаевич

Новую 4-х конфорочную плиту газовую, задний мост с рессорами и балку переднюю в сборе ГАЗ-24. Все б/у.
Тел.: 33-04-32

Запасные части на авт. «Запорожец», холодильник «Апишерон» б/у, 700 руб.
Тел.: 26-86-59

МЕНЯЮ:
2-комн. благ. квартиру. 1 этаж 5-ти эт. кирп. дома, солнечная, на Саянах на 1-комн. благ. квартиру, кроме кварталов, или продам.
Тел.: 33-23-03

Хорошую 3-комн.квартиру на 1-комн. с доплатой. Обр-ся: Б.К.Маркса, 24-86 или по тел.: 33-84-36

Новый цветной телевизор с декодером или импортный слуховой аппарат на лес кругляк. Торг уместен.
Тел.: 33-29-25

3-комн. кв. на две 1-комн. кв.
Тел.: 33-22-89

РАЗНОЕ:
Приглашаю к сотрудничеству надомников для изготовления товаров для детей.
Тел.: 22-32-65

Ремонт холодильников и швейных машин на дому с гарантией. Свид-во Ю-3492. Цены доступные.
Тел.: 26-86-59

Даю частные уроки игры на фортепиано.
Тел.: 33-56-33

КУПОН БЕСПЛАТНОГО ОБЪЯВЛЕНИЯ

"Буряад үнэн" -
"Дүхэриг",
"Бизнес Олзо"

Наш адрес: 670000
г. Улан-Удэ,
ул. Каландаришвили, 23
каб. 48

Рубрика _____
Текст (не более 25 слов) _____

Ваш адрес (тел.) для ответа _____

ОАО "Улан-Удэнский судостроительный завод" предлагает:

Закончить деловую "Сделку" и получить прибыль!
Исполнить и получить Выгоду и прибыль!

СЕЛЬХОЗАГРЕГАТЫ:	ЗАПАСНЫЕ ЧАСТИ К МАШИНАМ:
* Роторный вычесыватель сорняков	* Сенокосилки
* Кяток-выравниватель КВ-4	* Зерноуборочные комбайны Енисей-1200
* Сеялка точного высева	* Кормоуборочные комбайны
* Навесной культиватор	* Трактора "Беларусь"; ДТ-75; Т-150; К-701
* Ручная сеялка	* Грабли, сеялки;
* Бороны ЗИГ-ЗАГ	* Конновозы, стога-метатели
* Погрузчик зерна ЗПС-50	
* Культиватор КПЭ-3,8	

Своевременная поставка, высокое качество, приемлемые цены

Разработка документации, изготовление и техническое сопровождение по образцам и заданию заказчика.

Оплата за поставленную продукцию производится в различной форме по согласованию сторон.

Работоспособная сельхозтехника от
ОАО "Улан-Удэнский судостроительный завод" - залог Вашего успеха!

Адрес: 671000, Россия, Бурятия, Улан-Удэ, ул. Косовильная, 32
(3012) 21-63-00 - Зам. ген. директора по коммерции, снабжению и общим вопросам.
(3012) 21-33-55 - Служба маркетинга и сбыта
(3012) 21-96-62 - Факс

ПАНСИОНАТ «ВЕРХНЯЯ БЕРЕЗОВКА»

Это большое и приятное испытание - испытание комфорта, которое вы получите

- круглосуточная работа 100 общепитеративических коек
- кафе, бар
- мед. услуги (массаж, Су-Джок, лазеро-терапия, дезинтоксикация, очищение организма методом энтеросорбции)
- макробиотическая диета
- минеральные воды (Аршан, Кука)

ПАНСИОНАТ «ВЕРХНЯЯ БЕРЕЗОВКА»

Это хорошо оснащенная поликлиника, где принимают врачи первой и высшей категории

- лечение органов дыхания вне обострения, бронхиальной астмы, не осложненных сердечно-сосудистых заболеваний, урологических, акушерско-гинекологических, астено-невротических состояний, энуреза, стоматологические услуги, зубопротезирование
- кабинеты массажа, лечебная физкультура, атлетическая гимнастика, гамокамера, мануальная терапия, врач-тибетолог

ПАНСИОНАТ «ВЕРХНЯЯ БЕРЕЗОВКА»

Это 2-х этажные красивые коттеджи

- 1-2-х местные уютные комнаты со всеми удобствами
- чистота и порядок
- диетическое, сбалансированное 4-х разовое питание
- заказные блюда: позы, пельмени, кухня разных народов
- культурно-развлекательные и спортивно-оздоровительные программы
- прокат электро-бытовых приборов и спортивного инвентаря
- терренкурные маршруты по живописным окрестностям пансионата

ПАНСИОНАТ «ВЕРХНЯЯ БЕРЕЗОВКА»

Это возможность приятного отдыха

- организация деловых встреч, семинаров, встреч с друзьями
- свадебные и юбилейные торжества
- автостоянка, магазин, аптечный киоск, фитобар

ПАНСИОНАТ «ВЕРХНЯЯ БЕРЕЗОВКА»

Это ваше здоровье, душевное равновесие, все условия для отдыха

Проезд автобусом №8 до остановки «Дом отдыха».

Обращаться по тел. 34-43-44, 34-45-75

АВГУСТ (лат.) - величавый, священный. Имя римского императора Августа (63 г. до н.э. - 14 г. н.э.), в честь которого восьмой месяц календаря назван августом.

КАЛЕНДАРЬ КРАСОТЫ НА СЕНТЯБРЬ

ПРИЧЕСКИ

- 1. Стрижка для роста и укрепления волос 1-4, 21-30
2. Химическая завивка, нетрадиционная укладка 1,2, 9-13, 19-26, 29, 30
3. Окраска корней волос, мелирование, полное изменение цвета 3, 4, 9-11, 19-22, 24, 28
4. Укрепление корней волос, пересадка волосных луковиц 4, 7-9, 12-14, 24, 29
5. Регенерация волос, восстановление цвета 1, 4, 5, 9, 14, 15, 20-22, 24, 25, 30
6. Лечение перхоти, питательные компрессы для волос 1, 8, 9, 14, 15, 20-22, 24, 30

КОСМЕТИКА

- 1. Глубокая чистка лица, лечение угревой сыпи, прыщей 1, 4, 5, 9, 14, 15, 20-22, 24, 25, 30
2. Питательные маски, омолаживающие процедуры 3, 5, 10-13, 19-22, 24, 25
3. Массаж, разглаживание морщин, шлифовка рубцов, термолифтинг 4, 5, 10-14, 19-22, 24, 25
4. Солярий, отшелушивание кожи 9-13, 22-25, 29
5. Нанесение и удаление татуировки, перманентный макияж 7, 10, 12, 25-28
6. Операции ринопластики, коррекция бровей и губ, хирургический лифтинг 10-14, 19-28

ЧТО В ИМЕНИ ТВОЕМ?

АБАЙ (тюрк.) - батюшка, глава
АБАРМИТ (санскр.) - запретельный. Бурятская форма от санскритского понятия «парамита». Это слово при переводе с его тибетского эквивалента означает «ушедший по ту сторону» (т.е. в нирвану).

главным бодхисаттвой. Это имя носил известный бурятский лхарамба (т.е. доктор буддийской философии) Агван Доржиев (1853-1938 г.г.) - регент XIII Далай-ламы (1876-1933 г.г.)

АГЛАИДА (гр.) - дочь красоты, прелести
АГЛАЯ (гр.) - красота, блеск
АГНАЙ (бур.) - задиристый
АГНЕССА (лат.) - овечка
АГНИЯ (лат.) - чистота, непорочность
АГУУ (бур.) - великий
АДАМ (евр.) - человек. В библейских сказаниях первый человек на Земле, сотворенный богом.

АДИЛЬ (араб.) - справедливый, честный. Эпитет мусульманских правителей

АДИНА (перс.) - праздник, пириша. В этот день недели проходит пятничная молитва в соборной мечети

АДИЯ (араб.) - обычная, простая
АДЛИБИШИ (бур.) - непохожий, оригинальный

АДРИАН (ант.) - житель Адрии. Ср. Адриатическое море. Форма Андриан - неправильна

АДУШИН (бур.) - табушник
АЗАМ (араб.) - великий, величавый. Эпитет мусульманских правителей, совмещавших светскую и духовную власть

АЗАР (перс.) - огонь
АЗАРГУН - то же корни, что Азар: огненная или тюльпан

АЗАТ (араб.) - свободный
АЗИЗА (араб.) - милая, дорогая
АЙГУЛЬ (тюрк.) - лунная роза
АЙДАР (бур.) - милый
АЙДЫН (тюрк.) - светлый, добрый, образованный

АЙНА (перс.) - чистая, светлая; буквальное зеркало

АЙНУР (тюрк.) - лунный свет
АЙСУН (тюрк.) - лунное творение
АЙША (араб.) - живущая, живучая. Имя жены пророка Мухаммеда

АКБАР (араб.) - великий, старший
АКИМ - русск. ф. от Иоаким
АКСИНЫЯ - русск. ф. от Ксения
АКУЛИНА (лат.) - орлиная. Русск. ф. от латинского «аквила» - орел

АЛАН-ГОА, АЛАН-ГУА (др.-монг.) - имя праотца рода Чингисхана (1153-1227 г.г.)

АЛБАТА (бур.) - поданный, данник
АЛДАР (бур.) - слава; известный, популярный

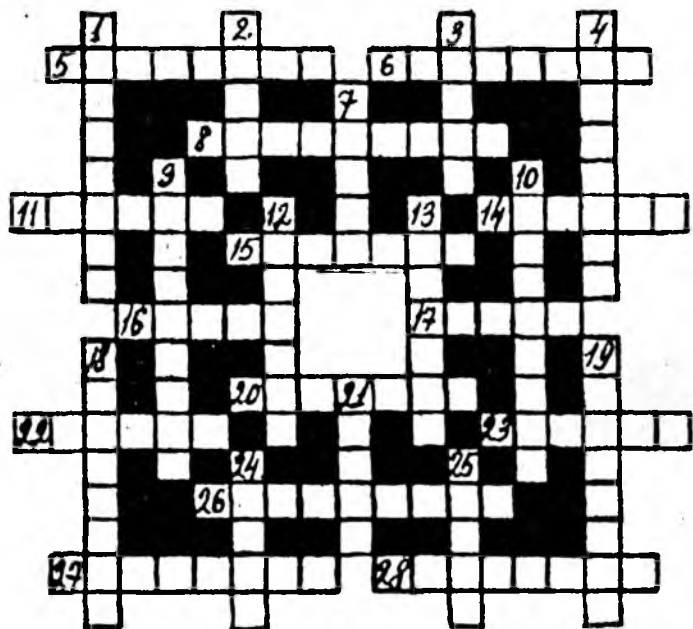
АЛЕВТИНА (гр.) - натирающая благовониями; по другому толкованию - отражающая

АЛЕКСАНДР (гр.) - защитник людей
АЛЕКСАНДРА - женск. ф. от Александр
АЛЕКСЕЙ (гр.) - защитник

АЛИ (араб.) - высший, всевышний. Одно из имен бога; мифологический образ двоюродного брата и зятя Мухаммеда, женатого на его дочери Фатиме. Исторический Али убит в 661 г. Начало мифологизации было положено последователями «партии Али», сложившейся в ходе политической борьбы в халифате. Шииты почитают Али как святого, связанного с Аллахом, как праведника, воина и вождя.

(Из словаря собственных имен «Тайна Вашего имени»)

КРОССВОРД

А.ЭРДЫНИЕВА зохиоло.

ХАЖУУ ТЭЭШЭЭ: 5. Шара шубуун. 6. Буряад дэгэлэй сээжын эдэб үнгын утаһаар оёһон зүйл. 8. Бухал шэрэдэг түхээрлэг. 11. Юумэнэй шэмэ. 14. Заабари, захиралта. 15. Урууданги газар. 16. «Жэмэс» гэхэн үгтэй зохиодоһон үгэ. 17. Хорон үбһэп. 20. Анзаһанай барюул. 22. Зөөлэнөөр эдэрһэн арһан, лайка (һарьмай). 23. Матаргай (хажуу тала). 26. Хээрын шубуун. 27. Наранай шарадаг игабари газар. 28. һоно.

ДЭЭРЭНЭЭ ДООШОО: 1. Хүрпээ. 2. Шүдэн. 3. Залаа булсуу хоёртой (хоёр поолтой) ургамал. 4. Бүхэ уялаа. 7. Бутаргадаг юумэн. 9. Хуурмаг үзэгдэл. 10. Эльбэшэн. 12. Ламын хэрэгсэл. 13. Наран тала. 18. Уһанай мушхаралга. 19. Гашуун жэмэс. 21. Хайрсаг, ханза, хобто. 24. Уняар. 25. Ламын шаби.

Advertisement for 'ДУХЭРИГТЭ' (Dukhorigte) featuring a cartoon illustration of a woman and child.

Мужчина 48-ми лет, бурят, Тигр, с высшим образованием, проживающий в городе, хочет познакомиться с женщиной, рожденной в год Собаки, Лошади или Дракона.

Миловидная женщина 37-ми лет желает познакомиться с серьезным мужчиной.

1932 ондо түрэнэн, хүдөө нютагта ажаһуудаг, гэр бүлөөрөө амьдар байдуг үхибүүдтэй эрэ хүн тааруу наһанай түбшэн зохид эхэнэртэй танилса хүсэлэнтэй.

25 наһатай, үндэр томо бээтэй, спортоор һонирходог, хүдөө нютаг ажаһуудаг залуу эрэ хүн гэр бүлэ байгуулха зорилготойгоор аятай зохид басагантай танилсаха байна.

39 наһатай, городто ажаһуудаг эхэнэр гэр бүлэ байгуулха зорилготойгоор бата найдамтай, түни түбшэн эрэ хүнтэй танилсахые хүсэнэ. Танилсаха гэбэл, иигээд бэшэхэ: 670034, Улан-Удэ, а/я 5149.

56 наһатай, хүдөө нютагта ажаһуудаг, архи уудаггүй, тамхи татадаггүй эрэ хүн дүтэшэг наһанай зохид эхэнэртэй танилсаха байна.

60 наһандаа дүтэлжэ ябаһан, хүдөө нютагта ажаһуудаг, холшоргүй, түни түбшэн эрэ хүн тааруу наһанай зохид эхэнэртэй танилсаха хүсэлэнтэй.

Улаан-Удэдэ ажаһуудаг 58 наһатай эхэнэр дүтэшэг наһанай, дуртүбшэн эрэ хүнтэй танилсахые хүсэнэ.

Городто ажаһуудаг 46 наһатай (нүхэрын наһа бараһан) эхэнэр тааруу наһанай зохид эрэ хүнтэй танилсаха хүсэлэнтэй.

43 наһатай, томо болоһон хоёр үхибүүдтэй, холшоргүй зохид эхэнэр дүтэрхы наһанай, түбшэн, үнэн сэхэ абари зантай эрэ хүнтэй танилсаха байна.

65 наһатай, хүдөө нютагта ажаһуудаг, хүнгэн сарюун эрэ хүн тааруу наһанай, гансаарданги байдалда ороһон эхэнэртэй танилсаха байна.

Һайшаагдаһан абонентүүдтэ бэшэгүүдые эльгээхэ гэбэл, сэбэр, шэнэ конвертүүдые бэшэг соогоо хэхээз бү маргалтаһан байна.

Хүндэтэ уншагшадгай анхаралга! Редакциһаа адресүүдые хүлээжэ байнгүй, һайшаагдаһан номоной харюу сэхэ эльгээбэл, таарамжатай гэжэ һануула. Тиммээз саашдаа нютаг нютагайнгаа почтын таһагта, (номертой) а/я нээгээ, үнэ гэбэл, нэрэ, фамилияа заагаад, «до востребования» гэхэн тэмдэгтэй бэшэг соогоо заагаа һаатнай, һайн байгаа.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Administrative information block containing contact details for the editorial office, address, phone numbers, and subscription information for the newspaper 'Burjatia'.